

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΣΩΤΗΡΟΣ
ΜΙΝΤΙΛΟΓΛΙ ΑΧΑΙΑΣ
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΝΕΑΣ ΜΟΝΗΣ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΩΝ: ΚΟΥΡΟΥ ΟΥΡΑΝΙΑ – ΤΖΑΤΖΙΜΑΚΗ ΣΟΦΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΕΣ: ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ – ΛΑΓΟΓΙΑΝΝΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

ΠΑΤΡΑ 2015

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΤΙΡΙΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΟ ΕΤΟΣ 2014-2015

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΣΩΤΗΡΩΣ, ΜΙΝΤΙΛΟΓΛΙ ΑΧΑΙΑΣ
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΝΕΑΣ ΜΟΝΗΣ

Πάτρα, Οκτώβριος 2015

Φοιτητές:

Κουρού Ουρανία_Α.Μ. 6615

Τζατζιμάκη Σοφία_Α.Μ. 6674

Επιβλέποντες καθηγητές:

Γεωργιάδη Αναστασία

Λαγογιάννη Δέσποινα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρουσιαζόμενη μελέτη αφορά στο καθολικό της Μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, στο Μιντιλόγλι Αχαΐας, και διακρίνεται σε τρεις θεματικές ενότητες.. α) Την απεικόνιση της υπάρχουσας κατάστασης του κτίσματος, με οδηγούς την ιστορία, την έρευνα , την μελέτη και την εφαρμογή των γνώσεων. β) Την τοποθέτηση του κτίσματος σε πιθανή χρονολογική περίοδο. Την αναγνώριση των διαφόρων φάσεων κατασκευής του, την κατάσταση διατήρησης και την γραφική αποκατάσταση του. γ) Πρόταση-προμελέτη με θέμα :τον σχεδιασμό νέας Μονής στον ίδιο χώρο όπου βρισκόταν η παλαιότερη και η διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου.

Η μελέτη αυτή ξεκίνησε τον Μάιο του 2014.Η αποτύπωση του ναού και η λήψη των περισσότερων φωτογραφιών έγινε εντός εξαμήνου. Η σημερινή κατάσταση διατήρησης καταγράφεται με αλλαγές. Στην προσπάθεια για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας συνέβαλαν σημαντικά, πρόσωπα και υπηρεσίες που οφείλουμε να ευχαριστήσουμε. Ευχαριστούμε τις επόπτριες καθηγήτριες Κα Λαγογιάννη Δέσποινα και Κα Γεωργιάδη Αναστασία για την βοήθεια, τις συμβουλές και την καθοδήγηση σε όλη τη διάρκεια συγγραφής της εργασίας. Ευχαριστούμε επίσης την Εφορεία Αρχαιοτήτων, την Εφορεία Βυζαντινών, την Πολεοδομία, τον Δήμο Παραλίας, την Μητρόπολη Πατρών, τον Πάτερα Αρτέμιο πρωτοσύγκελο στην Μητρόπολη Πατρών, τον Πάτερα Ιγνάτιο εφημέριο της μονής Μεταμορφώσεως Σωτήρος. Την Κα Λουκοπούλου Βιβή, Κα Κανελλοπούλου Ευαγγελία ,τον Κο Θούα Παναγιώτη και λοιπούς κατοίκους του χωριού Μιντιλογλίου για την βοήθεια τους και την συμμετοχή τους στην έρευνα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το αντικείμενο της πτυχιακής περιλαμβάνει έρευνα, αποτύπωση, σχεδίαση υπάρχουσας κατάστασης, αρχιτεκτονική τεκμηρίωση, μελέτη αποκατάστασης και πρόταση νέας μονής.

Σε πρώτη φάση έγινε καθαρισμός του ναού από άχρηστα αντικείμενα. Προσβάσιμος πλέον ο ναός, πραγματοποιήθηκε αποτύπωση με συμβατούς μεθόδους χωρίς τοπογραφικά όργανα. Τα σχέδια της αποτύπωσης ανέδειξαν σημαντικές πληροφορίες για την ταυτοποίηση του κτιρίου.

Η έρευνα για συλλογή πληροφοριών τόσο για το μοναστήρι όσο και για την μορφολογία του καθολικού κυμάνθηκε από δημόσιες υπηρεσίες, δημοτικές βιβλιοθήκες και διαδικτυακή έρευνα μέχρι και ερωτήσεις από κάτοικους του χωριού. Στο πρώτο κεφάλαιο λοιπόν γίνεται κτηριολογική και μορφολογική ανάλυση, ιστορική και αρχιτεκτονική τεκμηρίωση, και γραφική αποκατάσταση μεταβυζαντινών χρόνων.

Το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει την κατάσταση διατήρησης του ναού και τα ανάλογα σχέδια και οι οικοδομικές φάσεις.

Το τρίτο κεφάλαιο αποτελείται από αποκατάσταση του καθολικού με μη καταστροφικούς μεθόδους καθώς και πρόταση νέας μονής με όλους τους αναγκαίους χώρους που χρειάζεται για να λειτουργήσει ένα μοναστήρι.

Εν κατακλείδι ο ναός Μεταμόρφωσης Σωτήρος σήμερα, αναγνωρίζεται ως ένα Βυζαντινό μνημείο με πολλές οικοδομικές φάσεις και με επίφοβες φθορές ως προς την στατικότητα του καθώς και εκτός μοναστηριακής λειτουργίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	σελ. I	B. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. II	B1.ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ	σελ.23
A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ		B2.ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΦΑΣΕΙΣ	σελ.24
A1. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	σελ.1	B3. ΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	σελ.27
A2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ	σελ.2	Γ.ΠΡΟΤΑΣΗ	
A3. ΚΤΙΡΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	σελ.4	Γ1.ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ	σελ.28
A4. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	σελ.6	Γ2.ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	σελ.28
A5. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	σελ.14	Γ3.ΚΑΘΟΛΙΚΟ	σελ.28
A5.1.1.Θεμέλια	σελ.14	Γ3.1.ΤΡΟΠΟΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	
A5.1.2. Τοιχοποιία	σελ.14	α. Φέρων οργανισμός	σελ.28
A5.1.3. Στέγη	σελ.15	β. Στοιχεία επικάλυψης	σελ.29
A5.1.4. Υποστυλώματα	σελ.16	γ.Κουφώματα	σελ.29
A5.2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΑΛΥΨΗΣ		Γ4. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΝΕΑΣ ΜΟΝΗΣ	
A5.2.1. Επιχρίσματα	σελ.17	Γ4.1 Βασική ιδέα	σελ.29
A5.2.2. Δάπεδο	σελ.17	Γ4.2 Κτιριολογική περιγραφή	σελ.29
A5.2.4. Επικεράμωση – επενδύσεις	σελ.19	Γ4.3 Μορφολογική περιγραφή	σελ. 30
A5.3. ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ	σελ.19	Γ4.4 Κατασκευαστική περιγραφή	σελ.30
A6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ		α.Θεμέλια	σελ.30
A6.1. Φέρων οργανισμός	σελ.21	β.Τοιχοποιία	σελ.30
A6.2. Στοιχεία επικάλυψης	σελ.22	γ. Μεσοπατώματα	σελ.30
A6.3. Κουφώματα	σελ.22	δ.Εξώστες	σελ.30
		ε. Στέγη	σελ.30
		στ. Στοιχεί επικάλυψης	σελ.30
		ζ.Κουφώματα	σελ.31
		ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ	σελ.32

κτηνοτροφικές ανάγκες και η υπόλοιπη έκταση χρησιμοποιείται ως χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων τις ημέρες που λειτουργεί η εκκλησία .

Α. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Α1. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Προς τα Νότια της Πάτρας, σε απόσταση περίπου 7 χιλ., και αφού περάσει κανείς μέσα από τον οικισμό του Μιντιλογίου, βρίσκεται, πάνω στους τελευταίους χαμηλούς λόφους του Παναχαϊκού, το παλιό μοναστήρι της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος (βλ Εικόνα 1). Από το μοναστήρι σήμερα σώζεται μόνο το Καθολικό του μετά τον καταστροφικό σεισμό του 2008. Η θέα από αυτό , καθώς ανοίγεται προς τα Βόρεια, βλέπει την Πάτρα, τον Πατραϊκό κόλπο, και τέλος, απέναντι, τα βουνά και τις ακτές της Ναυπακτίας και του Μεσολογγίου (βλ. Εικόνα 2). Η θέση του, το κατατάσσει στην ομάδα των μοναστηριών που βρίσκονται κοντά στην θάλασσα και αναπτύσσονται σχεδόν παράλληλα με το θαλάσσιο μέτωπο πολλά από τα οποία φαίνεται ότι προϋπήρχαν της τουρκικής κατάκτησης¹.

Στους βυζαντινούς χρόνους επέλεξαν την δημιουργία μοναστηριών σε αφανή μέρη που να μπορούν να ελέγχουν ότι κινείται λόγο πολέμων. Ήταν περιμετρικά κλειστά από ψηλούς μνημειακούς τοίχους για την προστασία τους και το καθολικό τους βρισκόταν στο κέντρο². Σήμερα το μόνο που έχει απομείνει από το μοναστήρι είναι το καθολικό, τα κελιά κατεδαφίστηκαν με απόφαση του Δήμου Παραλίας για προστατευτικούς λόγους³. Μπορεί να δει κανείς την μοναδικότητα του κτιρίου μέσα από μία απλή αρχιτεκτονική σύνθεση που φέρει όμως μοναδικές λεπτομέρειες τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά.

Πρόκειται για μια εκκλησία μικρής κλίμακας, με μέγιστες διαστάσεις 15,76x9,84 χωρίς την κόγχη του ιερού. Ναός με μέσο ύψος 6,68 μ. Ο φέρων οργανισμός του κτιρίου είναι η τοιχοποιία και τα έξι κάθετα στηρίγματα που βρίσκονται στο εσωτερικό του

Το πάχος του τοίχου κυμαίνεται στους 50-78 πόντους. Τα δε υποστυλώματα του ναού διακρίνονται σε δύο είδη τέσσερις πεσσούς περίπου 58 πόντους και δύο κίονες με διάμετρο 49 πόντους. Ο ναός στεγάζεται με δίρριχτη στέγη. (βλ. κάτοψη ΚΑΒΣ1).Ο Ιερός Ναός Μεταμορφώσεως Σωτήρος κηρύχθηκε διατηρητέος με όπως καταγράφεται στο Φ.Ε.Κ. 374/Β/24-5-1996 και έχει προστασία ζώνης ακτίνας 100 μέτρων⁴. Η τωρινή χρήση είναι αποθήκη. Νεότερος ναός μεταλλικής κατασκευής έχει ανεγερθεί για να τελούνται οι λειτουργίες και εφάπτεται στον ήδη υπάρχον. Ο χώρος όπου βρίσκετε ο ναός που μελετάται περιβάλετε από μεγάλη έκταση γης επί το πλείστον ανεκμετάλλευτη (βλ. τοπογραφικό ΤΟΣ1) .Μέρος αυτής νοικιάζεται σε χωρικούς για

Εικόνα 1: Άποψη τοποθεσίας Ιεράς Μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος.

Εικόνα 2: Καθολικό Μεταμορφώσεως Σωτήρος προ σεισμού 2008.

¹ Τόμπρος Φ.Νικόλαος (2010), *Οι μονές της Αχαΐας και οι εγκαθιούντες τους 1460-1715* . Σαράντη(Επιμ.), Φραγκοκρατία-Ενετοκρατία-Α' Τουρκοκρατία, 1-2 Οκτωβρίου 2005 (σσ266-267)

² Μπούρας Θ. Χαράλαμπος .(1999),*Ιστορία της αρχιτεκτονικής*, Β' τόμος. Εδόσεις Μέλισσα, σελ 200

³ Τριανταφύλου Κ (1980),*Ιστορικό λεξικόν Πατρών*, Β' τόμος . Πάτρα, σελ 379

⁴ ΦΕΚ374/24-5-1996

A2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Στην Αχαΐα ήδη από τον 4^ο με 5^ο αιώνα μ.Χ. είχαν εμφανιστεί Παλαιοχριστιανικά κτίσματα τύπου βασιλικής τα οποία τοποθετούνταν εκτός κατοικήσιμης ζώνης και σε σημεία που εξασφάλιζαν επάρκεια νερού και καλλιεργήσιμης γης⁵. Στις αρχές λοιπόν του 4^{ου} αιώνα έγινε η καθιέρωση της Θρησκείας στην περιοχή της Αχαΐας. Εκείνη την περίοδο η πολεοδομική ανάπτυξη στην Πάτρα έγινε νότια και νοτιοδυτικά της Ακρόπολης καθώς οι κάτοικοι απομακρύνονταν από την περιοχή της παραλίας λόγω βαρβαρικών επιδρομών και επιθέσεων από την θάλασσα. Με την αποδυνάμωση της Ρωμαϊκής εξουσίας αποτυγχάνεται η διοίκηση της πόλης καθώς και οι πολίτες αναζητούν μια νέα κοινωνική φυσιογνωμία. Κατά τον 5^ο και 6^ο αιώνα ιδρύονται πολλά χριστιανικά μνημεία στην περιοχή της Πάτρας. Όμως από τα μέσα του 6^{ου} αιώνα και για τους επόμενους δύο αιώνες τουλάχιστον δεν εμφανίζονται άλλα στοιχεία λόγω των βαρβαρικών επιδρομών⁶. Οι εικονομαχίες με την σειρά τους στις περιόδους 726-782 και 815-843 επηρέασαν αρνητικά ολόκληρη την αυτοκρατορία αλλά και την τέχνη⁷. Κατά την διάρκεια του 9^{ου} αιώνα σημειώνεται στην Αχαΐα άφιξη μεγάλου αριθμού μοναχών από την Νότια Ιταλία κάτι που δείχνει ότι η μοναστηριακή ζωή είχε αποκτήσει σημαντικό ρόλο στην Αχαΐα. Τον 10^ο αιώνα πλέον εμφανίζονται μονές με καθολικό. Το 1204 η Πάτρα κατακτήθηκε από την τέταρτη σταυροφορία, και έγινε η έδρα του λατινικού δουκάτου μέσα στο πριγκιπάτο της Αχαΐας⁸. Το 1387 ο Jean Fernandez de Heredia, μεγάλος μάγιστρος των ιπποτών της Ρόδου, προσπάθησε να καταστεί κύριος της Αχαΐας και πήρε την Πάτρα με έφοδο. Το 1408, η πόλη έγινε ενετική. Στον τέλος του 15ου αιώνα η πόλη κυβερνήθηκε από το Λατίνο αρχιεπίσκοπο στο όνομα του πάπα, το 1428 οι κοινοί δεσπότες του Μοριά, Κωνσταντίνος και Θεόδωρος, γιοι του αυτοκράτορα Μανουήλ Β΄

⁵ Αθανασούλη Δ., Γεωργοπούλου-Β, Κουμούση Α, Μουτζαλιά Α, Σκαρμούτσου Κ. (2006). *Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μοναστήρια της Αχαΐας*, Πάτρα, Εκδόσεις της «Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης» σελ.15

⁶ Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μοναστήρια της Αχαΐας, σελ.16

⁷ Μπούρας Χ.(2001), *Βυζαντινή & μεταβυζαντινή αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*, Αθήνα. Εκδοτικός οίκος: Μέλισσα, σελ. 48 «Στα εκκλησιαστικά ζητήματα μεγάλης σημασίας, γεγονότα κατά την περίοδο αυτή είναι η εικονομαχία (726-782 και 815-843), κίνημα πολλαπλώς ερμηνεύσιμο, με επιπτώσεις τόσο στην ενότητα της αυτοκρατορίας όσο και στην τέχνη.»

⁸(καλλιτεχνική διαδραση πατρας 2008) https://artdiadrasi.wordpress.com/2008/08/16/short_story_of_patras/
«Κατελήφθη το 1205 από τον Γουλιέλμο Σαμπλίτη και τον Γοδεφρείδο Α΄ τον Βιλλαρδουίνο, η πόλη έγινε πρωτεύουσα και ο αρχιεπίσκοπός της προκαθήμενος του πριγκιπάτου της Αχαΐας.»

Παλαιολόγου κατόρθωσαν να την πάρουν στην κατοχή για έναν χρόνο. Καταλήφθηκε πάλι από το Δεσποτάτο του Μορέως το 1430, το οποίο αμφισβητήθηκε αμέσως από την οθωμανική αυτοκρατορία. Από το 1460 έως το

1687 στην Πάτρα εμφανίζεται η πρώτη οθωμανική κατάκτηση⁹. Την περίοδο της Β΄ Ενετικής κυριαρχίας, 1687-1715 έχουμε ανεκτική θρησκευτική πολιτική και έναν ανταγωνισμό ανάμεσα στην ορθόδοξη και καθολική εκκλησία. Τα χρόνια εκείνα τα μοναστήρια αποκτούν την γαιοκτησία τους ξεχωριστά και οι νέες μονές έχουν την δυνατότητα να διατηρούν κινητή ή ακίνητη περιουσία¹⁰.

Η Μονή Μεταμορφώσεως Σωτήρος είναι κοντά σε κατοικήσιμη ζώνη. Το χωριό στο οποίο εντάσσεται το μοναστήρι ονομάζεται Μιντιλόγλι και απέχει μόλις 2 χιλιόμετρα από το μοναστήρι. Το Μιντιλόγλι βρίσκεται νοτιοδυτικά της πόλης Πατρών σε απόσταση 7 χιλιομέτρων από το κέντρο της Πάτρας και σε υψόμετρο 46 μέτρων από την επιφάνεια της θάλασσας. Η ονομασία του χωριού προέρχεται από κάποιον Τούρκο Αγά που καταγόταν από την Μυντιγλού - Μυτιλήνη¹¹ του οποίου του άνηκε όλη η περιοχή στα τέλη 18ου και αρχές του 19ου αιώνα. Έτσι, το 1828 με την απελευθέρωση της Πάτρας από τους Τούρκους τα κτήματα αυτά έπεσαν στα χέρια τριών ελληνικών οικογενειών, Αναστασοπούλου (Κορινθία), Μπαρμπέρη (Μεσσηνία) και Πεντασκούφη (Αρκαδία)¹².

Εικόνα 3: Πύργος του Τούρκου Αγά Μιντιλόγλου.

Για πρώτη φορά αναφέρεται το 1828 ως κατοικήσιμη περιοχή κατά τον Τριανταφύλλου¹³ Στην πρώτη απογραφή το 1830 το Μιντιλόγλι παρουσιάζετε με

⁹ Τόμπρος Φ.Νικόλαος (2010), *Οι μονές της Αχαΐας και οι εγκαταβιούντες τους 1460-1715*. Σαράντη(Επιμ.), Φραγκοκρατία-Ενετοκρατία-Α΄ Τουρκοκρατία, 1-2 Οκτωβρίου 2005 (σφ237)

¹⁰ Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μοναστήρια της Αχαΐας, σελ.16

¹¹ Ονομασία: Μιντιλόγλου = Μυτιληνίος, Μυντιγλού = Μυτιλήνη.

¹² Θεόδωρος Λουλούδης (2006), *Αχαΐα οικισμοί οικιστές αυτοδιοίκηση*, Πάτρα: ιδιωτική έκδοση

¹³ Τριανταφύλλου Κ (1980), *Ιστορικό λεξικών Πατρών*, Β΄ τόμος. Πάτρα, σελ 379

το όνομα Νεοχώρι όπου αυτή η ονομασία δεν επικράτησε¹⁴. Η προέλευση των κατοίκων μετέπειτα στο Μιντιλόγλι έγινε κυρίως από τα κοντινά χωριά Νεζερά, Κέρτεζη, Ζαρούχλα, Μανέσι και Ρόγους¹⁵.

Όσο αναφορά την ιστορία του μοναστηριού αυτό θεωρείται προϋπάρχον του 1460 σύμφωνα με όσους μελετητές έχουν ασχοληθεί με αυτή, καθώς ανάγουν την αρχική ίδρυσή της στους βυζαντινούς χρόνους, πιθανόν στη μέση ή ύστερη βυζαντινή περίοδο, όταν στην Αχαΐα έχουμε την ίδρυση αξιόλογου αριθμού μοναστηριών. Μέχρι σήμερα η έρευνα δεν εντόπισε γραπτές πληροφορίες σχετικά με την πιθανή αρχική αυτή φάση, και την σχέση της με την επόμενη.

Η λειτουργία της Μονής μέσα στα μεταβυζαντινά χρόνια τεκμηριώνεται από γραπτές πηγές όπως η αναφορά της στην ενετική απογραφή Grimani το 1699 και σε κώδικα της Μονής Γηροκομείου όπου σημειώνεται ότι της αποδόθηκαν σταυροπηγιακά προνόμια.

Η Μονή υφίσταται και λειτουργεί έως και την Ελληνική Επανάσταση καθώς αναφέρεται σε περιγραφή μάχης που εξελίσσεται στην ευρύτερη περιοχή. Καταγράφεται στην γαλλική Expedition του 1826 και στην οθωνική απογραφή των μοναστηριών και των ιδιοκτησιών τους το 1836, οπότε χαρακτηρίζεται πλέον ως διαλυμένη. Η περιουσία της εκποιείται και μέσω δημοπρασιών παραχωρείται σε ιδιώτες.

Έγγραφο ¹⁶του Υποθηκοφυλακείου Πατρών, με ημερομηνία 11 Ιουλίου 1873 σηματοδοτεί την τρίτη φάση του μοναστηριού και του καθολικού του. Πρόκειται για δωρητήριο των αδελφών Σχοινά, μοναχών της Μονής Αγίων Πάντων, στην Τριταΐα Αχαΐας οι οποίοι δωρίζουν, ως κτήτορες, την Μονή της Μεταμορφώσεως σε αυτή των Αγίων Πάντων. Συμπληρωματικά αναφέρουν ότι ανήγειραν τον ναό της, ανακατασκεύασαν το προστώο του και επισκεύασαν τα κελιά.

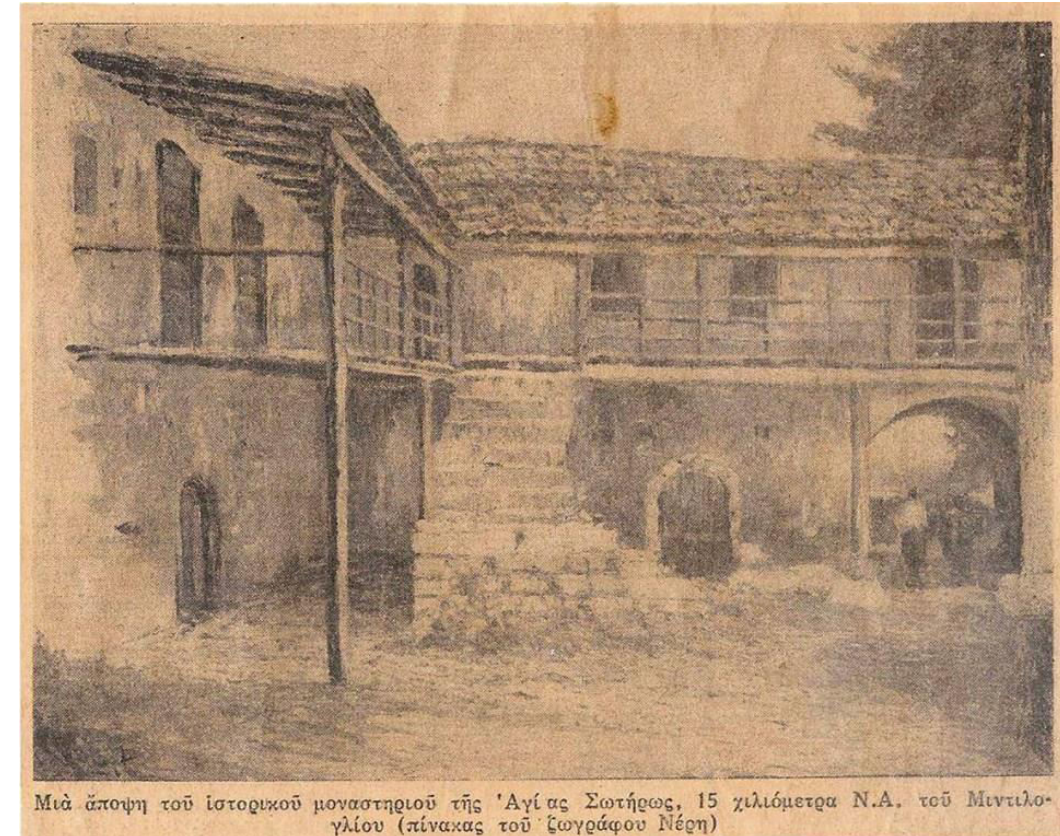
Η Μονή στις αρχές του 20ου αι. αναφέρεται ως ημερειπωμένη αν και τμήματά της διατηρούνταν μέχρι τα μέσα του πρώτου μισού της δεκαετίας του 1970 όπως και απεικονίζονται σε πίνακα της εποχής.

¹⁴ Θεόδωρος Λουλούδης (2006), *Αχαΐα οικισμοί οικιστές αυτοδιοίκηση*, Πάτρα: ιδιωτική έκδοση

¹⁵ Θεόδωρος Λουλούδης (2006), *Αχαΐα οικισμοί οικιστές αυτοδιοίκηση*, Πάτρα: ιδιωτική έκδοση

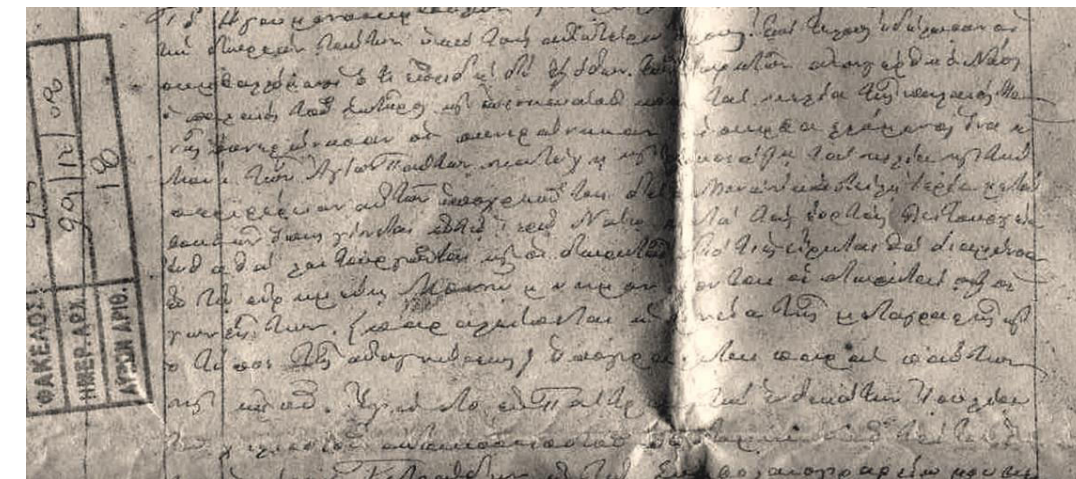
¹⁶ Έγγραφο υποθηκοφυλακείου φακελος 45, ημερομηνία αρχειοθέτησης 09/12/08, αυξων αριθμός 18, παρ : Επιπλέον εδήλωσαν οι συμβαλλόμενοι ότι επειδή δι' εξόδων των δωρητών ανηγέρθη ο Ναός ο παλαιός του Σωτήρος και επισκευάσθησαν τα κελιά της παλαιάς Μονής συνεφώνησαν [...]

ίνα η Μονή των Αγίων Πάντων κατέχει και εξουσιάζει τα κελιά και την περιφέρειαν αυτών υποχρεούται δε η Μονή να στείλει Ιερέα μετά βοηθών, όπως γίνεται εν τω Ιερώ Ναώ κατά τας εορτάς λειτουργία, ένθα θα λειτουργούνται και οι δωρηταί [...] Εγένετο εν Πάτραις την ενδέκατη Ιουλίου του χιλιοστού εβδομηκοστού τρίτου έτους ημέραν Τετάρτην εν τω συμβολαιογραφείω μου κειμένω εν τη οικία μου εν η κατοικίω

Μιά άποψη του ιστορικού μοναστηριού της 'Αγίας Σωτήρας, 15 χιλιόμετρα Ν.Α. του Μιντιλόγλιου (πίνακας του ζωγράφου Νέρη)

Εικόνα 4: Πίνακας του ζωγράφου Ιταλού Νέρη που απεικονίζει τα κελιά της μονής.

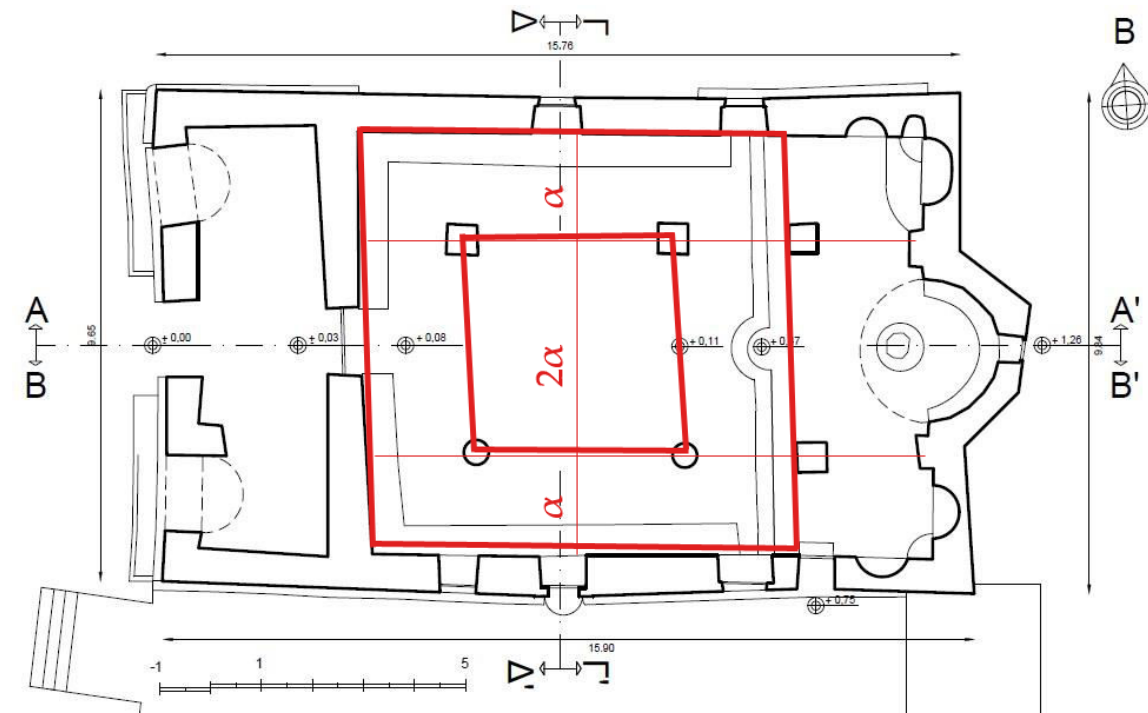

Εικόνα 5: Χειρόγραφο συμβόλαιο των αδελφών Σχοινά.

Α3.ΚΤΗΡΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Σήμερα ο ναός παραπέμπει στην μορφή τρίκλιτης ξυλόστεγης¹⁷. Η κύρια πρόσβαση γίνεται από άνοιγμα στο μέσον της δυτικής πλευράς του, ενώ δύο ακόμα εισοδοι διαμορφώνονται στο νότιο τοίχο. Η δίρριχτη στέγη του στηρίζεται σε έξη κατακόρυφα στηρίγματα τα οποία ορίζουν τα κλίτη. Το κεντρικό κλίτος διαχωρίζεται από το βόρειο με δύο πεσσούς και από το νότιο με δύο κίονες. Δύο ακόμα πεσσοί διαχωρίζουν τον χώρο του κυρίως ναού από το ιερό. Ο κυρίως ναός έχει τετράγωνη κάτοψη διαστάσεων περίπου 8X8μ. Οι κίονες και οι πεσσοί που ορίζουν τα κλίτη σχηματίζουν επίσης τετράγωνο, ομοιόθετο με το προηγούμενο, με πλευρά 4X4μ. Το πλάτος δηλαδή του μεσαίου κλίτους σε σχέση με αυτό των πλάγιων εμφανίζει αναλογία 2/1 (βλ. Εικόνα 6). Η ασπίδα¹⁸ του ιερού είναι εξωτερικά ημιεξαγωνική και ελαφρώς στραμμένη προς βορρά σε σχέση με τον προσανατολισμό του υπόλοιπου ναού. Εσωτερικά είναι ημικυκλική με διάμετρο 2,81μ και στην βάση της διαμορφώνεται χαμηλού ύψους κτιστό θρανίο 0,33μ. Ο χώρος του ιερού βήματος είναι ενιαίος με αυτόν των παραβημάτων οι κόγχες των οποίων δεν προεξέχουν εξωτερικά αλλά εγγράφονται στο πάχος του ανατολικού τοίχου. Στην εσωτερική παρειά του ανατολικού τοίχου μεταξύ ιερού βήματος και παραβημάτων προεξέχουν έως κάποιο ύψος παραστάδες όχι απόλυτα στοιχισμένες με τις σειρές των κατακόρυφων στηριγμάτων αλλά ελαφρά μετατοπισμένες προς τον άξονα του ναού.

Στην δυτική όψη του εξωνάρθηκα εκατέρωθεν του κεντρικού ανοίγματος της κύριας εισόδου ανοίγονται τοξωτά ανοίγματα με ποδιά. Ο εξωτερικός νάρθηκας φέρει μακρόστενο σχήμα με εσωτερικές διαστάσεις 2,50x8,36 μέτρων. Ίχνος τόξου στο νότιο τοίχο δείχνει ότι τοξωτό άνοιγμα υπήρχε επίσης και στην βόρεια και νότια πλευρά. που σήμερα εμφανίζονται τυφλές (βλ Εικόνα 7). Στην εσωτερική παρειά του δυτικού τοίχου προεξέχει παραστάδα στοιχισμένη με την αντίστοιχη στην εσωτερική παρειά του ανατολικού τοίχου του ιερού, παραστάδα διαστάσεων 60x46, σε απόσταση από την είσοδο μόλις 92 εκατοστών. (βλ. κάτοψη ΚΑαΣ1).Ο χώρος του προστώου πριν από τον σεισμό του 2008 ήταν στεγασμένος με μονόρριχτη στέγη με επικάλυψη κεραμίδια βυζαντινού τύπου.

Εικόνα 6: Κάτοψη ναού, αναλογία 2/1.

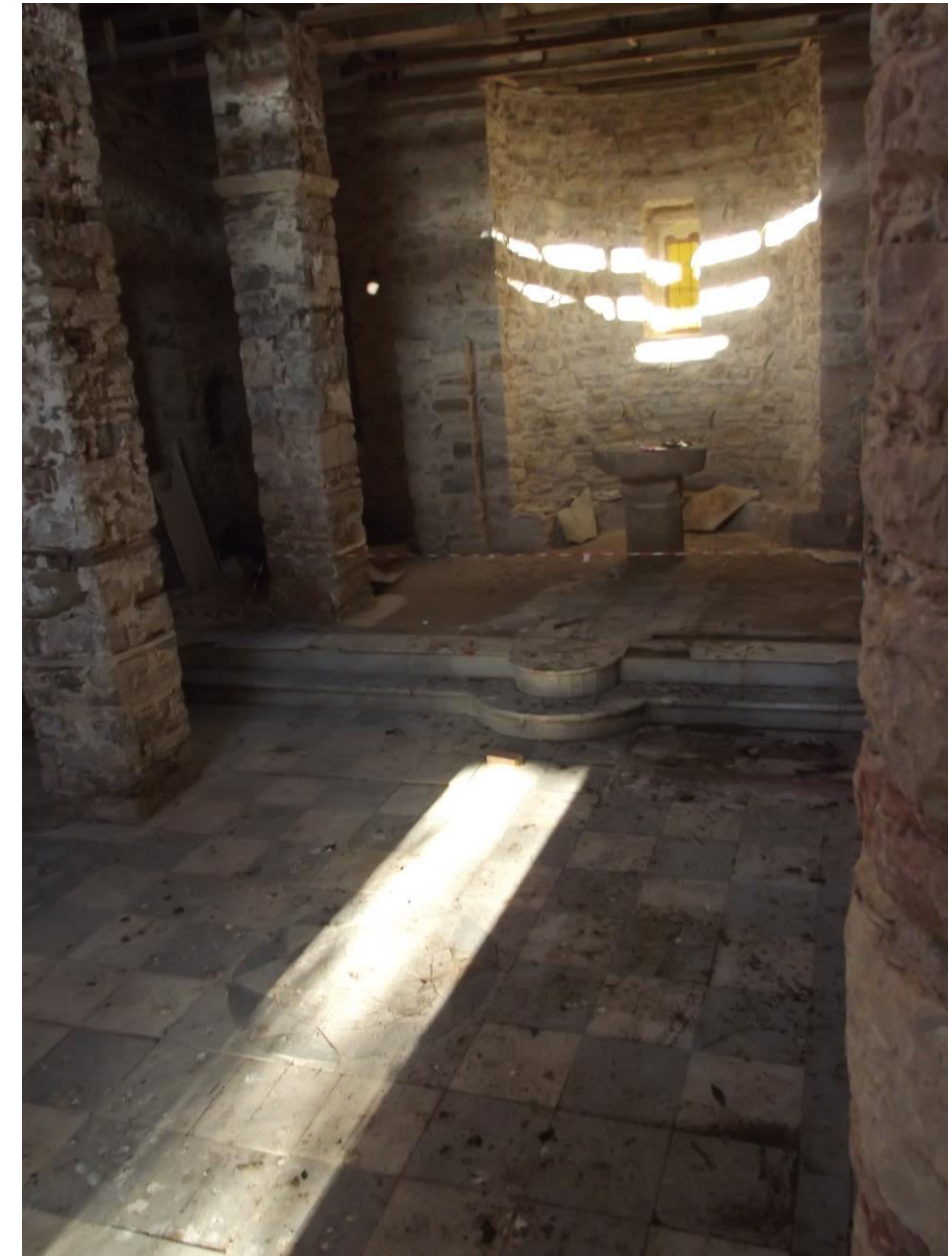

Εικόνα 7: Ίχνος τόξου στον εξωνάρθηκα.

¹⁷ ΦΕΚ374/24-5-1996 «Πρόκειται για τρίκλιτη ξυλόστεγη μεταβυζαντινή βασιλική με μεταγενέστερο προστώο στη δυτική πλευρά».

¹⁸ Μπούρας Θ. Χαράλαμπος .(2001), Βυζαντινή & μεταβυζαντινή αρχιτεκτονική στην Ελλάδα .Αθήνα.Εκδοτικός οίκος : Μελισσα, .σελ48.<< αρχικά η μορφή του ιερού αποτελούνταν από μία κόγχη μετέπειτα διαμορφώθηκε σε τρεις, «το ιερό παίρνει μεγαλύτερη σημασία και γίνεται τριμερές, με το άγιο βήμα στη μέση (όπου και η αγία τράπεζα) και εκατέρωθεν την πρόθεση και το διακονικό».

Στον χώρο του ιερού η κεντρική κόγχη σε κάτοψη πλησιάζει το ημικύκλιο. Η κόγχη της πρόθεσης έχει ελλειψοειδή κάτοψη και ποδιά ενώ του διακονικού ημικυκλική κάτοψη με ακτίνα 0,52μ και ποδιά. Το μονομερές ιερό βρίσκεται κατά δύο βαθμίδες ψηλότερα από τον κυρίως ναό, από τον οποίο διαρθρώνεται με δύο κτιστούς πεσσούς τετραγωνικής διατομής και πλευράς 0,58-0,59 μ. (βλ. πίνακα υποστυλωμάτων). Στους πεσσούς στηρίζονταν το τέμπλο του ναού, το οποίο δεν σώζεται. Το ιερό του ναού εγγράφεται κατά προσέγγιση σε ορθογωνικό σχήμα με μέγιστες διαστάσεις 2,84x8,28μ. Η αγία τράπεζα βρίσκεται στο κέντρο του ιερού και έχει διαστάσεις βάσης τ 43x48 μ και ύψος 78 εκατοστά.

Εικόνα 8: Εσωτερική απεικόνιση ναού.

A4. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

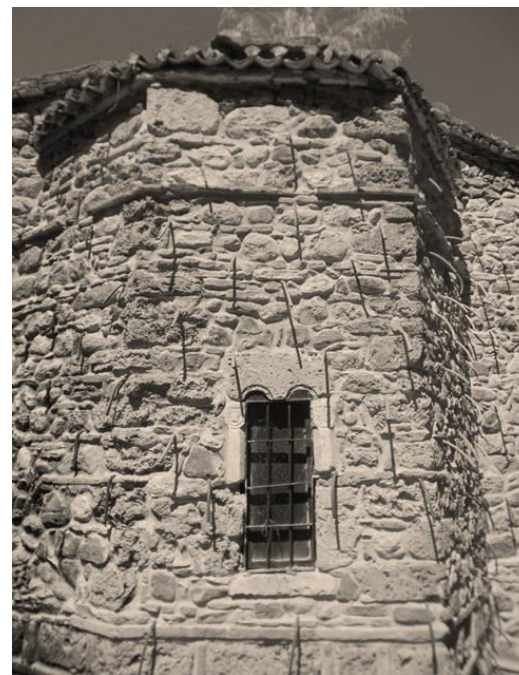
Ο ναός σήμερα με την ενιαία στέγη του έχει την μορφή απλού δρομικού πρίσματος με αδιάφορη ογκοπλασία. Ο κατά μήκος άξονας τονίζεται λόγω της διαμόρφωσης των πλευρικών τοίχων του εξωνάρθηκα σε συνέχεια με τις μακριές πλευρές του ναού. (βλ. βόρεια όψη:ΟΨΒΣ1).

Οι τοιχοποιίες είναι αργολιθοδομές χωρίς ιδιαίτερη επεξεργασία με εξαίρεση μικρό τμήμα επιμελημένου πλινθοπερίκλειστου τοίχου¹⁹ στην βάση της ημιεξάγωνης κόγχης του ιερού. Σχετική επίσης επεξεργασία παρουσιάζει και η υπόλοιπη τοιχοποιία του ιερού με την διαμόρφωση κοσμήτη σε στάθμη αντίστοιχη με αυτήν του κοσμήτη εσωτερικά και τεταρτοκυκλίου εκατέρωθεν του παραθύρου ως άτεχνη απομίμηση αντίστοιχων διατάξεων των μεσοβυζαντινών κύριων όψεων. (βλ.Ανατολική όψη ΟΨΑΣ1 και λεπτομέρεια).

Παρά την αμελή κατασκευή, στις εξωτερικές όψεις διακρίνονται δύο τουλάχιστον οριζόντιες ζώνες, όπου η δόμηση γίνεται με μικρούς πλακοειδείς λίθους ή πλίνθινα τεμάχια. (βλ.βόρεια όψη ΟΨΒΣ1) .

Εικόνα 9: Βόρεια όψη

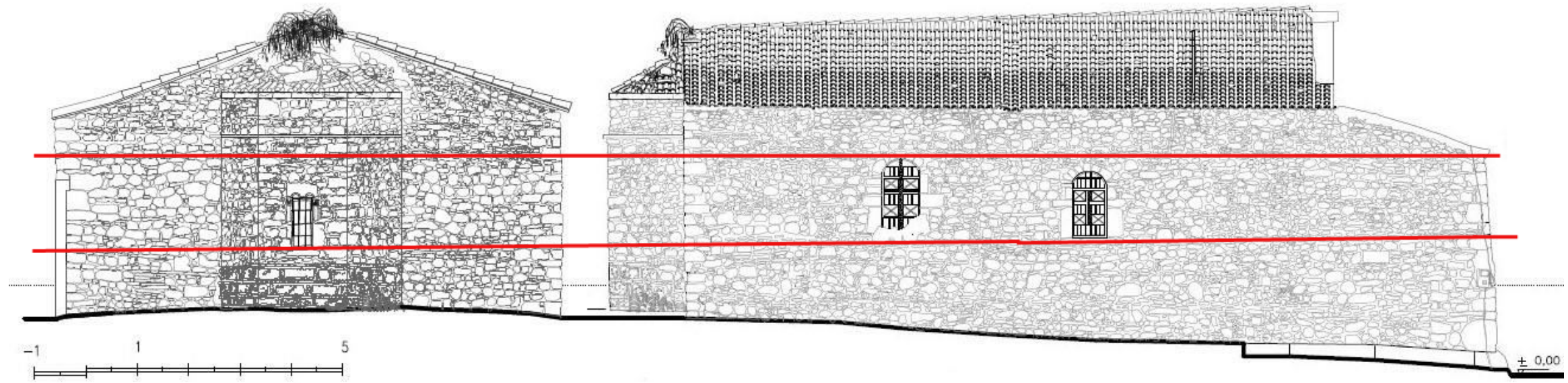

Εικόνα 10: Άνοιγμα Ανατολικής όψης

Εικόνα 11: Πλινθοπερίκλειστο σύστημα

¹⁹ Μπούρας Θ. Χαράλαμπος .(1999),*Ιστορία της αρχιτεκτονικής*, Β' τόμος. Εδόσεις Μέλισσα, σελ 221. «Στην Ελλάδα, θα συναντήσουμε κατά τον 11^ο και 12^ο αιώνα νέες μεθόδους και θα διαπιστώσουμε και εξέλιξη των μεθόδων αυτών. Επομένη φάση είναι της τοιχοποιίας με λίθους όχι απολύτως κανονικούς καθώς και παρεμβολή πλίνθων οριζοντίως και καθέτως στους αρμούς. Το σύστημα αυτό (όπως π.χ. στον Άγιο Νικόλαο Αυλίδος), εξελισσόμενο, φθάνει στο τυπικό πλινθοπερίκλειστο σύστημα που δεσπόζει κατά την εποχή αυτή και ακόμα αργότερα: Οι λίθοι είναι λαξευμένοι, με ορθογώνιο σχήμα και κτίζονται κατά στρώσεις. Τόσο στους οριζόντιους όσο και και στους κατακόρυφους αρμούς παρεμβάλλονται λεπτά τούβλα.»

Στις τοιχοποιίες φαίνεται ότι χρησιμοποιήθηκαν αρκετά spolia²⁰ πιθανόν παλαιοχριστιανικής ή μεσοβυζαντινός περιόδου ορισμένα από τα οποία εντοπίστηκαν στις εξωτερικές παρειές των τοίχων ενώ άλλα βρίσκονται στον περιβάλλοντα χώρο του μνημείου. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- σφόνδυλος με αύλακα μολυβδοχόησης στη βόρεια όψη, (βλ.λεπτομέρεια)
- τμήμα πεσσίσκου στον βόρειο πεσσό του ιερού (βλ.λεπτομέρεια)
- μαρμάρινος αμφικιονίσκος με μεταγενέστερη λάξευση σταυρού στον περιβάλλοντα χώρο (βλ.λεπτομέρεια)

Εικόνα 12: Τμήμα πεσσίσκου στον βόρειο πεσσό.

Εικόνα 13: Σφόνδυλος με αύλακα μολυβδοχόησης στη βόρεια όψη

Εικόνα 14: Μαρμάρινος αμφικιονίσκος με μεταγενέστερη λάξευση σταυρού στον περιβάλλοντα χώρο

²⁰ Μπούρας Θ. Χαράλαμπος .(1999),*Ιστορία της αρχιτεκτονικής*, Β' τόμος. Εδόσεις Μέλισσα, σελ193. spolia παλαιότερων φάσεων κατασκευής. «Η επαναχρησιμοποίηση όμως ετοιμών αρχιτεκτονικών μελών αποτελούσε μια σοβαρή δέσμευση του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού: ο αρχιτέκτων όφειλε να εντάξει τα μέλη αυτά, ενδεχομένως να τα συμπληρώσει, να κατασκευάσει όμοιά τους ή να περιορίσει τις διαστάσεις τους χωρίς να αλλοιώσει εμφανώς την μορφή τους»

Στα τόξα της δυτικής πρόσοψης εντοπίζουμε την συνήθη λεπτομέρεια με λίθινους θολίτες, σε εσοχή και λεπτή ταινία από πλακοειδείς λίθους ή θραύσματα πλίνθων σε προεξοχή (βλ Εικόνα 15).

Τα ανοίγματα των υπόλοιπων όψεων είναι στην πλειοψηφία τους επίσης τοξωτά με λαξευμένα πλαίσια (βλ.δυτική όψη ΟΨΔΣ1).Στην παραπάνω πλαισίωση ενίοτε ενσωματώνονται και μαρμάρινα ή πώρινα spolia. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- δίλοβο μονολιθικό πώρινο ανώφλι και μαρμάρινοι πεσσίσκοι στο παράθυρο της κόγχης του ιερού (βλ.λεπτομέρεια)
- μαρμάρινοι λιθόπλινθοι και μαρμάρινοι αμφικιονίσκοι πιθανόν παλαιοχριστιανικής φάσης²¹ στα χαμηλά τμήματα των παραστάδων της δυτικής και νότιας εισόδου αντίστοιχα
- μαρμάρινο θωράκιο με ανάγλυφο σταυρό σε συνδυασμό με έτερο δίλοβο ανώφλι παρόμοιο με αυτό της κόγχης του ιερού πάνω από το ανώφλι της νότιας εισόδου (βλ.λεπτομέρεια).

Εικόνα 15: Τόξο εξωνάρθηκα

Εικόνα 16: Λεπτομέρεια δίλοβο παραθύρου ιερού.

²¹ ΒΛ: ΦΕΚ374/24-5-1996

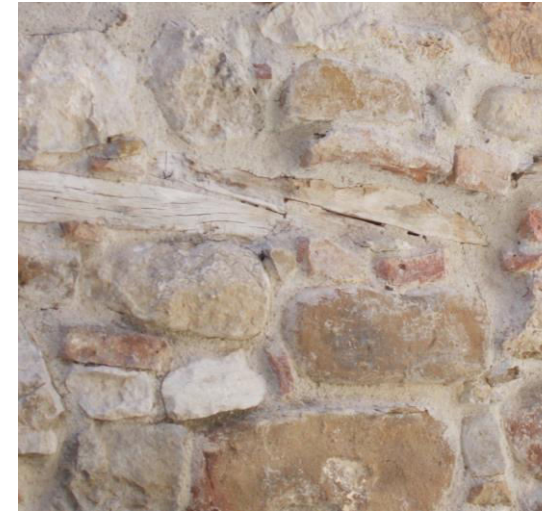

Εικόνα 17: μαρμάρινο θωράκιο με ανάγλυφο σταυρό σε συνδυασμό με έτερο δίλοβο ανώφλι

Εικόνα 18: Είσοδος ναού

Εσωτερικά ο ναός δίνει την εντύπωση ενός αρκετά διευρυμένου και φωτεινού χώρου (βλ. Εικόνα 19 & Εικόνα 22). Οι αργολιθοδομές δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη επεξεργασία πέραν των οριζόντιων ξυλοδεσιών που εντοπίζονται σε αρκετές θέσεις και σε ύψη συχνά αντίστοιχα με αυτά των οριζόντιων ζωνών των εξωτερικών όψεων. Ξυλοδεσιές παρατηρούνται επίσης στους δύο πεσσούς που χωρίζουν το βόρειο πλάγιο κλίτος από το κεντρικό ενώ απουσιάζουν από αυτούς στον χώρο του ιερού (βλ. Εικόνα 21). Τέλος ξυλοδεσιές εμφανείς ή πίσω από λίθινες ζώνες, εντοπίζονται σε όλες τις εσωτερικές πλευρές του εξωνάρθηκα. Ορισμένες από αυτές είναι τοποθετημένες εξωτερικά στην παρειά του τοίχου και άλλες σε εσοχή και καλυμμένες με μία ζώνη μικρών πλακοειδών λίθων η πλίνθων (βλ. Εικόνα 20). Οι διαφορές στις λεπτομέρειες κατασκευής και στις στάθμες των ζωνών τους σχετίζονται πιθανόν με διαφορετικές κατασκευαστικές φάσεις.

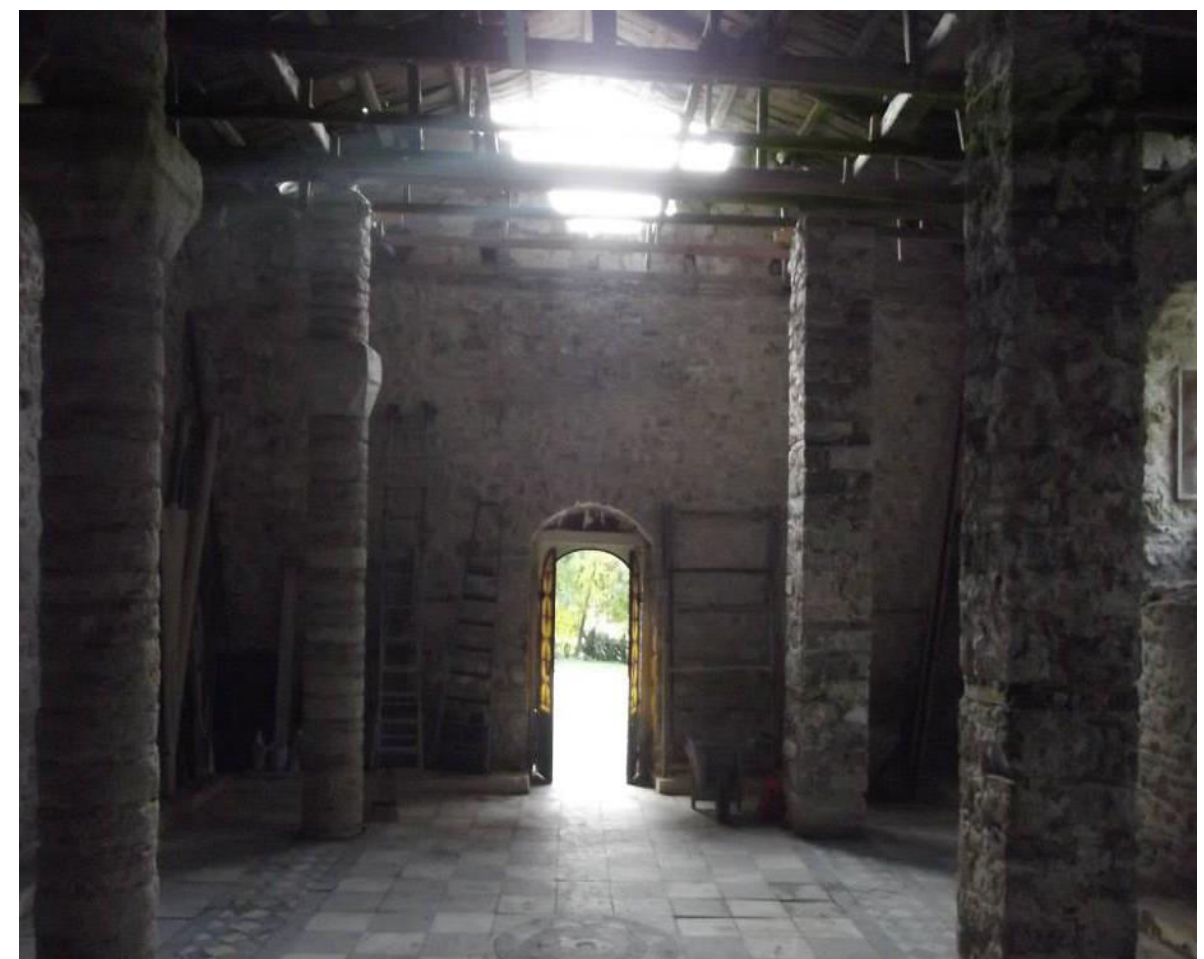
Εικόνα 20: Ξυλοδεσιά εξωνάρθηκα.

Εικόνα 21: Ξυλοδεσιά πεσσού.

Εικόνα 19: Άποψη ιερού εσωτερικά.

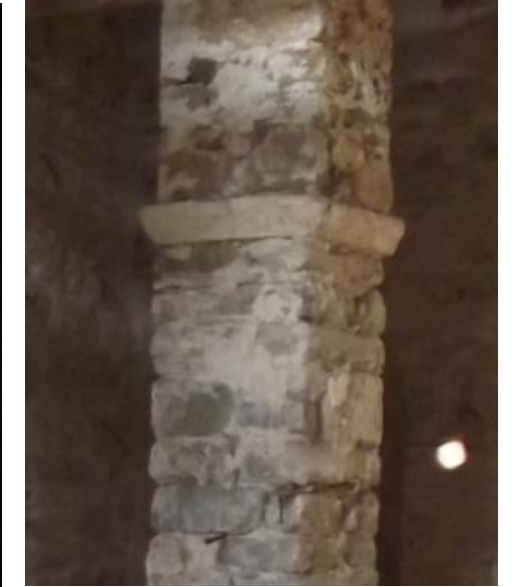

Εικόνα 22: Εσωτερική άποψη κεντρικής εισόδου

Ο κορμός των κίωνων αποτελείται από σφονδύλους με άτεχνη λάξευση και αρμολόγησή καθώς οι κίονες φαίνεται ότι ήταν επιχρισμένοι. Ιδιαίτερα άτεχνα είναι επίσης και τα κιονόκρανά τους λαξευμένα σε λευκό ασβεστολιθικό πέτρωμα (βλ. Εικόνα 23 & Εικόνα 25). Έχουν μορφή κόλουρης πυραμίδας με λοξές αποτμήσεις στις γωνίες και τετραγωνικό άβακα, ορισμένες από τις πλευρές του οποίου προεξέχουν ελαφρά σε σχέση με την πυραμίδα. Καμπύλες προεξοχές που παραπέμπουν σε κομβία (ή περισσότερο στους μαστούς των παραδοσιακών μαστόρων πέτρας από τα Λαγκάδια) εντοπίζονται σε κάποιες από τις πλευρές όχι απαραίτητα σε κεντρική θέση και σε διάφορα ύψη. Εκτός από τους κίονες ένα τρίτο κιονόκρανο βρίσκεται σήμερα τοποθετημένο στην βάση του δυτικού από τους δύο πεσσούς μεταξύ βόρειου και κεντρικού κλίτους (βλ. Εικόνα 26). Οι κίονες έχουν συνολικό ύψος 3.57μ μαζί με το κιονόκρανο. Στην ίδια στάθμη με το άνω τμήμα των κιονοκράνων, έχουν τοποθετηθεί στους πεσσούς που διαχωρίζουν το ιερό από τον κυρίως ναό, λίθινα επίκρανα, με λοξότμητη προεξοχή σε τρεις από τις πλευρές τους(βλ.τομές ΤΑΣ1,ΤΒΣ1). Η δόμηση πάνω από τα κιονόκρανα και τα επίκρανα συνεχίζεται, με σφονδύλους και ημιλαξευμένους λίθους αντίστοιχα, έως το ύψος των πεσσών του βόρειου κλίτους, δηλαδή την στάθμη έδρασης της σημερινής στέγης (βλ.τομές διαμήκεις).

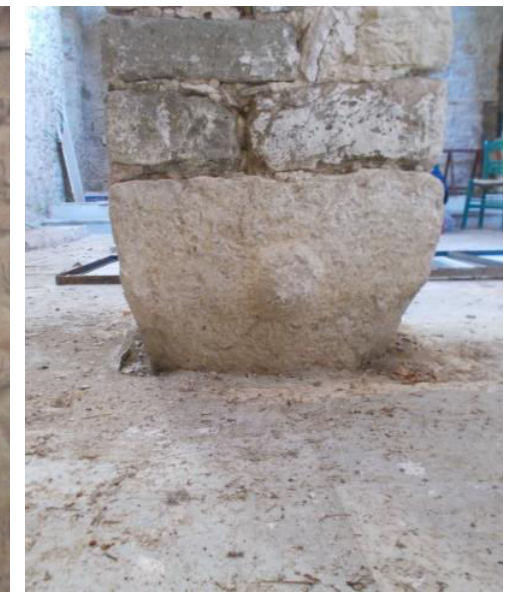
Εικόνα 23: Σφόνδυλος κίονα.

Εικόνα 24: Επίκρανο πεσσού

Εικόνα 25: Κουλουροκονικό κιονόκρανο κίονα

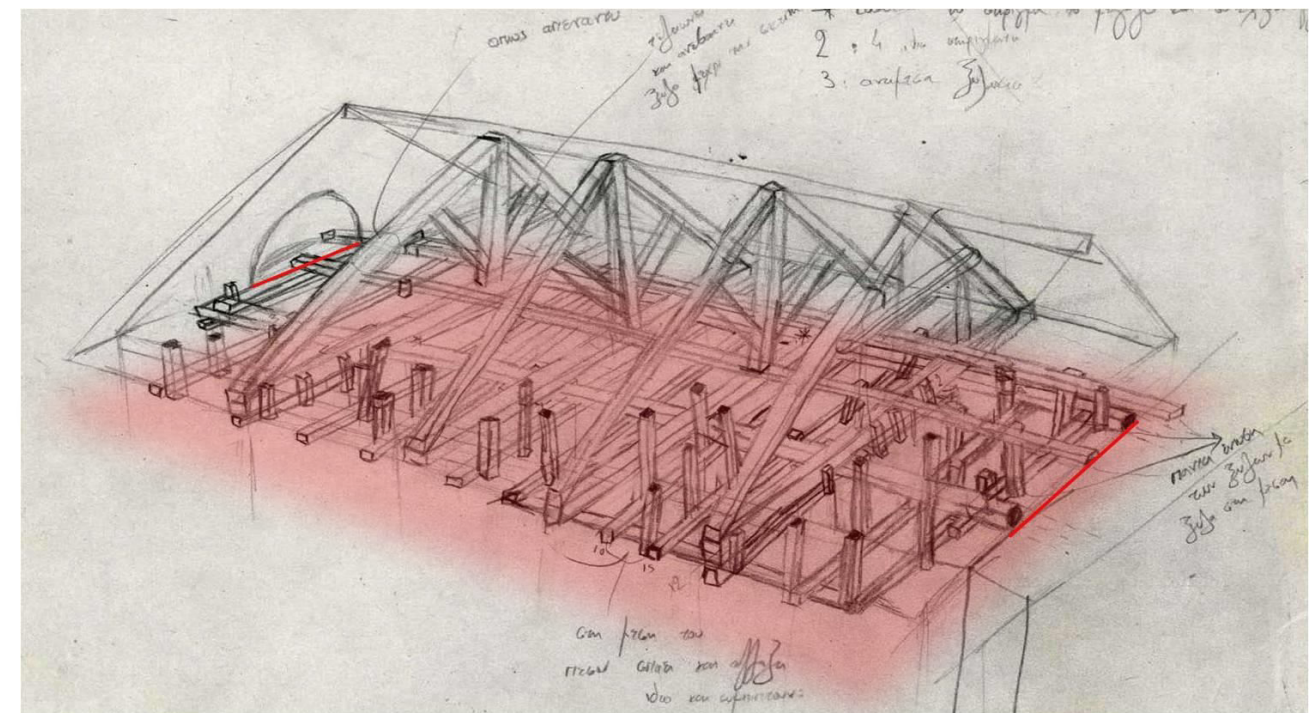
Εικόνα 26: spolio πεσσού

Στο ιερό η στάθμη αυτή ταυτίζεται με την βάση του τεταρτοσφαιρίου όπου προεξέχει λίθινος άτεχνος κοσμήτης (βλ Εικόνα 27). Η αγία τράπεζα αποτελείται από ογκώδες κυκλικό λίθινο στοιχείο, πιθανόν μυλόπετρα, το οποίο στηρίζεται σε λίθινη βάση. Αυτή παραπέμπει σε λοξότμητο πεσσό στις αποτετμημένες γωνίες. Στην ανατολική πλευρά της είναι λαξευμένη εσοχή με ισλαμίζουσα απόληξη διπλής καμπυλότητας (βλ. Εικόνα 28). Η δίριχτη στέγη του ναού αποτελείται από ζευκτά που όπως προαναφέρθηκε εδράζονται στο ύψος του κοσμήτη (βλ. Εικόνα 29).

Εικόνα 27: Κόγχη ιερού

Εικόνα 28: Αγία τράπεζα

Εικόνα 29: Σκαρίφημα στέγης

A5. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

A5.1.1. Θεμέλια

Δεν ήταν δυνατή η ανεύρεση στοιχείων για την θεμελίωση του ναού και δεν έγινε περισσότερη διερεύνηση. Στοιχείο που φέρνει μορφή ευθυντηρίας παρατηρείτε στο χαμηλότερο μέρος της τοιχοποιίας και φαίνεται να τρέχει περιμετρικά του ναού (βλ Εικόνα 30). Ορατό είναι στην βόρεια πλευρά και στην νότια. Πιθανόν σχετίζετε με την θεμελίωση του ναού.

Εικόνα 30: Ευθυντηρία Βόρειας όψης.

A5.1.2. Τοιχοποιία

Η τοιχοποιία, είναι αργολιθοδομή και αποτελείται κυρίως από πετρώματα της περιοχής. Σπάνια συναντάμε θραύσματα κεραμιδιών και νεότερους βιομηχανικούς οπτόπλινθους. Εντοπίζεται συνδετικό κονίαμα διαφόρων τύπων. Κάποια από τα είδη των κονιαμάτων είναι :

- το υπόλευκο
- κονίαμα με χονδρόκοκκο και λεπτόκοκκο
- ασβεστοκονίαμα με χονδρόκοκκο και αδρανή σκούρας αποχρώσεως.

Στις γωνίες του ναού είναι τοποθετημένοι λαξευμένοι γωνιόλιθοι ακανόνιστου ύψους (βλ Εικόνα 31 & Εικόνα 32). Στο εξωτερικό μέρος της τοιχοποιίας και περιμετρικά σε όλες τις όψεις, δημιουργούνται οριζόντιες ζώνες περίπου στο ύψος των ποδιών και των πρεκιών των παραθύρων. Ο σχηματισμός αυτών των

ζωνών γίνεται με πλακοειδή τούβλα. Ωστόσο στις ίδιες θέσεις αλλά από την εσωτερική παρειά του τοίχου εντοπίζονται ξυλοδεσιές άλλες εμφανείς και άλλες αφανείς. Δύο τύπων ξυλοδεσιές παρατηρούνται σε πολλά τμήματα του ναού. Στον πρόναο στην εσωτερική παρειά του τοίχου όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο υπάρχουν εμφανείς ξυλοδεσιές οι οποίες είναι πλεγμένες με την μορφή Ζ. Αυτό επιτυγχάνεται λόγω των εντορμιών που δημιουργούνται. Στο εσωτερικό του ναού στην δυτική πλευρά οι ξυλοδεσιές είναι εξίσου εμφανείς και συνδεδεμένες μεταξύ τους με την ίδια τεχνική. Διαφοροποίηση πραγματοποιείται στις ξυλοδεσιές του βόριου και νότιου τοίχου όπου είναι αφανείς και εντοπίζονται τμήματα τους στην περιοχή των ανοιγμάτων όπου και φαίνεται να διακόπτονται απότομα.

Εικόνα 31: ΒΑ γωνία.

Εικόνα 32: ΒΔ γωνία.

Στην ανατολική όψη του ναού μέρος της τοιχοποιίας είναι δομημένη κατά το πλινθοπερίκλειστο σύστημα. Αυτό το σύστημα δόμησης επικρατεί μόνο στην κόγχη του ιερού και σε ύψος κάτω από την ποδιά του δίλοβου παραθύρου. Τετράπλευρες πέτρες από πωρόλιθο ατημέλητες περίπου

μήκους 40-65 πόντους, πλαισιώνονται από λεπτά κόκκινα τούβλα (πλίνθους) ,πάχους 0,50-0,55 πόντους χαρακτηριστικού κόκκινου χρώματος. Η εσωτερική πλευρά της κόγχης του ιερού κτίζεται με απλή αργολιθοδομή. Πωρόλιθοι φαίνεται να υπάρχουν διάσπαρτα σε όλες τις τοιχοποιίες . Τέλος μαρμάρια και πώρινα srolia υπάρχουν σε όλες τις όψεις(βλ λεπτομέρεια).

A5.1.3. Στέγη

Η κάλυψη του ναού στεγάζεται με μία ενιαία ξύλινη δίρριχτη στέγη. Το ξύλινο σύστημα στέγασης αποτελείται από δύο είδη ζευκτών, τρία ρωμαϊκά και ένα ελληνικό (βλ. Εικόνα 33). Κατά μήκος του πέτρινου τοίχου στο ύψος της έδρασης της στέγης πιθανόν είναι τοποθετημένο οριζόντιο ξύλινο στοιχείο ο λεγόμενος *στρωτήρας*. Δεν είναι δυνατή η διερεύνηση του. Ο φορέας, στηρίζει τα διαγώνια στοιχεία, ψαλίδια ή αμείβοντες. Το σύστημα αυτό επιτρέπει την ομαλή και χωρίς αστοχίες μεταφορά των πλάγιων ωθήσεων στη λιθοδομή. Οι κεκλιμένοι φορείς στηρίζονται κεντρικά σε κατακόρυφο ορθοστάτη με αντηρίδες. Πάνω στους τεγοστάτες, σε όλο το μήκος της στέγης στηρίζεται ο κορφιάς . Τα ζευκτά επίσης εδράζονται πάνω σε δύο μεγάλους διαμήκεις δοκούς που βρίσκονται πάνω από τα υποστυλώματα. Ωστόσο, εκτός από αυτόν τον φορέα παρατηρείται και άλλος ένας, απλούστερος όπου δεν έχει λοξές αντηρίδες και τεγοστάτη, δηλαδή εμφανίζονται "ορφανά ψαλίδια".

Εικόνα 33: Άποψη εσωτερικά στέγης

A5.1.4. Υποστυλώματα

Δύο είδη υποστυλωμάτων μπορεί να δει κανείς με την είσοδο του στον ναό, τέσσερις πεσσούς και δύο κίονες. Η διάταξη τους στο χώρο έχει ως εξής: δύο πεσσοί περίπου διατομής $0,59 \times 0,59$ μ δομημένοι με αργολιθοδομή στο χώρο του ιερού και άλλους δυο στο κυρίως ναό αριστερά της κεντρικής εισόδου με διατομή $0,60 \times 0,60$ (βλ. πίνακα υποστυλωμάτων). Οι πεσσοί που βρίσκονται στο ιερό φέρουν επιστύλιο σε ύψος $3,14$ μ σε αντίθεση με αυτούς που βρίσκονται στον κυρίως ναό που δεν έχουν. Επιπλέον παρατηρούνται διαφορές και στον τρόπο δομής. Ενώ είναι δομημένοι με τα ίδια υλικά δηλαδή αργούς λίθους ακανόνιστου σχήματος επιπλέον διακρίνεται σε διάφορα ύψη, ξυλοδεσιά με πρόχειρη διάταξη. Χρειάζεται επίσης να σημειωθεί ότι οι κίονες που βρίσκονται στον ναό αποτελούνται από σφονδύλους διαμέτρου $0,40$ μ και συνδέονται μεταξύ τους με κονίαμα σύστασης και υλικών όπως λεπτόκοκκος και αδρανή σκούρας αποχρώσεως καθώς και εμφανίζονται σφήνες για την πλήρωση των κενών.

Εικόνα 34: Πεσσός κυρίως ναού.

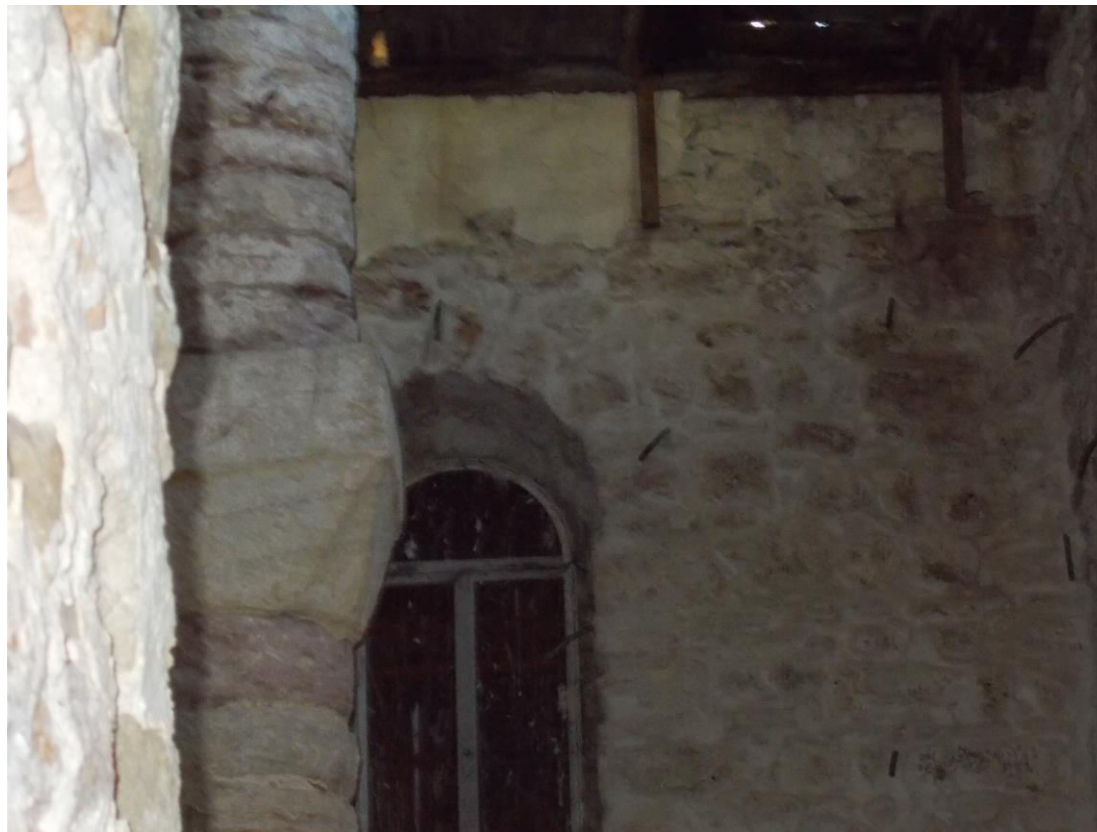

Εικόνα 35: Νότια όψη εσωτερικά του ναού.

A5.2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΑΛΥΨΗΣ

A5.2.1. Επιχρίσματα

Σε όλη την τοιχοποιία έχουν καθαιρεθεί τα επιχρίσματα. Υπάρχουν μόνο ορισμένα σημεία όπου έχουν μείνει ίχνη επιχρίσματος, όπως στο πάνω μέρος του δυτικού τοίχου, του νότιου και του βόριου εσωτερικά (βλ. τομές Σ2).

Εικόνα 36: Ίχνη επιχρίσματος

A5.2.2. Δάπεδο

Το δάπεδο του Καθολικού είναι στρωμένο με μαρμάρινες πλάκες σε διχρωμία, και ακτινωτό σχέδιο (αστρικού σχήματος) εντός κύκλου στο μέσον περίπου του κυρίως ναού (βλ. κάτοψη ΚΑαΣ1). Οι πλάκες τετραγωνικής διατομής είναι 37,5x37,5 πόντους ενώ διάφορες ζώνες διαμορφώνονται μεταξύ κιονοστοιχιών και πεσσοστοιχιών με μικρότερα πλακίδια 14,5x14,5 πόντων.

Εικόνα 37: Δάπεδο ναού.

Εικόνα 38: Ακτινωτό σχέδιο δαπέδου

Μέρος του δαπέδου καλύπτεται με μπετόν περιμετρικά στο εσωτερικό του κυρίως ναού στις θέσεις που τοποθετούνταν τα στασίδια (βλ. κάτοψη ΚΑαΣ1). Μαρμάρινες πλάκες περίπου 1 μέτρο επικαλύπτουν τις βαθμίδες προς το ιερό. Τα σκαλοπάτια έχουν πάτημα 0,30 μ και ρίχτι 0,18 μ. Επίσης έχουν σκοτία 3 χιλιοστών και είναι άκρως επιμελημένη. Περίπου στον άξονα του ναού βρίσκονται τα σκαλοπάτια του ιερού βήματος, η πρώτη βαθμίδα έχει σχήμα μικρότερο του ημικυκλίου και πάτημα 0,32 ενώ η δεύτερη μεγαλύτερη του ημικυκλίου και έχει διάμετρο 0,83μ.(βλ.κάτοψη ΚΑαΣ1). Στο ιερό φαίνονται μόνο ορισμένες πλάκες στο κέντρο μπροστά από την αγία τράπεζα ενώ το υπόλοιπο τμήμα του δαπέδου έχει μπαζωθεί. Αριστερά του ναού υψώνεται βάση περίπου 0,11 πόντων. Στις γωνίες του ιερού εσωτερικά διαμορφώνονται χωνευτήρια ακτίνας περίπου 0,50 πόντων. Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι εντοπίστηκε παλιότερο δάπεδο σε βάθος περίπου 0,11 μ.

Εικόνα 39: Βήμα ιερού.

Εικόνα 40: Βαθμίδες ιερού.

Εικόνα 41: Εμφάνιση προγενέστερου δαπέδου

A5.2.4. Επικεράμωση – επενδύσεις

Όσον αφορά, τώρα, το σύστημα της κάλυψης της στέγης εντοπίζονται σήμερα δύο μεγέθη κεραμιδιών βυζαντινού τύπου, τα οποία στηρίζονται απευθείας πάνω στο πέτσωμα της στέγης.

A) κεραμίδι διαστάσεων 0,13x0,40x0,20 cm

B) κεραμίδι διαστάσεων 0,11x0,35x0,18 cm

Η επικεράμωση αποτελείται από, τους στρωτήρες και τους καλυπτήρες, η σύνδεση τους γίνεται ακουμπητά. Το πέτσωμα της στέγης αποτελείται από σανίδες ακανόνιστου σχήματος διαφόρων μεγεθών, και στρώσεων.

Εικόνα 42: Είδη κεραμιδιών στέγης.

A5.3. ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ

Ο ναός συνολικά αποτελείται από πέντε παράθυρα και τρεις πόρτες. Η είσοδος στον ναό γίνεται από την δυτική πλευρά μέσω μίας τοξωτής ελαφρώς οξυκόρυφης θύρας. Το κούφωμα της πόρτας εσωτερικά είναι ξύλινο ενώ ο σκελετός της είναι μεταλλικός (βλ. πίνακα κουφωμάτων ΠΟ1). Στην νότια πλευρά υπάρχουν δύο παράθυρα είναι και αυτά τοξωτά και έχουν διαφορετικά μεγέθη μεταξύ τους. Διαμορφώνονται πώρινα πλαίσια και στα δύο αυτά ανοίγματα όπου στηρίζεται το μεταλλικό παράθυρο. Το παράθυρο του νότιου τοίχου που πλησιάζει στο ιερό έχει καλυφθεί με πρόχειρη κατασκευή. Στην ίδια όψη και σε εναλλαγή με τα παράθυρα υπάρχουν δύο πόρτες, μία στον κυρίως ναό με τοξωτό υπέρθυρο και πόδια περίπου 40 πόντους. Το κούφωμα είναι ξύλινο και στηρίζει μεταλλική πόρτα.

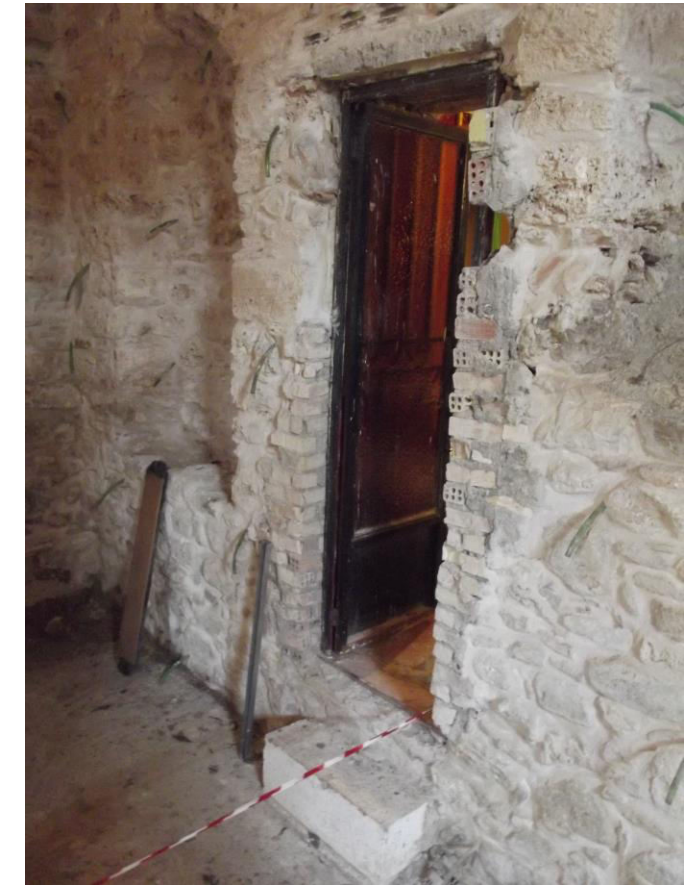
Στο χώρο του ιερού η πόρτα πλαισιώνεται από νεώτερα βιομηχανικά τούβλα και μπετόν πάνω στον οποίο στηρίζεται το μεταλλικό κούφωμα και η πόρτα (βλ. πίνακα κουφωμάτων ΠΑ1, ΠΟ2, ΠΑ2, ΠΟ3). Στην ανατολική όψη στην κόγχη του ιερού αναπτύσσεται δίλοβο παράθυρο μικρότερων διαστάσεων όπου εσωτερικά φαίνεται να προεξέχει ο πωρόλιθος ο οποίος αποτελεί τμήμα του και η κάλυψη του γίνεται με πρόχειρο μεταλλικό σκελετό (βλ. πίνακα κουφωμάτων ΠΑ5). Τέλος στην βόρεια όψη όπως και στην νότια υπάρχουν δυο ανοίγματα τοξωτά με διαφορετικές ποδιές και πρέκια ίδιας κατασκευής με την νότια πλευρά (βλ. πίνακα κουφωμάτων ΠΑ3, ΠΑ4).

Εικόνα 43: Κεντρική είσοδος

Εικόνα 44: Νότιο όψη εσωτερικά

Εικόνα 45: Μεταγενέστερο άνοιγμα ιερού

Εικόνα 46: Βόρεια όψη εσωτερικά

Εικόνα 47: Άνοιγμα ιερού εσωτερικά

Α6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ

Α6.1. Φέρων οργανισμός

Η τοιχοποιία δεν εμφανίζει σημαντικές φθορές όσον αφορά την στατικότητα της δεν παρουσιάζει κανενός εύρους ρωγμή παρά μόνο τοπικές καταρρεύσεις, φύτευση και ανάπτυξη μικροοργανισμών. Σε όλες τις όψεις εσωτερικά και εξωτερικά έχει καθαιρεθεί το επίχρισμα. Στην δυτική όψη μεγάλο μέρος της επιφάνειας της λιθοδομής έχει καταρρεύσει από την εσωτερική και την εξωτερική παρειά του τοίχου (βλ. Εικόνα 48). Στο σημείο της 'οπής' έχει αναπτυχθεί φύτευση και μικροχλωρίδα. Στον εξωνάρθηκα και στο εσωτερικό τοίχο της δυτικής όψης γίνεται εύκολα αντιληπτή η φθορά που έχουν υποστεί οι ξυλοδεσιές (βλ. τομές Σ2).

Εικόνα 48: Δυτική όψη κορφιάς

Στην νότια και στην βόρεια πλευρά στο εσωτερικό και στο εξωτερικό της τοιχοποιίας παρατηρείται ανάπτυξη μικροοργανισμών και μικροχλωρίδας στα κατώτερα στρώματα της κυρίως (βλ. Εικόνα 50). Επιπροσθέτως παρατηρούνται καθαιρέσεις στις ποδιές των παραθύρων εσωτερικά ενώ εξωτερικά στα ανώτερα τμήματα της τοιχοποιίας έχει πραγματοποιηθεί καθαίρεση αρμολογήματος (βλ. όψεις Σ2).

Μούχλα εσωτερικά στην Βόρεια όψη.

Εικόνα 49: Παράθυρο Β. όψης.

Εικόνα 50:

Εικόνα 51: ΝΑ γωνία

Περιμετρικά του ναού σε όλους τους εξωτερικούς τοίχους είχαν ξεκινήσει εργασίες αποκατάστασης του ναού μερικά χρόνια πριν και διακόπηκαν για αγνώστους λόγους. Τα σωληνάκια για τα ενέματα που είχαν τοποθετηθεί τότε, σήμερα αποτελούν μέρος της παθολογίας του ναού διότι έχουν διανοιχτεί οι αρμοί και εισέρχονται τα όμβρια ύδατα (βλ. Εικόνα 51). Στην ανατολική πλευρά ο τοίχος έχει αποκτήσει σκούρο χρώμα λόγω ρύπων φωτιάς και σε σημεία όπου εφάπτεται το διπλανό κτίσμα μεταλλικής κατασκευής έχει παρατηρείται εμφανές μπετόν (βλ. Εικόνα 52). Πάνω στην νότια όψη έχει ακουμπήσει κτήριο μεταλλικής κατασκευής και έχει υποστεί παραμόρφωση η όψη. (βλ. τομές Σ2)

Εικόνα 52: Ανατολική όψη.

Ο φέρων οργανισμός της στέγης είναι σε κακή κατάσταση. Τα προβλήματα δεν περιορίζονται μόνο στην ανάπτυξη μικροοργανισμών καθώς και στην παραμόρφωση της στέγης. Δεν αποτελούν μόνο αυτά μέρος των φθορών αλλά και η διάβρωση της ξυλείας όπως και η κατάρρευση σανίδων της στέγης.

A6.2. Στοιχεία επικάλυψης

Οι σανίδες του πετσώματος είναι σε κακή κατάσταση, σε μεγάλο ποσοστό αποσαθρωμένες λόγω των εισερχομένων υγρασιών. Η επικάλυψη από βυζαντινού τύπου κεραμίδια είναι σε μέτρια κατάσταση, η κακή δε τεχνική τοποθέτησης αφήνει το περιθώριο για την εισροή οβριών υδάτων. Πολλά κεραμίδια έχουν αποκολληθεί από την στέγη και πολλά από αυτά έχουν σπάσει καθώς και ο κορφιάς φαίνεται να αποκλίνει από τον οριζόντιο άξονα (βλ. όψεις και τομές Σ2). Ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται η παραμόρφωση της στέγης.

Εικόνα 53: Άποψη στέγης.

Όσον αφορά το δάπεδο η κατάσταση διατήρησης του θεωρείται μέτρια. Πολλές πλάκες έχουν ρηγματωθεί, αποκολληθεί, έχουν μετατοπιστεί από την αρχική τους θέση και σε ορισμένα σημεία φαίνεται να λείπουν μεγάλα τμήματα τους, συγκεκριμένα στις πλάκες των βαθμίδων του ιερού (βλ. κάτοψη Σ2).

A6.3. Κουφώματα.

Δεν έχουν υποστεί μεγάλες φθορές τα κουφώματα των ανοιγμάτων μόνο διάβρωση της ξυλείας και τοπικές οξειδώσεις στους μεταλλικούς σκελετούς.

B. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

B1.ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ

Η παθολογία του ναού αναφέρεται σε φθορές που σχετίζονται τόσο με τον φέροντα οργανισμό του όσο και τα επιμέρους στοιχεία του. Οι αιτίες της παθολογίας προέρχονται από ποικίλα αίτια, όπως οι κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής, η ποιότητα του εδάφους στο οποίο είναι θεμελιωμένος ο ναός και ο χρόνος κατασκευής του.

Ένας παράγοντας που δεν πρέπει να αγνοηθεί είναι η συντήρηση του ναού από τους αρμόδιους, καθώς σε αρκετές περιπτώσεις αμελούν να επισκευάσουν εγκαίρως τις φθορές σε αρχικό στάδιο, οπότε η πάροδος του χρόνου επιδεινώνει το πρόβλημα στο ασυντήρητο κτίριο.

Οι τροποποιήσεις και αλλοιώσεις του αρχικού δομικού συστήματος στη διάρκεια ζωής της κατασκευής ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό. Οι εξωτερικοί παράγοντες πρόκλησης βλαβών στον ναό είναι οι τυχηματικές δράσεις (σεισμοί, πυρκαγιές, πόλεμοι), καθώς και οι περιβαλλοντικές δράσεις (κλιματολογικοί και βιολογικοί παράγοντες). Η πιο συνηθισμένη επίπτωση που αφορά στις περιβαλλοντικές επιδράσεις σχετίζεται με την ύπαρξη του νερού ή την εμφάνιση της υγρασίας σε τμήμα του ναού, η οποία με την πάροδο του χρόνου οδήγησε σε διάβρωση και σε μεγάλες κρίσιμες παραμορφώσεις στοιχείων. Οι πιο ευπαθείς περιοχές του ναού είναι στον φορέα της στέγης, στο δάπεδο και στα σημεία επαφής με το γειτονικό κτίσμα.

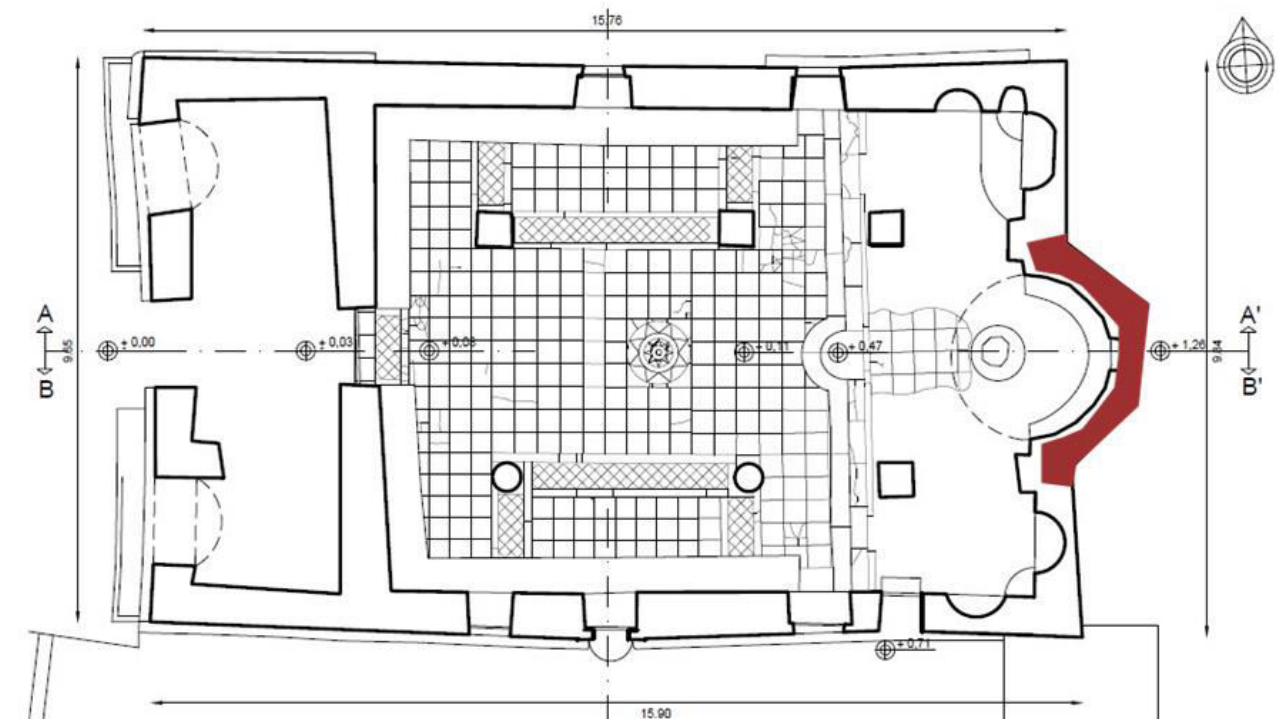
Β2.ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΦΑΣΕΙΣ

Σύμφωνα με ότι προαναφέρθηκε μπορούμε να διατυπώσουμε τις εξής υποθέσεις για τις τρεις βασικές οικοδομικές φάσεις του μνημείου:

Το πλινθοπερίκλειστο τμήμα στην βάση της κόγχης του ιερού πιθανό σχετίζεται με την βυζαντινή του φάση. Σε κάθε περίπτωση η ελαφρά στροφή του σε σχέση με τους άξονες του ναού και η λεπτομέρεια της συναρμογής του με την υπόλοιπη ανατολική όψη δείχνουν ότι ανήκει σε προγενέστερη φάση. Η επιμέλεια της κατασκευής του επιτρέπει την υπόθεση χρονολόγησής του στην μέση ή ύστερη βυζαντινή περίοδο. Ενδεικτικά αναφέρουμε κάποια από τα χαρακτηριστικά του:

- ύψος δόμων 0,5-0,05εκ
- μήκος ισόδομα λαξευμένων παρολίθων 0,52-0,57εκ. Ορισμένοι από αυτούς αποτελούν ειδικά λαξευμένα τεμάχια για την διαμόρφωση της προεξέχουσας γωνίας.

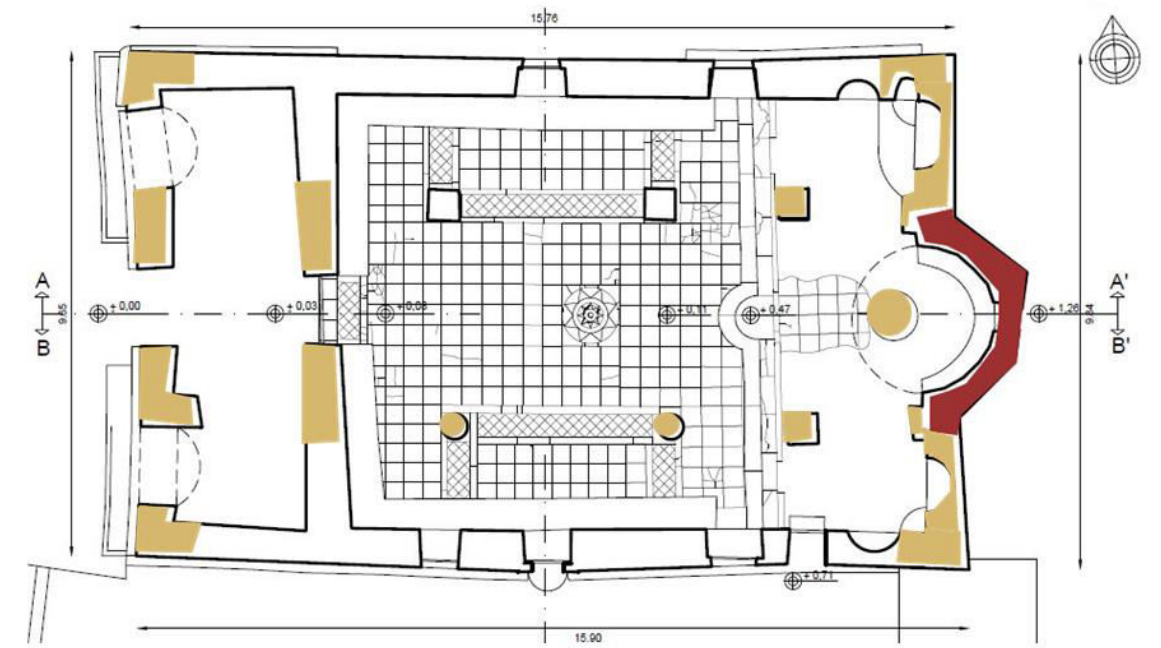
Μεσοβυζαντινοί πρέπει να θεωρηθούν οι μαρμάρινοι πεσσίσκοι τέμπλου στο παράθυρο του ιερού καθώς φέρουν στο άνω τμήμα τους χαρακτηριστικά κοσμήματα της περιόδου. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διαστάσεις τους είναι οι απαιτούμενες για την διαμόρφωση τέμπλου αντίστοιχου με ναό πλάτους όσο του υφισταμένου.

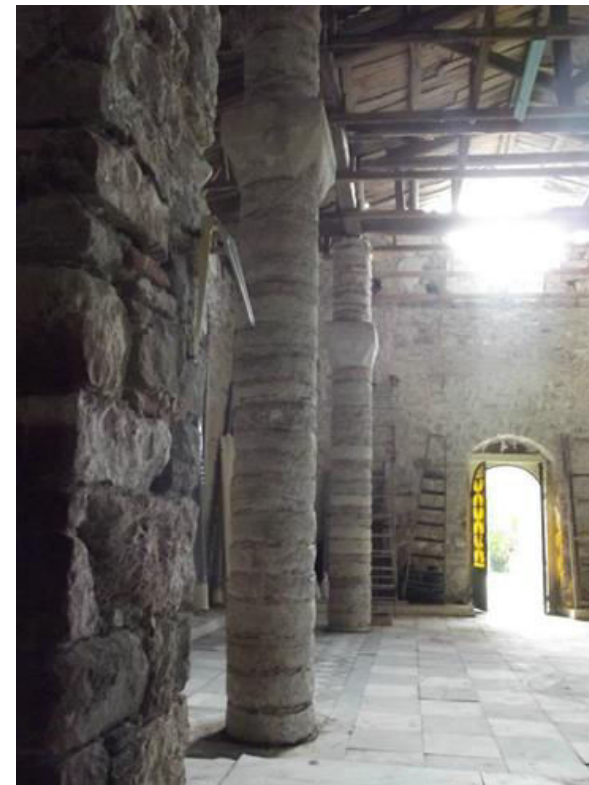
Εικόνα 54: Κάτοψη ναού, βυζαντινή φάση.

Στην μεταβυζαντινή περίοδο φαίνεται να ανήκουν αρκετά από τα σωζόμενα τμήματα. Σε αυτή την φάση πρέπει να διαμορφώθηκαν και τα κύρια έως σήμερα χαρακτηριστικά της κάτοψης. Οι αναλογικές σχέσεις των επιμέρους διαστάσεων και η διάταξη των στηριγμάτων του ναού παραπέμπουν ευθέως σε 4κίονιο σταυροειδή εγγεγραμμένο τύπο. Το τετράγωνο σχήμα και η αναλογία 2/1 μεταξύ μεσαίου και πλάγιων τμημάτων δείχνει συντηρητισμό και προσήλωση στο βυζαντινό πρότυπο που πιθανόν σχετίζεται με πρώιμη μεταβυζαντινή φάση. Αντιθέτως η απουσία κογχών σε προεξοχή στα παραβήματα και η ενοποίησή τους με το ιερό βήμα αποτελούν νεωτεριστικά στοιχεία που πιθανόν σχετίζονται με μεταγενέστερες επεμβάσεις μικρής κλίμακας. Η λεπτομέρεια της μη στοίχισης των παραστάδων του ιερού με τα στηρίγματα του τρούλου ερμηνεύεται με την κατάταξή του ναού στην παραλλαγή του σύνθετου 4κίονιου καθώς επιτρέπει την διαφοροποίηση της στέγασης του ιερού βήματος από αυτήν της ανατολικής κεραίας.

Η αμελής και πρόχειρη λάξευση κίωνων και κιονοκράνων, δείχνει απομάκρυνση από τα βυζαντινά πρότυπα και αποτελεί ένδειξη για την χρονολόγησή τους επίσης στην μεταβυζαντινή περίοδο. Παρόμοιοι σφονδυλωτοί κίονες εντοπίζονται και στην μεταβυζαντινή Μονή Αγ. Πάντων Τριταίας της οποίας η Μονή Μεταμορφώσεως αποτελεί μετόχι (βλ. Εικόνα 57).

Εικόνα 55: Κάτοψη ναού, βυζαντινή και μεταβυζαντινή φάση.

Εικόνα 56: Κίονες ναού.

Εικόνα 57: Κίονες Μονής Αγίων Πάντων.

Σε μεταβυζαντινή φάση εκτιμάται ότι ανήκουν επίσης και τα εξής:

- Το τμήμα των πεσσών του ιερού έως το ύψος των επικράνων (βλ. Εικόνα 58)
- Το υπόλοιπο, εκτός του πλινθοπερίκλειστου, τμήμα της ανατολικής πλευράς όπου παρατηρείται η απλοϊκή προσπάθεια άτεχνης απομίμησης βυζαντινών μορφών σε συνδυασμό με την διαμόρφωση κοσμητή και την συνέχεια οριζόντιων ζωνών σε όλο το πλάτος της όψης (βλ. Εικόνα 59).
- Το μεσαίο τμήμα του δυτικού τοίχου, όπου εντοπίζονται αντίστοιχης στάθμης ζώνες και στο οποίο περιλαμβάνεται το τοξωτό άνοιγμα της κύριας εισόδου
- Ο δυτικός τοίχος του εξωνάρθηκα, του οποίου η συνολική διαμόρφωση αλλά και οι λεπτομέρειες έχουν πολλά κοινά στοιχεία με τον εξωνάρθηκα της μεταβυζαντινής Μονής Μαρίτσης στο Σανταμέρι Αχαΐας (βλ. Εικόνα 61 & Εικόνα 62).

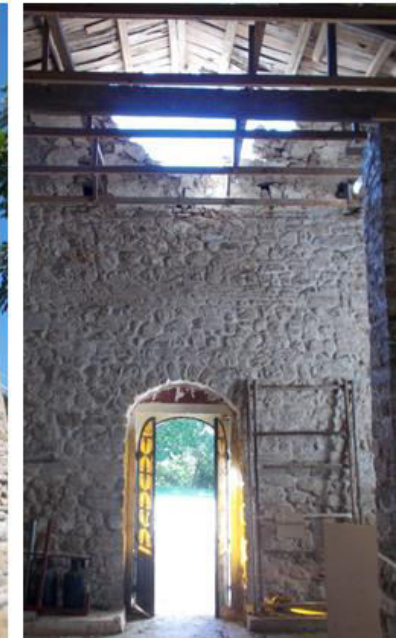
Στα παραπάνω τμήματα πέραν της ενιαίας στάθμης των οριζόντιων ζωνών εντοπίστηκαν και κοινές κατασκευαστικές λεπτομέρειες της τοιχοποιίας και των ξυλοδεσιών. Τέλος η αγία τράπεζα με τις ισλαμίζουσες λεπτομέρειες πρέπει επίσης να θεωρηθεί μεταβυζαντινή κατασκευή (βλ.λεπτομέρειες).

Εικόνα 58: Πεσσός ιερού

Εικόνα 59: κόγχη ιερού εξωτερικά

Εικόνα 60: Κεντρική είσοδος

Εικόνα 61: Προοπτική εικόνα ναού.

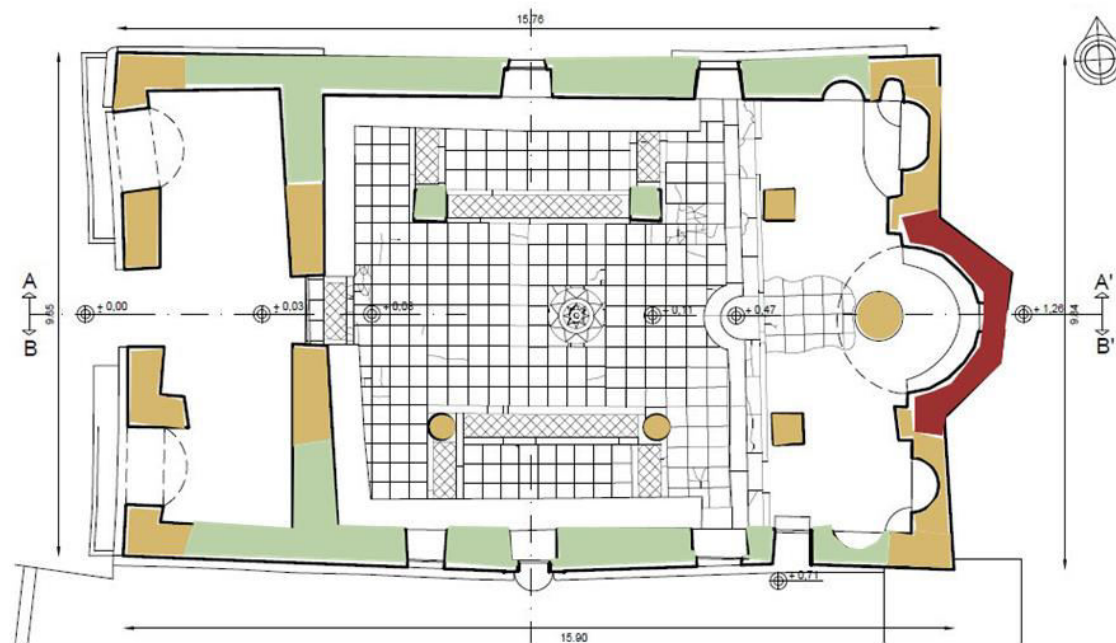

Εικόνα 62: Πρόναος Μονής Μαρίτσης.

Εικόνα 63: Αγία Τράπεζα.

Στην τρίτη και τελευταία από τις βασικές οικοδομικές φάσεις στο τέλος του 19^{ου} αιώνα υποθέτουμε ότι αναδιαμορφώνεται η στέγαση καθώς η θολοδομία του μνημείου πρέπει να είχε εντελώς καταστραφεί. Επιλέγεται η λύση της βασιλικής, που αποτελούσε κυρίαρχη τάση στην ναοδομία της εποχής. Για την στήριξη της ξύλινης στέγης ανακατασκευάζονται, με την μορφή πεσσών, τα στηρίγματα που διαχωρίζουν το βόρειο κλίτος από το μεσαίο και υπερυψώνονται οι κίονες και οι πεσσοί του ιερού μέχρι το ύψος του κοσμήτη. Επίσης ανακατασκευάζεται ο βόρειος και νότιος τοίχος, πιθανόν με μεγαλύτερα ανοίγματα από τα αρχικά, ενσωματώνοντας τυχόν σωζόμενα χαμηλά τμήματα. Τέλος συμπληρώνεται το βόρειο και νότιο άκρο του δυτικού τοίχου που διασταυρώνονται με τους προηγούμενους. Στον εξωνάρθηκα σφραγίζονται τα τοξωτά ανοίγματα στην βόρεια και νότια πλευρά και κατασκευάζεται νέα μονόριχτη στέγη. Στα παραπάνω τμήματα πέραν της ενιαίας στάθμης των οριζόντιων ζωνών τους παρατηρούνται επίσης και κοινές κατασκευαστικές λεπτομέρειες της τοιχοποιίας και των ξυλοδεσιών.

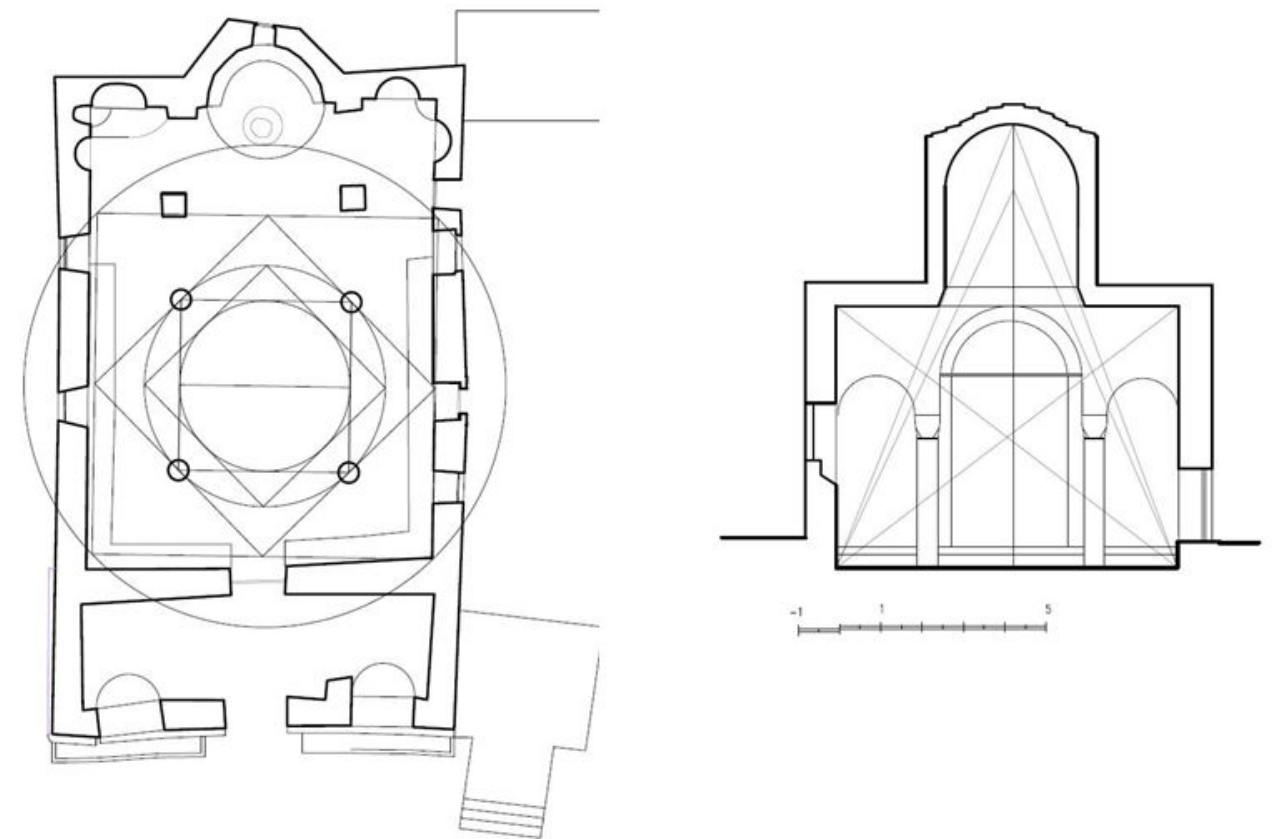

Εικόνα 64: Κάτοψη με κατασκευαστικές φάσεις.

B3. ΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Με βάση όσα αναφέρθηκαν επιχειρήθηκε γραφική αποκατάσταση της μεταβυζαντινής φάσης του ναού στην οποία εφαρμόστηκαν και όσα γνωρίζουμε σχετικά με τις αρμονικές χαράξεις και παρατηρούμε σε αντίστοιχα μνημεία της μεταβυζαντινής περιόδου όπως για παράδειγμα της Μονής Λουκούς στην Αργολίδα.

Ολοκληρώνοντας σημειώνουμε ότι το καθολικό της Μονής Μεταμορφώσεως αν και αποτελεί ένα κατά βάση μετεπαναστατικό κτίσμα με πολλές αλλοιώσεις διατηρεί αρκετά χαρακτηριστικά και στοιχεία των προγενέστερων φάσεων του και συμβάλει στην συμπλήρωση της εικόνας της ναοδομίας της περιοχής του.

Εικόνα 65: Αρμονικές Χαράξεις στον Ιερό Ναό Μεταμόρφωσης Σωτήρος.

Γ.ΠΡΟΤΑΣΗ

Γ1.ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ

Η ανάδειξη και αξιοποίηση κτηρίων με αρχιτεκτονικό και ιστορικό ενδιαφέρον συνεπάγεται, ανάλογα την κατάσταση διατήρησης του και την νέα χρήση που θα παραλάβει, με μια σειρά επεμβάσεων. Οι επεμβάσεις έχουν στόχο τους την εξασφάλιση της στατικής επάρκειας του κτηρίου, τη διατήρηση και προβολή της αρχιτεκτονικής, ιστορικής αξίας του, καθώς και την εξασφάλιση της βιωσιμότητας της χρήσης. Η διαδικασία αποκατάστασης και επανάχρησης προϋποθέτει την σε βάθος μελέτη της ταυτότητας του κτίσματος, τη διερεύνηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει και των αλλαγών που θα επιφέρει η νέα χρήση στο κτίριο. Η διαδικασία αυτή απαιτεί εξειδικευμένες και διεπιστημονικές μελέτες και ιδιαίτερη φροντίδα στην παρακολούθηση της εφαρμογής, γιατί συχνά, νέα στοιχεία που αποκαλύπτονται οδηγούν υποχρεωτικά σε αλλαγές της μελέτης και της εφαρμογής. Η επέμβαση συντήρησης αποκατάστασης και επανάχρησης κτιρίων, πραγματοποιείται σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές σήμερα αρχές που απορρέουν από το Χάρτη της Βενετίας σε συνδυασμό με τις ειδικές συνθήκες και τα δεδομένα της κάθε περίπτωσης.

Γ2.ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Στο χώρο όπου σήμερα βρίσκεται το καθολικό όπως έχει αναφερθεί υπήρχε μοναστήρι με κελιά, από το οποίο δεν σώζεται σήμερα τίποτα . Η πρώτη σκέψη που δημιουργήθηκε σχετιζόταν με το θέμα αυτό της συνύπαρξης των δύο αυτών κτισμάτων (καθολικό- μονης), στον ίδιο χώρο όπως παλιά. Πρώτο μέλημα ήταν να αποκτήσει το καθολικό και πάλι «ζωή», να αρχίσει να λειτουργεί όπως πριν το ν καταστροφικό σεισμό του 2008 και να αναδειχθεί η αξία του.

Μία δεύτερη σκέψη ήταν αυτή της δημιουργίας μοναστηριού. Το μοναστήρι ουσιαστικά θα «γεννιόταν από τις στάχτες του» και θα έφερνε κοντά την εκκλησία με το χωριό. Αυτές οι σκέψεις και το προσωπικό μας ενδιαφέρον ήταν αρκετά για να δημιουργήσουμε μια προ-μελέτη για την δημιουργία νέας μονής.

Η πρόταση που θα ακολουθήσει είναι ένα αποτέλεσμα βασισμένο σε έρευνα σε ιστορικών δεδομένων λεκτικές μαρτυρίες και φωτογραφικό υλικό.

Γ3.ΚΑΘΟΛΙΚΟ

Το μοναστήρι πριν τον σεισμό του 2008 λειτουργούσε κανονικά . Πλέον στην κατάσταση που βρίσκετε αυτό που πρέπει να γίνει είναι οι αρμόδιοι να το αναστυλώσουν και να το αποκαταστήσουν για να μπορέσει να αποκτήσει την χρήση που είχε. Η προμελέτη που πραγματοποιήθηκε βασίστηκε στην χάρτα της Βενετίας. Αυτό που προτείνεται δεν αλλοιώνει τις όψεις ούτε παραμορφώνει ή παραβιάζει στοιχεία του κτηρίου. Η κάλυψη του ναού διατηρείται ως έχει. Η κάλυψη του ναού πραγματοποιείτε με δίρριχτη στέγη το προστώων σχεδιάζεται με μονόρριχτη στέγη όπως εμφανίζεται και σε παλιότερες φωτογραφίες .

Η διαμόρφωση η εσωτερική που προτείνεται είναι η εξής: Κατασκευή τέμπλου όμοιου με το παλιό. Ο ναός θα μείνει ανεπίχριστος γιατί αποπνέει μια φυσικότητα , μια απλοϊκότητα που του ταιριάζει. Ο φορέας της στέγης δεν θα είναι εμφανής, η κάλυψη του γίνεται με καρφωτή ξύλινη οροφή. Τα υπόλοιπα στοιχεία του ναού θα διατηρηθούν ως έχουν και θα πραγματοποιηθεί η εσωτερική διαρρύθμιση : (βλ.ΚΑΣ4).

Δεξιά και αριστερά της εισόδου του ναού προτείνονται περιμετρικά στασίδια , μακρόστενοι πάγκοι χαμηλοί για καθίσματα. Στα δύο κλίτη του ναού τοποθετούνται ψαλτήρια και στην είσοδο προσκυνητάρια. Τέλος το παγκάρι, ένα μικρότερο προσκυνητάρι και ο επισκοπικός θρόνος βρίσκονται δεξιά του κεντρικού διαδρόμου.

Γ3.1.ΤΡΟΠΟΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

α. Φέρων οργανισμός

Το τμήμα της τοιχοποιίας που έχει καταρρεύσει θα πρέπει να κατασκευαστεί, με μορφή όμοια της παλιάς. Θα πρέπει να αποφευχθούν επεμβάσεις που θα αλλοιώσουν τη μορφή και τη στατική λειτουργία του ναού .Απαραίτητη είναι η εξασφάλιση της στατικής επάρκειας της λιθοδομής ,θα πρέπει να αποκατασταθεί με βαθύ αρμολόγημα, τοπικές συμπληρώσεις των φθαρμένων λίθων και του αρμολογήματος, και τοπικά ή γενικά ενέματα με κονίαμα συμβατό με το αρχικό. Σε ό,τι αφορά την επιφάνεια του υλικού δομής, αν χρειάζεται καθαρισμό από τα ίχνη επιχρίσματος.

Οι παλιές ξυλοδεσιές θα συντηρηθούν με τοπικές αντικαταστάσεις των φθαρμένων τμημάτων τους.

Η στέγη του κτίσματος έχει καταστραφεί, θα πρέπει να αντικατασταθεί με νέα που θα φέρει στην αρχική της μορφή.

β. Στοιχεία επικάλυψης

Βασική επιδίωξη αποτελεί η διάσωση του υφιστάμενου δαπέδου μέσω της συντήρησής του. Αντικατάσταση φθαρμένων πλακών και επανατοποθέτηση πλακών που έχουν μετατοπιστεί από την αρχική τους θέση.

Τα κεραμίδια που έχουν καταστραφεί θα αφαιρεθούν ενώ αυτά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν θα επανατοποθετηθούν. Απαραίτητη είναι και η χρήση υγρομονωτικού υλικού στην επικάλυψη της στέγης.

γ. Κουφώματα

Τα διάφορα κουφώματα (πόρτες, παράθυρα) θα διατηρηθούν και θα επισκευαστούν τα κατεστραμμένα τμήματα τους ενώ παράλληλα θα εξασφαλιστεί μέσω νέων παρεμβάσεων η στεγανότητα και θερμομόνωση των χώρων. Κατεστραμμένα πλήρως κουφώματα θα αντικατασταθούν με νέα που να προσεγγίζουν την αρχική μόρφη τους.

Γ4. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΝΕΑΣ ΜΟΝΗΣ

Γ4.1 Βασική ιδέα περιγραφή

Η βασική επιρροή για την σύνθεση των κελιών ήταν ένας πίνακας του ιταλού ζωγράφου Νέρη που αποτύπωνε στον πίνακα του τα κελιά όπως τα είδε τότε που το μοναστήρι λειτουργούσε. Αυτός ο πίνακας μας υποψίασε για το μέγεθος του και την πιθανή μορφή του, αλλά όχι για την θέση του. Σε αυτό μας βοήθησαν οι κάτοικοι του χωριού που μας εξιστόρησαν προσωπικές του εμπειρίες και μνήμες από τα παιδικά τους χρόνια. Η θέση όπου βρισκόταν το μοναστήρι δίνει την εντύπωση μιας εσωστρέφειας. Με οδηγό όσα προαναφέρθηκαν έγινε μια μελέτη πρότασης.

Το κτήριο φέρει στην μορφή Γ αλλά όχι τόσο αυστηρά. Η εσωτερική γωνία που δημιουργείτε είναι μεγαλύτερη των 90°. Παράλληλα θελήσαμε να δημιουργήσουμε ένα ενδιαφέρον ως προς την μορφολογία σχεδιάζοντας μία προεξοχή στον όροφο. Η σύνθεση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί περίπλοκη αντιθέτως έγινε όσο το δυνατόν πιο απλή για να ταιριάζει με το καθολικό χωρίς να το επισκιάζει. Ο πύργος του Τούρκου αγά Μιντίλογλου όπου βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή έπαιξε σημαντικό ρόλο στην σύνθεση μας. Χρησιμοποιήσαμε κάποια χαρακτηριστικά του.

Γ4.2 Κτιριολογική περιγραφή

Το κτήριο είναι τοποθετημένο ΒΔ του καθολικού και η είσοδος στο χώρο του μοναστηριού πραγματοποιείται από δύο πλευρές, βόρεια επί της οδού ζωοδόχου πηγής και νότια από ένα διαμορφωμένο χώρο στάθμευσης που συνδέεται με διανοιγμένο δρόμο και έχει άμεση σύνδεση με τον δρόμο που βρίσκεται παράλληλα στο οικοπέδο. Το μοναστήρι είναι διώροφο και διαθέτει ημίτυφλο υπόγειο το οποίο προκύπτει από την κλίση του εδάφους. Σε κάτοψη οι δυο πτέρυγες διαφέρουν ελάχιστα σε διαστάσεις. Η πτέρυγα που βρίσκεται στον Βορρά έχει μέγιστες διαστάσεις 26,50 x 8,50 μ, ενώ η πτέρυγα προς τη δύση 29,30 x 9,22 μ μαζί με την στοά. Το ύψος ορόφου φτάνει τα 3μ. Στο σημείο όπου ενώνονται οι δύο πτέρυγες παρατηρείται μια διεύρυνση. Στο ισόγειο οι χώροι είναι επί το πλείστον κοινόχρηστοι ενώ στον όροφο ιδιωτικοί. Στο υπόγειο οι χώροι έχουν βοηθητική χρήση. Αναλυτικότερα, η κεντρική είσοδος του μοναστηριού οδηγεί στην στάθμη του ισογείου. Αριστερά της εισόδου βρίσκονται δύο χώροι ο ξενώνας και ένα πωλητήριο- χώρος εκθεμάτων. Μέσω της εξωτερικής στοάς μπορεί κανείς να μεταφερθεί σε αυτούς τους δύο χώρους. Ακριβώς απέναντι από το πωλητήριο σε εσωτερικό στεγασμένο χώρο βρίσκεται το κλιμακοστάσιο και ο ανελκυστήρας. Στον κοινόχρηστο χώρο του κλιμακοστασίου δημιουργείτε μια συνεχής σύνδεση με όλα τα δωμάτια του μοναστηριού μέσω ενός εσωτερικού διαδρόμου. Στην πίσω πλευρά του ασανσέρ και ακριβώς δίπλα του συναντάμε μια μικρή αποθήκη. Στο τέλος του πρώτου διαδρόμου βρίσκονται τα εργαστήρια αγιογραφίας και κεραμοπλαστικής. Ο διαχωρισμός αυτών των χώρων από τους άλλους γίνεται μέσω μιας τζαμαρίας.

Με κατεύθυνση νοτιοδυτικά ο επόμενος χώρος που συνδέεται με τον εσωτερικό διάδρομο είναι η τραπεζαρία. Η τραπεζαρία συνδέεται με δυο χώρους ταυτόχρονα, οι οποίοι αποτελούν κομβικό σημείο. Η κουζίνα και το κοινόχρηστο wc εξυπηρετούν την τραπεζαρία και το αρχονταρίκι. Στους χώρους της τραπεζαρίας και στο αρχονταρίκι η πρόσβαση γίνεται και από τον εξωτερικό χώρο. Επίσης στην κουζίνα υπάρχει και μια δεύτερη εξωτερική πόρτα η οποία σχετίζεται με την εξωτερική σκάλα που ξεκινάει από την στάθμη του υπογείου και καταλήγει στην αυλή του ισογείου. Στο τέλος της πτέρυγας βρίσκονται δυο τελευταίοι χώροι τα γραφεία του μοναστηριού.

Στον όροφο η πρόσβαση γίνεται από το κλιμακοστάσιο. Αριστερά του κλιμακοστασίου βρίσκονται δύο κελιά το ένα είναι διαμορφωμένο με χώρο γραφείου εσωτερικά και έχει προβλεφτεί για τον ηγούμενο. Από την άλλη πλευρά στον χώρο όπου προκύπτει πίσω από τον ανελκυστήρα

έχουν σχεδιαστεί κουζινάκι και αποθήκη , βοηθητικής χρήσης τα οποία εξυπηρετούν τον χώρο διημέρευσης. Ο χώρος διημέρευσης είναι το πιο ενδιαφέρον μέρος του κτηρίου ,βρίσκεται εκεί που συνδέονται οι δυο πτέρυγες. Σε αυτό το σημείο έχει δημιουργηθεί ελαφριά προεξοχή θα το χαρακτήριζε κανείς σαχνισί λόγω της προβολής αυτής. Το σημείο αυτό έχει θέα όλη Πάτρα και για αυτό ο χώρος αυτός προβλέφθηκε να γίνει καθιστικό με βιβλιοθήκη. Από τον όροφο δεν είναι δυνατόν να λείπει και ο χώρος ενός παρεκκλησίου καθώς είναι απαραίτητο για τους μοναχούς . Εξάλλου συνηθίζεται στα μοναστήρια να υπάρχει παρεκκλήσι εσωτερικά καθώς είναι δύσκολη η μετάβαση των μοναχών καθημερινά στο χώρο της κεντρικής εκκλησίας ειδικά τους χειμερινούς μήνες. Ο χώρος του καθιστικού αποτελεί σημείο συνάντησής για αυτό το παρεκκλήσι συνδέετε με αυτό. Το παρεκκλήσι έχει περίπου διαστάσεις εσωτερικές 5x5. Η υπόλοιπη πτέρυγα περιλαμβάνει μόνο κελιά.

Παράλληλα και σε προέκταση του μοναστηριού υπάρχει το καμπαναριό διαστάσεων 2,50x2,50 μ το οποίο συνδέεται με το χαγιάτι του ορόφου μέσω μιας ξύλινης γέφυρας. Σε επαφή με το καμπαναριό βρίσκεται μια βρύση.

Η τελευταία στάθμη είναι αυτή του υπογείου , εκεί βρίσκονται οι χώροι οι βοηθητικοί – αποθηκευτικοί και είναι οι εξής:

- λεβητοστάσιο
- μηχανοστάσιο
- πλυντήρια- στεγνωτήρια
- αποθήκη
- αποθήκη τροφίμων
- κελάρι

Γ4.3 Μορφολογική περιγραφή

Μορφολογικά το κτήριο αποτελείται από δύο απλού σχήματος μακρόστενους όγκους που συνδέονται μεταξύ τους με μορφή Γ. Η κάλυψη του κτηρίου γίνεται με τετράρριχτη στέγη. Στο ισόγειο διαμορφώνεται μια στοά και στον όροφο ένα χαγιάτι το οποίο στηρίζεται με υποστυλώματα ορθογωνικής διατομής 0,50x0,50 μ.

Η διάταξη των ανοιγμάτων παρουσιάζει μια σχετική συμμετρία και δημιουργεί μια αρμονική και ισορροπημένη σύνθεση. Τα παράθυρα είναι όλα στο ίδιο ύψος, μικροδιαφορές παρατηρούνται μόνο στις ποδιές των παραθύρων και στο σημείο όπου βρίσκεται η προεξοχή. Όλο αυτό γίνεται για να δημιουργηθεί ένα ενδιαφέρον στις όψεις.

Γ4.4 Κατασκευαστική περιγραφή

α. Θεμέλια

Η περιμετρική τοιχοποιία αποτελεί την θεμελίωση του κτηρίου σε συνδυασμό με επίπεδο θεμέλιο από οπλισμένο σκυρόδεμα, το οποίο παραλαμβάνει όλα τα φορτία και προσφέρει σταθερότητα κατασκευής προς αποφυγή καθιζήσεων.

β. τοιχοποιία

Η τοιχοποιία είναι αργολιθοδομή 0,50 μ πάχους ,μικρότερο πάχος τοίχο 0,10 μ ,συναντάμε σε κάποιους εσωτερικούς και είναι από οπτόπλινθους. Στους χώρους των κελιών δημιουργούνται στις τοιχοποιίες διάφορες εσοχές για διακοσμητικούς και χρηστικούς λόγους. Η σύνδεση των λίθων γίνεται με ασβεστοκονίαμα και των οπτόπλινθων με τσιμεντοκονίαμα. Η τοιχοποιία του καμπαναριού είναι και αυτή οπτοπλινθοδομή.

γ. Εξώστες

Ο περιμετρικός εξώστης προεξέχει του κτηρίου 2,50 μ και στηρίζεται σε πεσσούς 3,05μ ενώ οι πεσσοί του ορόφου που στηρίζουν την στέγη έχουν ύψος 2,66 μ.

ε. Στέγη

Το κτήριο στεγάζεται με τετράρριχτη στέγη με ζευκτά ρωμαϊκού τύπου το ύψος της στέγης ανέρχεται στο 1,50 μ. Η στέγη δεν είναι εμφανής εσωτερικά. Οι εξώστες στεγάζονται με μονόρριχτη στέγη σε χαμηλότερο ύψος και όχι σε συνέχεια με την στέγη.

στ. Στοιχεία επικάλυψης

Επιχρισμένος είναι μόνο ο τοίχος της εισόδου, το καμπαναριό και το σαχνισί. Αυτή η επιλογή έγινε για να δημιουργείτε μια αντίθεση των υλικών και των υφών. Εσωτερικά όλοι οι τοίχοι εμφανίζονται ανεπίχριστοι εκτός από τις οπτοπλινθοδομές που επιχρίονται .

Τα δάπεδα είναι με ξύλινη επένδυση κολλητά ενώ στα λουτρά η επικάλυψη γίνεται με κεραμικές πλάκες.

Η επικάλυψη της στέγης του μοναστηρίου και του εξώστη γίνεται με βυζαντινά κεραμίδια καρφωτά.

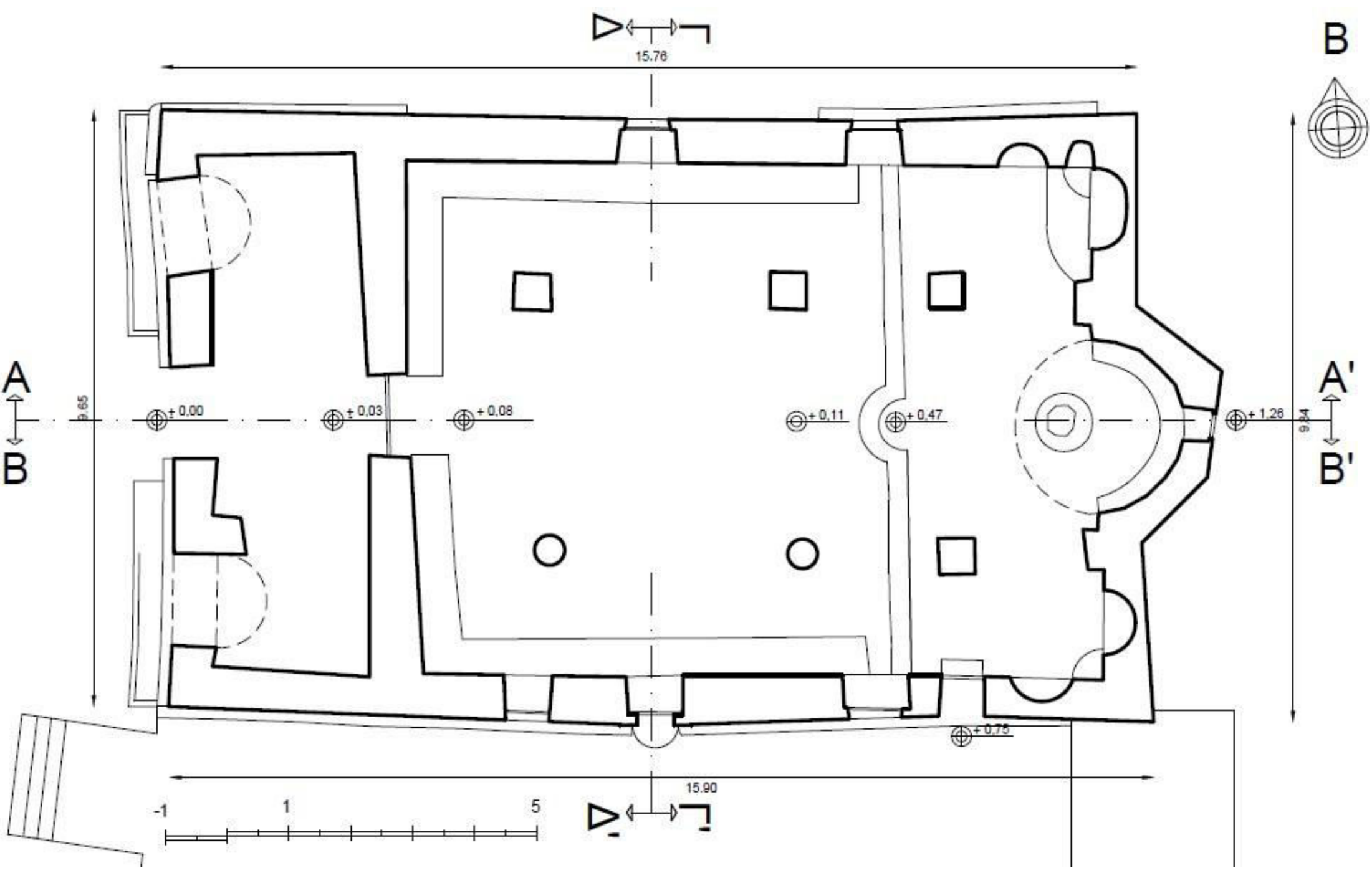
ζ. Κουφώματα

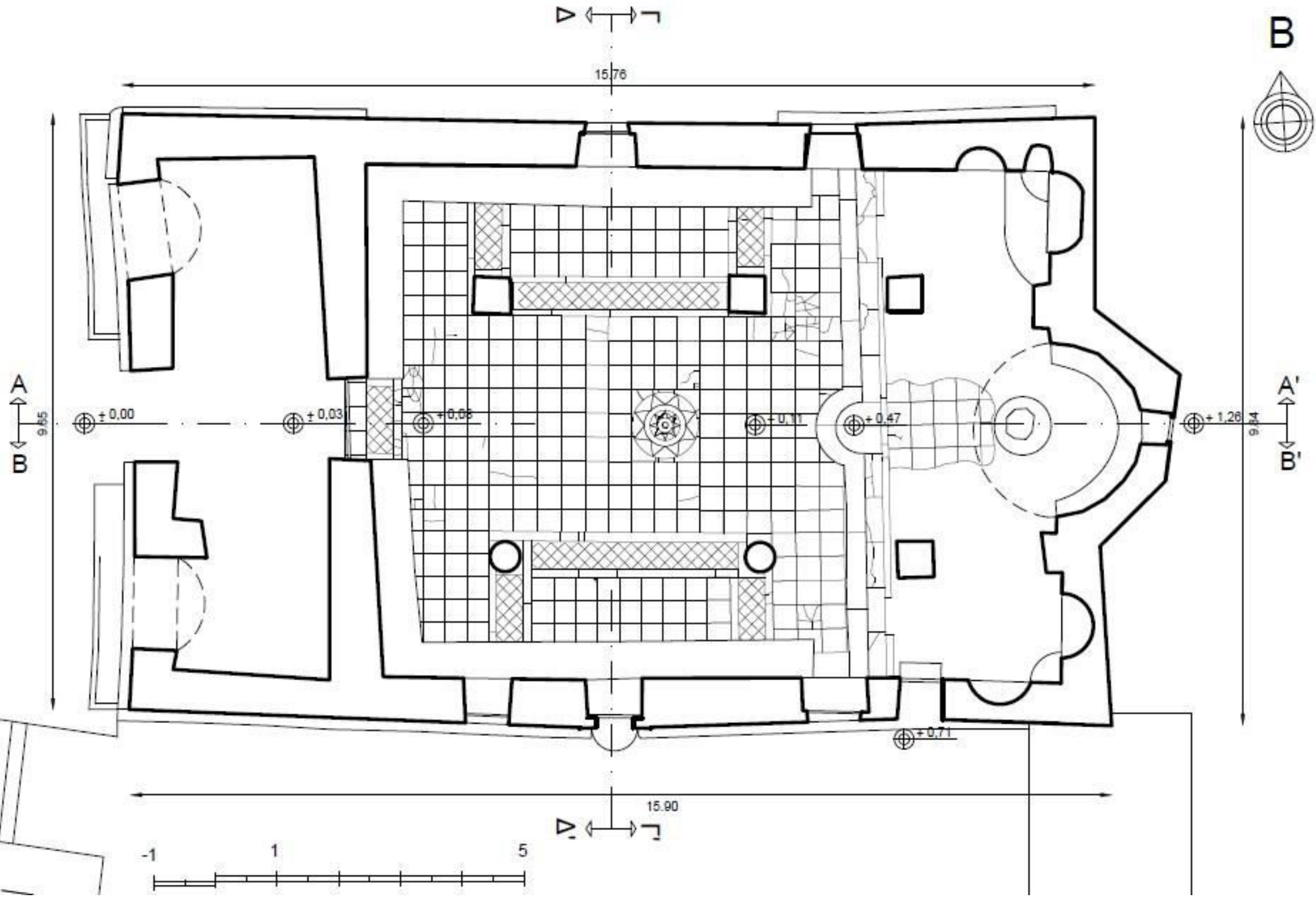
Τα κουφώματα που επιλέχθηκαν είναι από ξύλο γιατί έχουν τις εξής ιδιότητες:

- Στεγανότητα σε νερό και αέρα
- θερμομόνωση
- ηχομόνωση
- αντοχή σε καταπονήσεις όπως τον αέρα
- παραδοσιακή όψη
- δυνατότητα κατασκευής κουφωμάτων σε οποιοδήποτε μέγεθος και σχήμα.

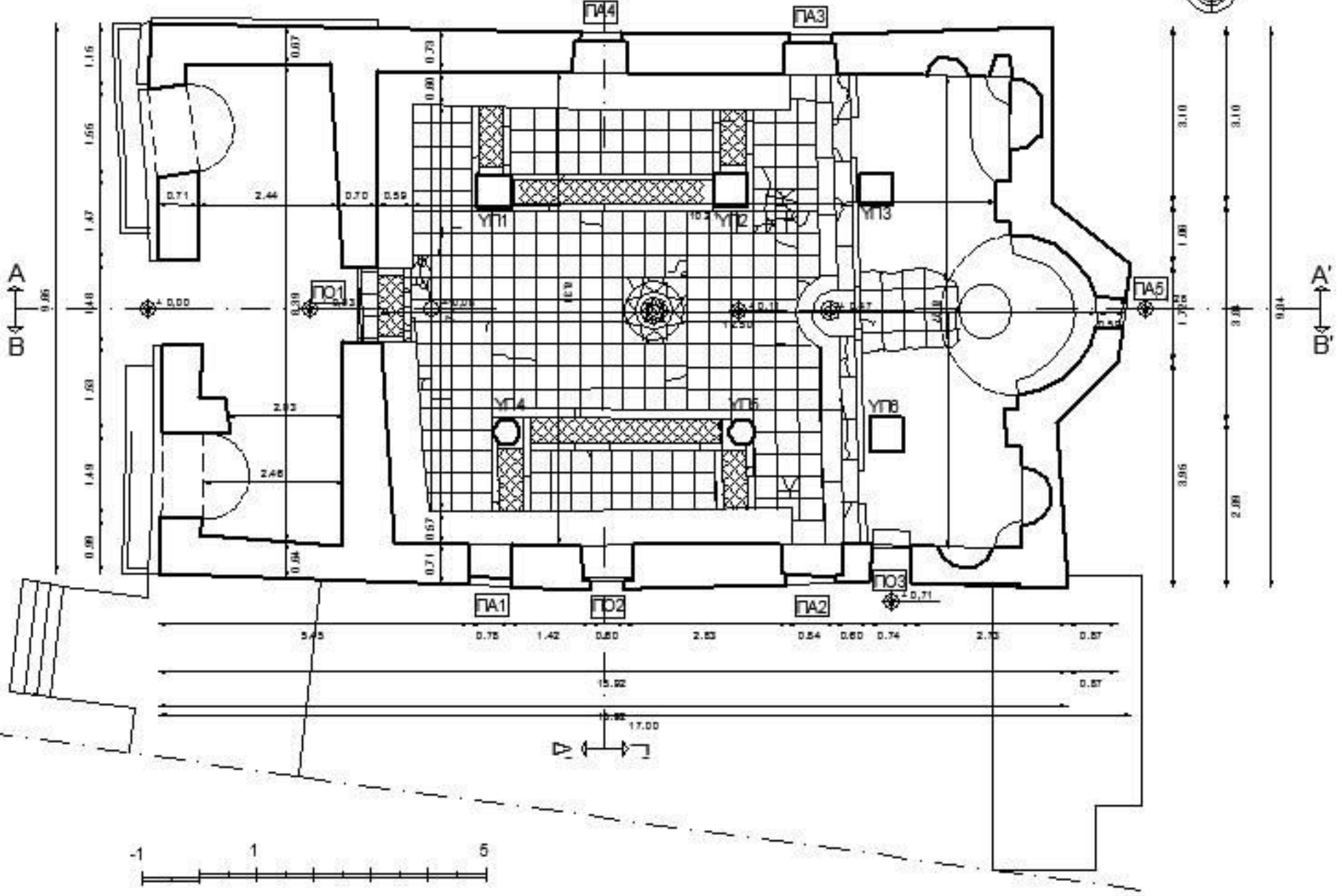
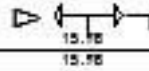
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΑΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΑΧΑΪΑ οικισμοί οικιστές αυτοδιοίκηση_Λουλουδης
2. ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΑΧΑΪΑΣ, Πάτρα 2006,ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΩΣΗ ΑΡΧ. ΤΟΜΟΣ 4. / ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ/ΕΚΔΟΤΗΣ-ΔΙΕΥΘΗΝΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΡΑΓΙΑΣ
 - a. ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ «ΜΕΛΙΣΣΑ» 1986, ΑΘΗΝΑ
3. ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΛΕΞΙΚΩΝ ΠΑΤΡΩΝ_Β' ΤΟΜΟΣ, Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, ΠΑΤΡΑ 1980
4. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΟΜΟΣ ΜΠΟΥΡΑΣ
5. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Θ. ΜΠΟΥΡΑΣ, ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ & ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΜΕΛΙΣΣΑ, ΑΘΗΝΑ 2001
6. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΥ_ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΘΗΝΑΙ, 1998_ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΑΡ. 161
7. ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ – ΜΟΝΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΜΙΝΤΙΛΟΓΛΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ Επιμέλεια - περιγραφή Π.Θούα, ©-2007
8. Τόμπρος Φ.Νικόλαος (2010), *Οι μονές της Αχαΐας και οι εγκαταβιούντες τους 1460-1715*. Σαράντη(Επιμ.), Φραγκοκρατία-Ενετοκρατία-Α' Τουρκοκρατία, 1-2 Οκτωβρίου 2005
9. Νικόλαος Μουτσόπουλος_Ναοδομία- 1η έκδ. - Θεσσαλονίκη :Univercity Studio Press, 2010
- 10.Η πρώτη Βυζαντινή πόλη_Νικόλαος Κ. Μουτσόπουλος
- 11.ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΑΤΡΩΝ
- 12.ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ31/15181/473/14-7-1996 - Φ.Ε.Κ. 374/Β/24-5-1996
- 13.Κατάλογος αρχιτεκτονικών μελών του Βυζαντινού Μουσείου, άλλοτε στις αποθήκες του Εθνικού, Αρχαιολογικού Μουσείου, Χαράλαμπος ΜΠΟΥΡΑΣ_Χ.Α.Ε
- 14.Ναός Αγίου Νικολάου στο Πλατάκι Αχαΐας. Συμπληρωματικά στοιχεία, Σταύρος ΜΑΜΑΛΟΥΚΟΣ_Χ.Α.Ε.
- 15.Αρχαία Ελληνική και Βυζαντινή Ιστορία και Τέχνη 330-1453 μ.Χ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΜΟΥΡΕΛΑΤΟΣ, ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ, ΑΘΗΝΑ 2012
- 16.Ο σύνθετος και ημισύνθετος εγγεγραμμένος σταυροειδής ναός κατά την μεταβυζαντινή περίοδο, Βασίλειος Μεσσής, Εγνατία 12: 203-216, 2008
- 17.Μεταβυζαντινοί σύνθετοι και ημισύνθετοι τετρακίονιοι σταυροειδείς εγγεγραμμένοι ναοί της Πελοποννήσου, Βασίλειος Μεσσής, Αθήνα 2014
- 18.ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΝΑΟΔΟΜΙΑ,
- 19.Ιωάννα Στούφη Πουλημένου, περίοδος Δ', τόμος Λ', Αθήνα 2009 Παρατηρήσεις στο καθολικό της μονής αστερίου.
- 20.Αθανασούλη Δ., Γεωργοπούλου-Β, Κουμούση Α, Μουτζαλιά Α, Σκαρμούτσου Κ. (2006).*Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μοναστήρια της Αχαΐας*, Πάτρα , Εκδόσεις της «Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης σελ.15
21. Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μοναστήρια της Αχαΐας
- 22.https://artdiadrasa.wordpress.com/2008/08/16/short_story_of_patras/
- 23.http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B9%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%BB%CE%B9_%CE%91%CF%87%CE%B1%CE%90%CE%B1%CF%82
- 24.http://mixaliszaf.blogspot.se/2012/08/blog-post_6.html
- 25.http://www.arch.ntua.gr/sites/default/files/resource/3492/_analysis_domiko_y_systimstos_-_eisagogiko_simeioma_v.tsoyras.pdf
- 26.<http://www.eie.gr/byzantineattica/view.asp?cgpk=679&xsl=terms&obpk=463&lg=el>
- 27.<http://www.eie.gr/byzantineattica/view.asp?cgpk=679&xsl=terms&obpk=460&lg=el>
- 28.http://www.eie.gr/archaeologia/gr/06_DELTIA/file20.aspx
29. <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=29803>
30. <http://www.serrelib.gr/othomanikaserron.htm>

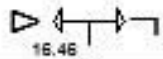

ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ: ΚΑΒΣ1

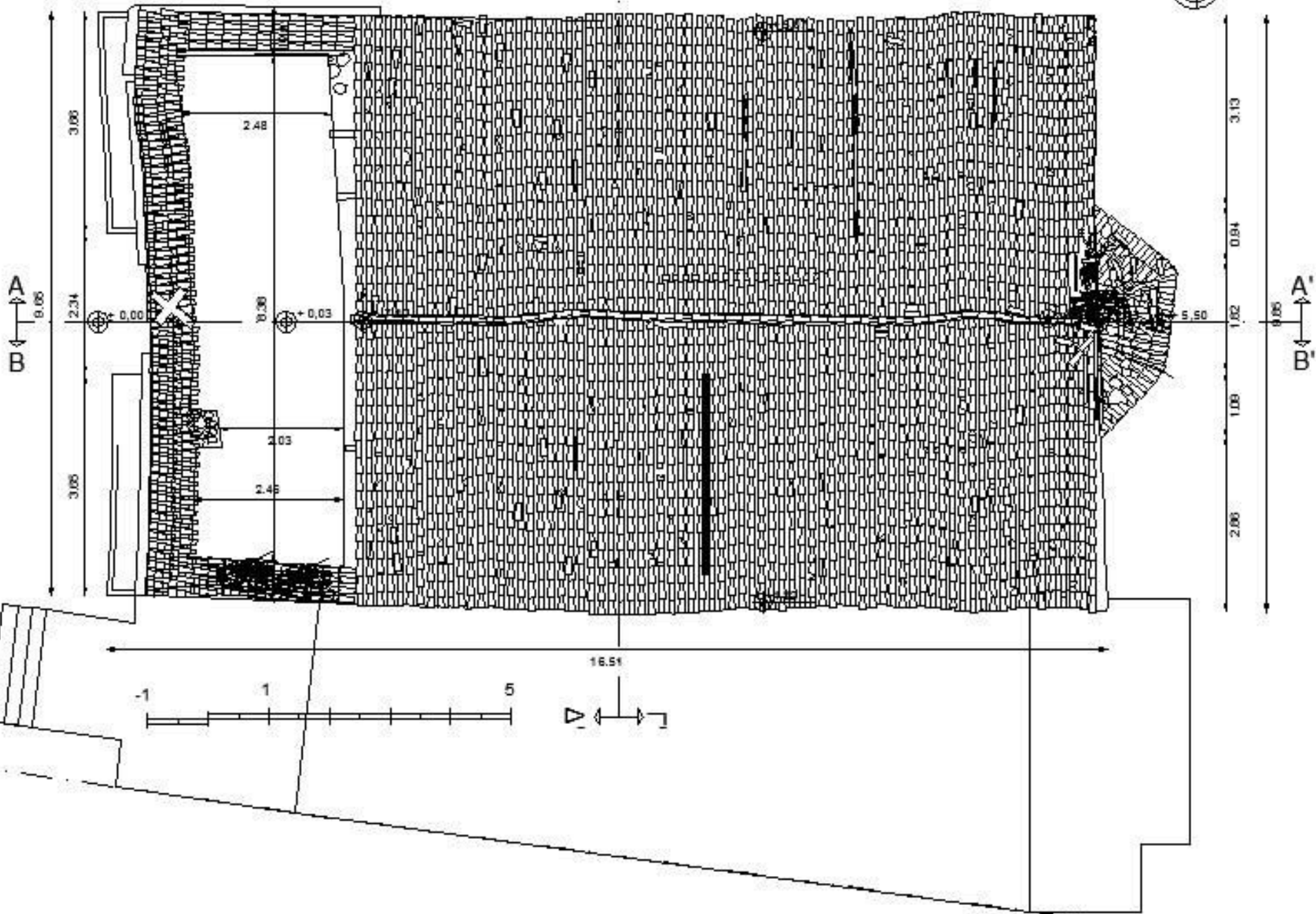

ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ: ΚΑγΣ1

0.48

15.97

A
0.06
B

A'
0.06
B'

3.00

2.48

2.24

+0.00

3.30

+0.03

3.05

2.03

2.45

3.13

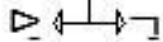
0.84

1.62

1.00

2.80

16.51

+ 7.03

+ 4.37

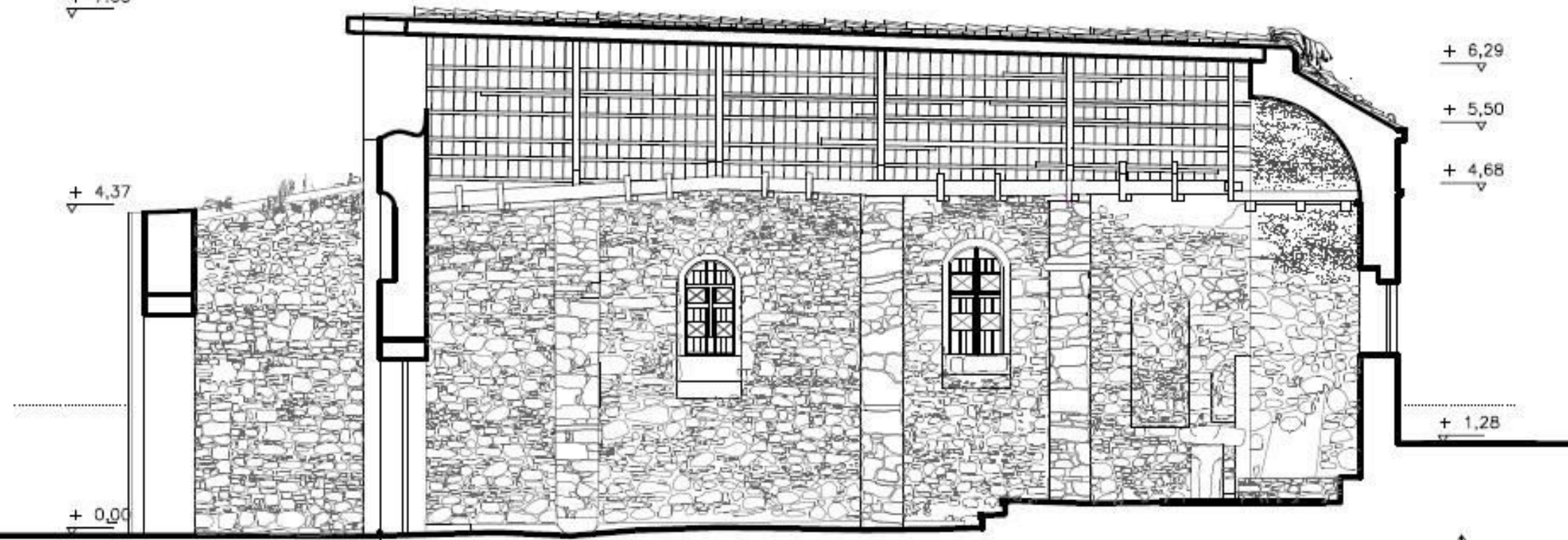
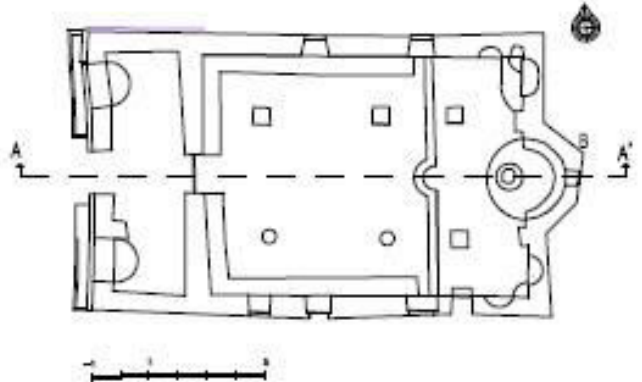
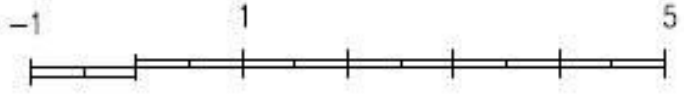
+ 0.00

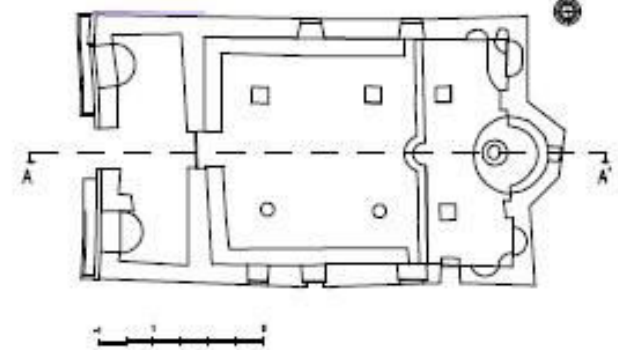
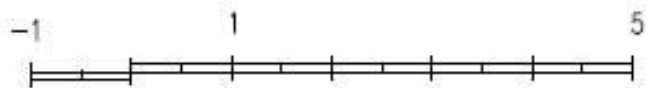
+ 6.29

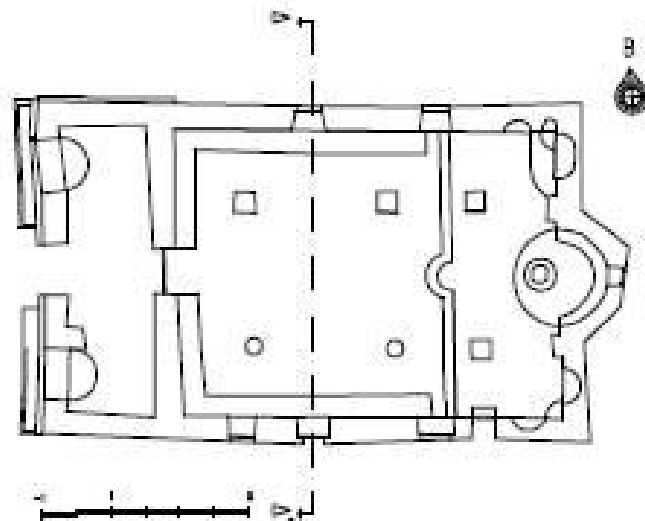
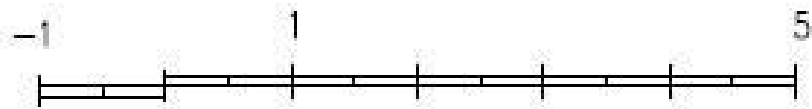
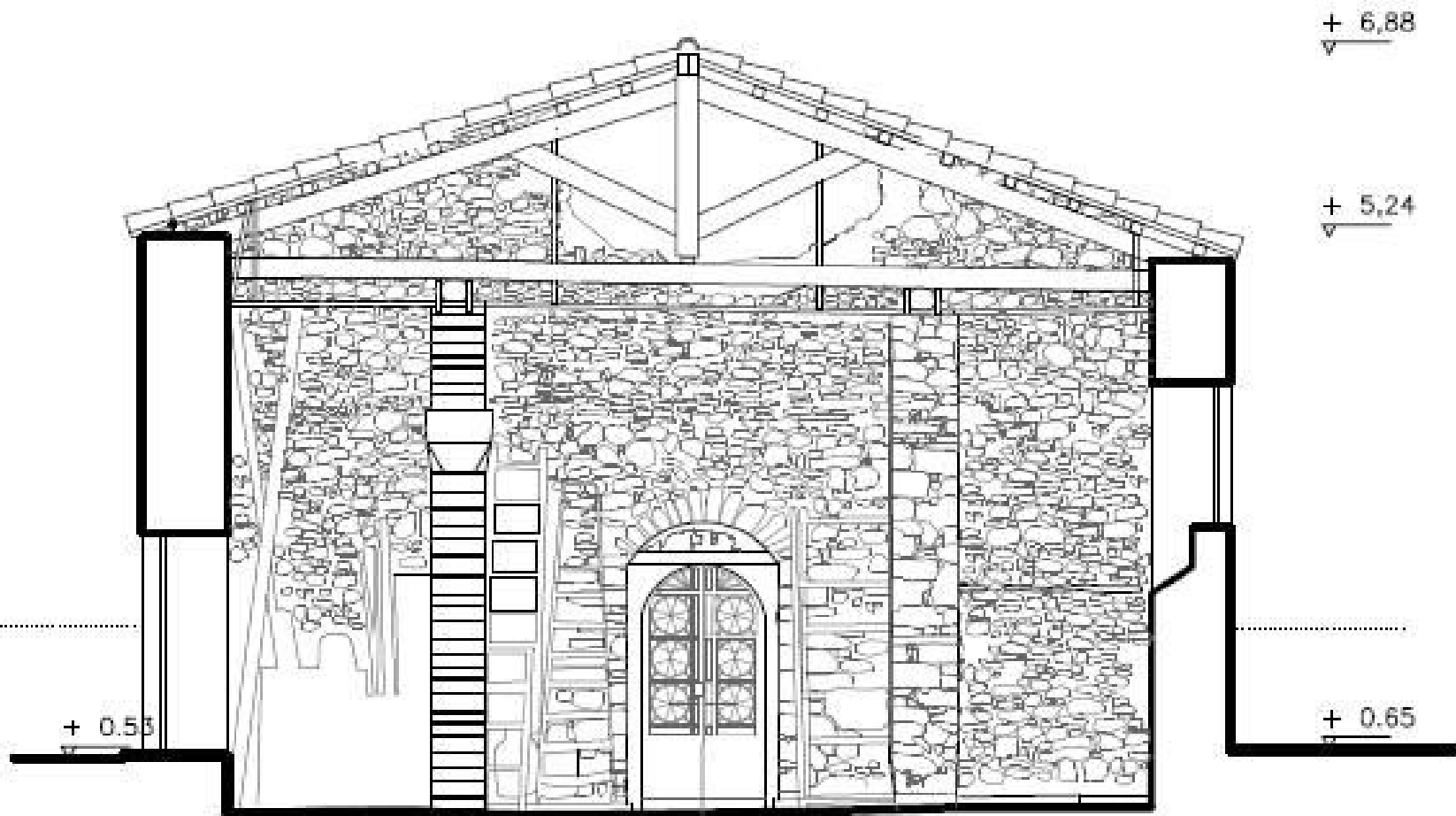
+ 5.50

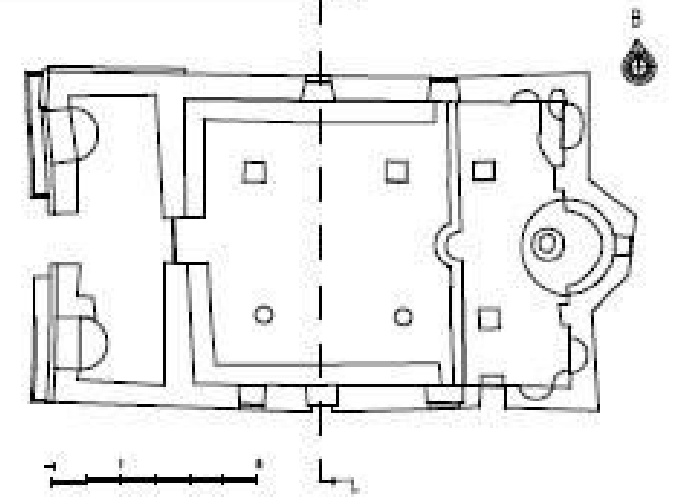
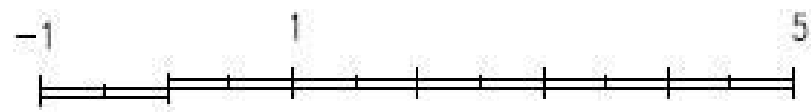
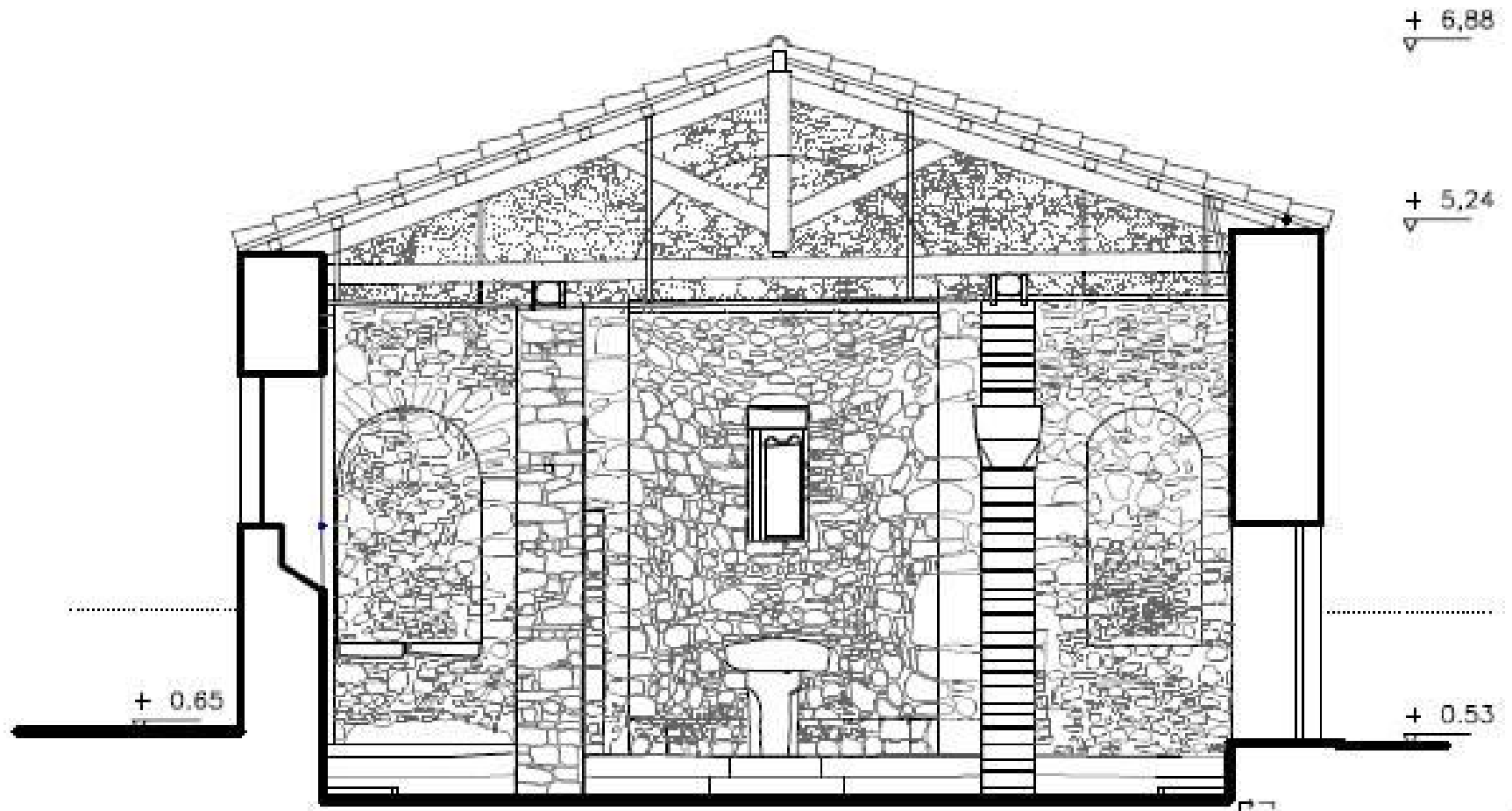
+ 4.68

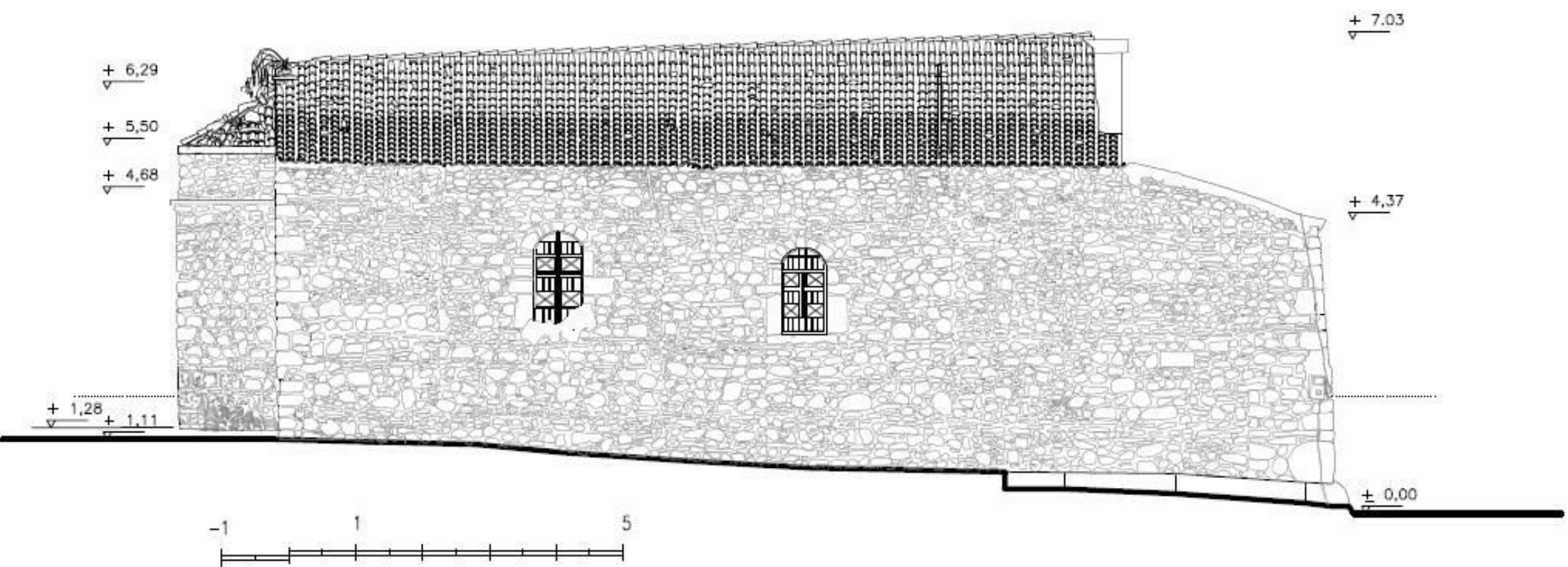
+ 1.28

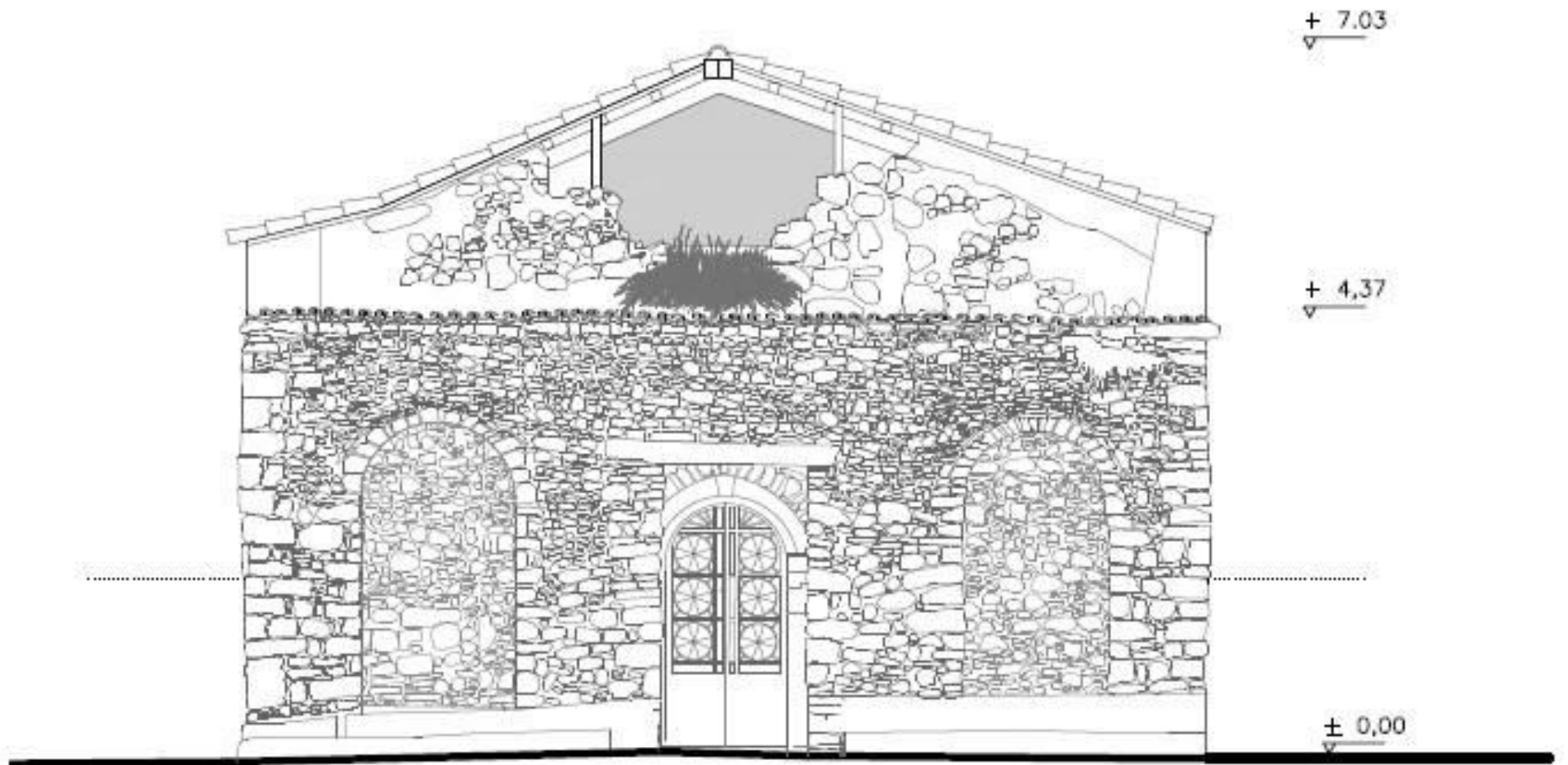

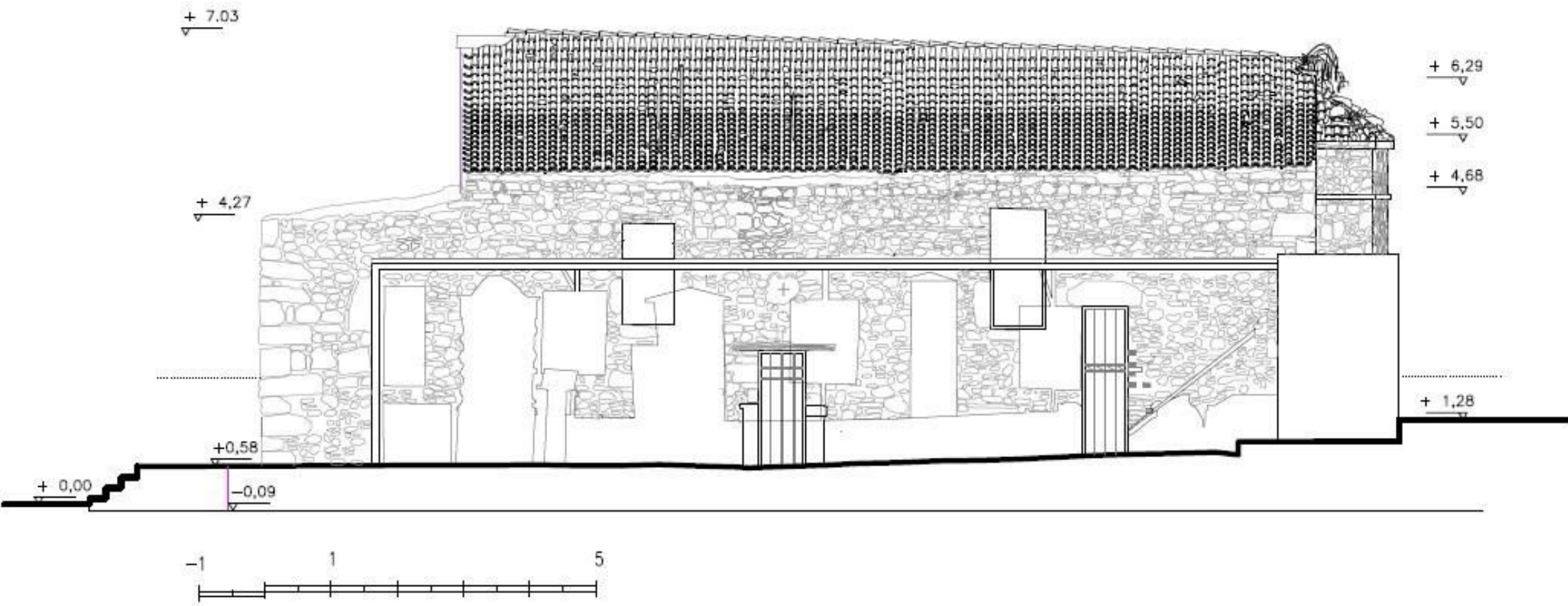

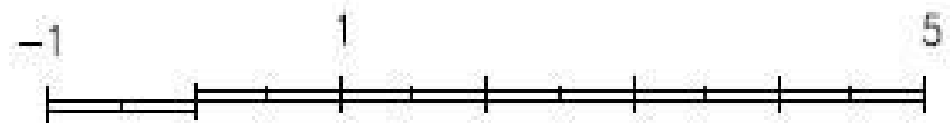
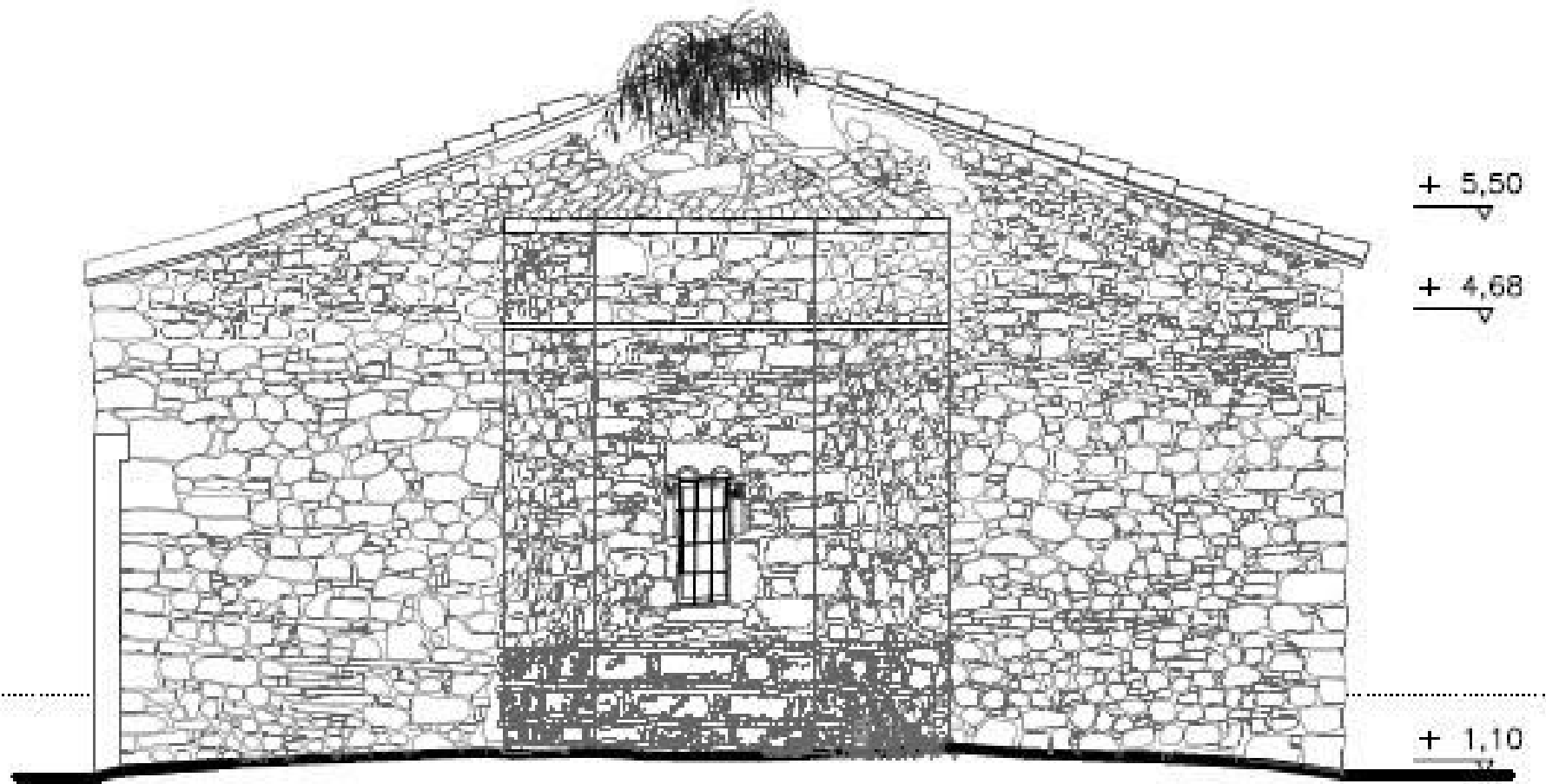

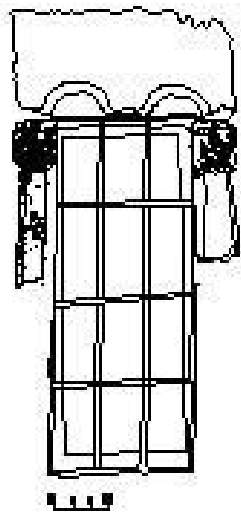

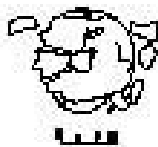
ΠΙΝΑΚΑΣ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΩΝ

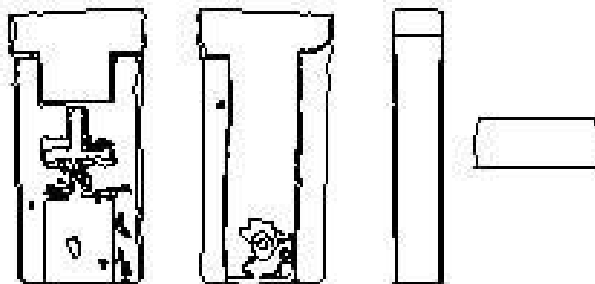
Λ1

Λ2

Λ3

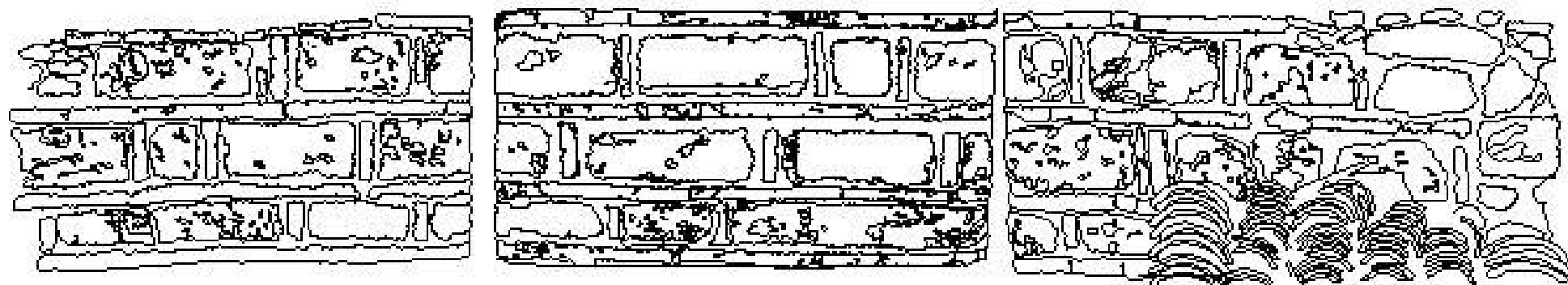
Λ4

Λ5

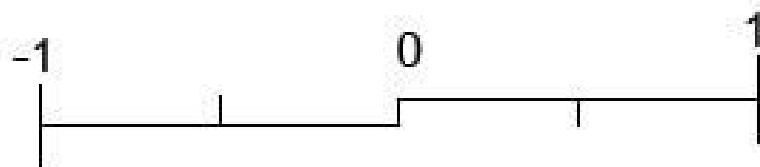
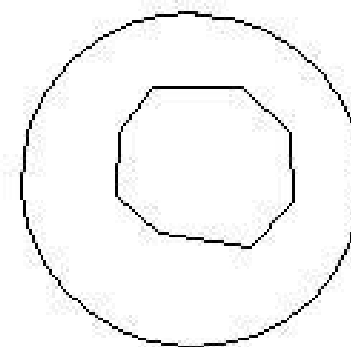
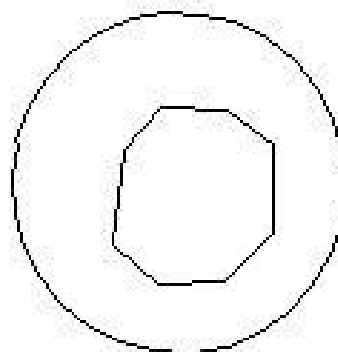
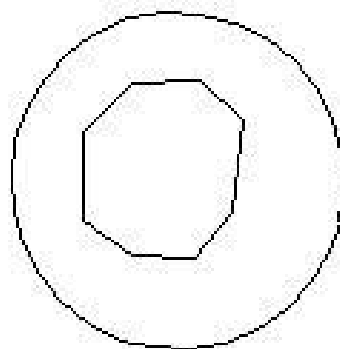
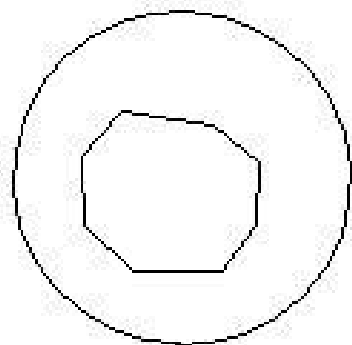
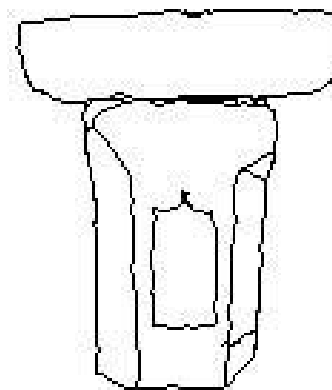
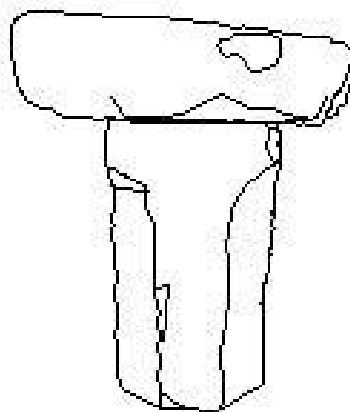
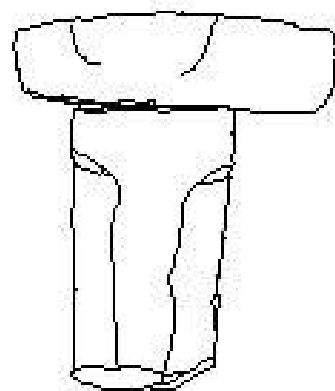
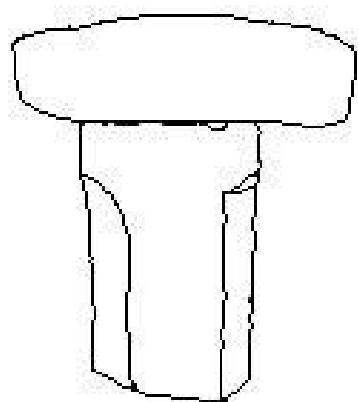

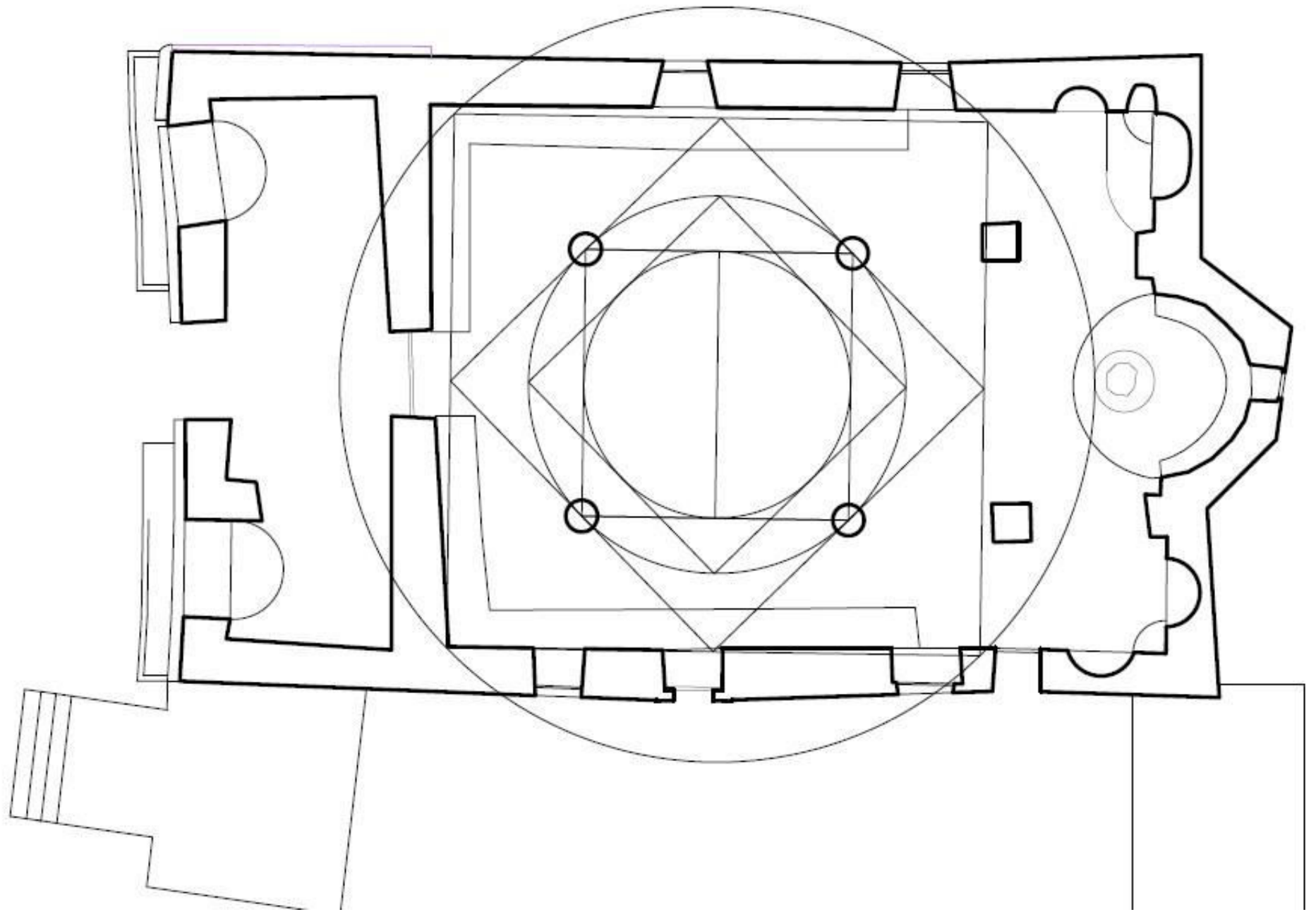
Λ6

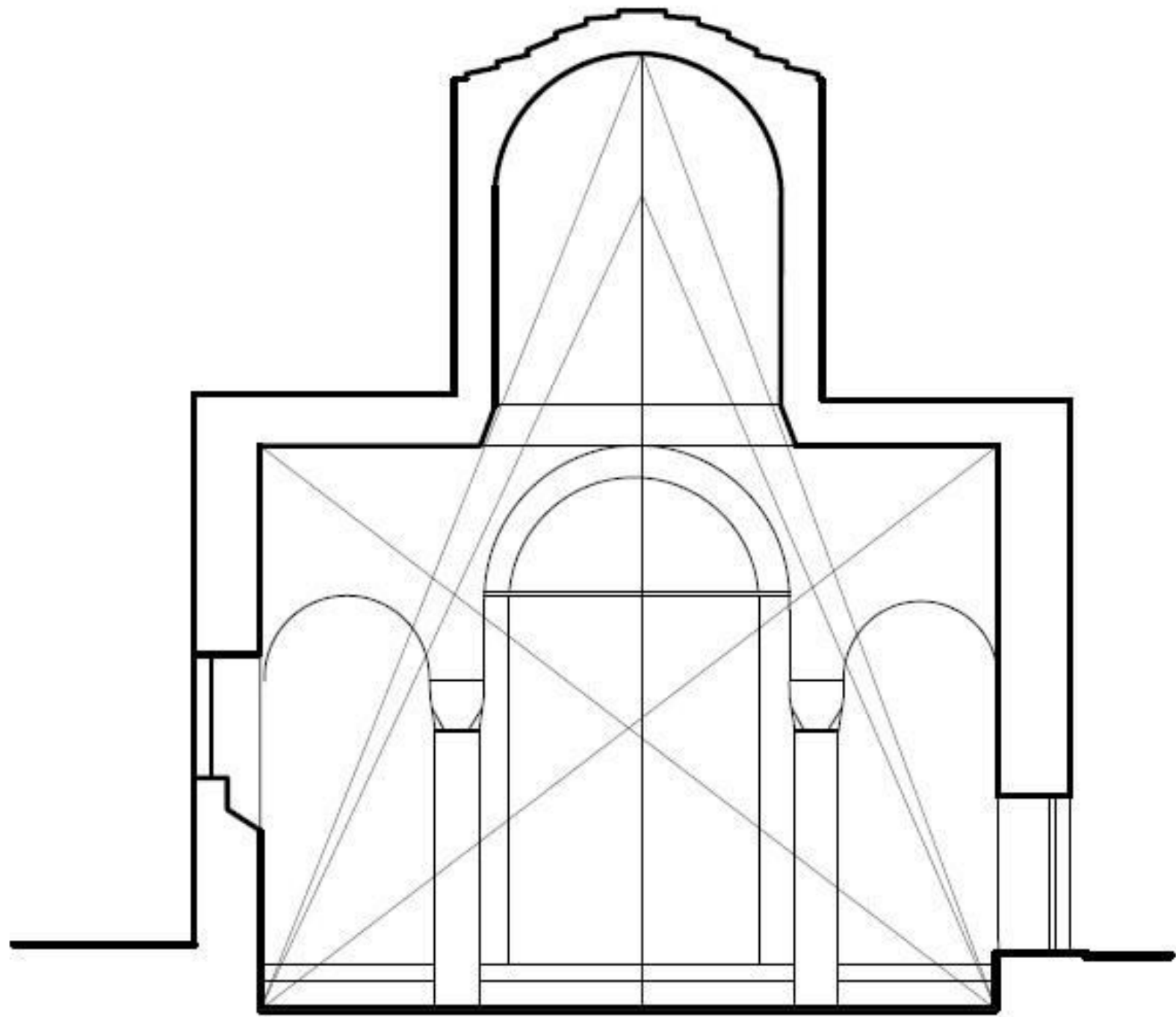

Λ7

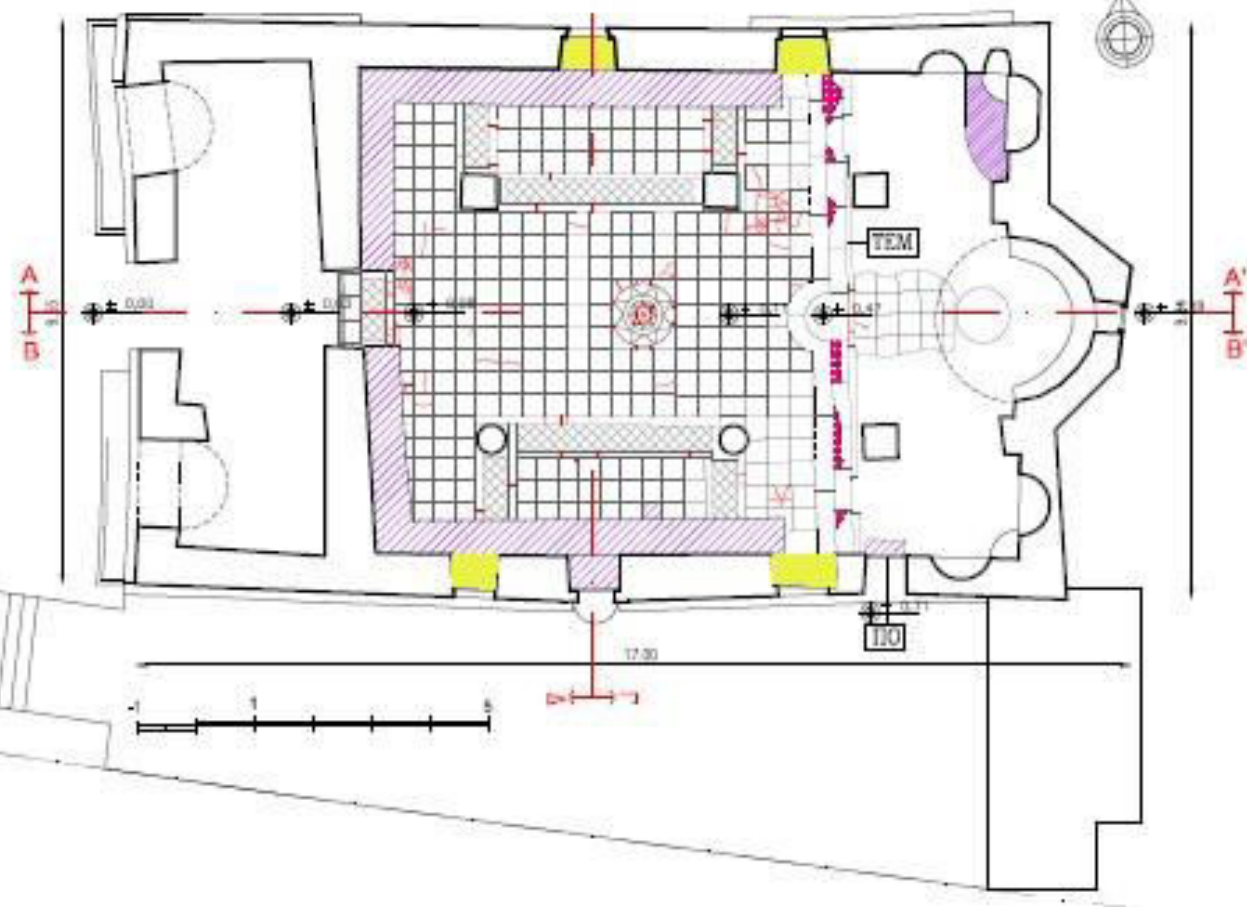
ΠΙΝΑΚΑΣ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΩΝ

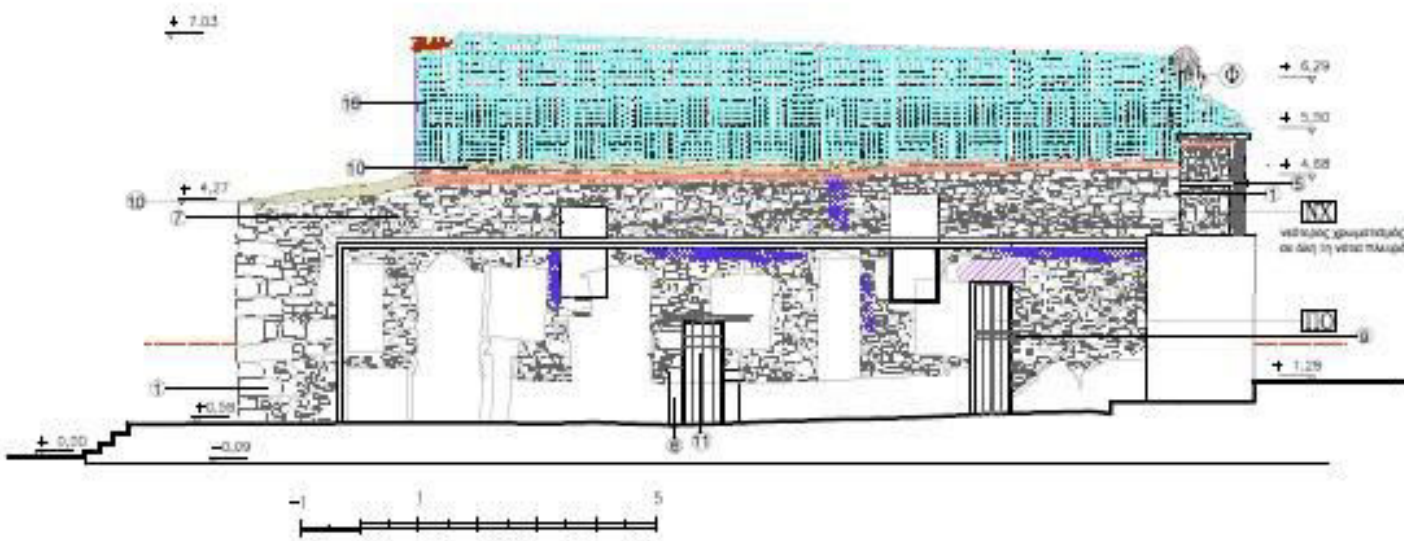

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑ22

ΥΠΟΜΟΝΗΜΑ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ	
Υποδομολογία	
επιχρώματα	
υπόστρωμα επιπέδου ομαδοποίησης	
αυτήματα (επιχρώματα) στην επίστρωση	
επιχρώμα (υπόστρωμα)	
αυτήματα οροφής	
επιχρώματα στην οροφή	
επιχρώματα οροφολογείου	
δένδρα (οροφής)	
επιχρώματα στις αυλές των παρκόλλων	
επιχρώματα οροφών	
Αύλα	
Επιχρώματα οροφών παρκόλλων	
προβλήτες παρκόλλων οροφών	
τύποι παρκόλλων οροφών	
αυτήματα οροφών οροφών	
αυτήματα οροφών	

ΥΠΟΜΟΝΗΜΑ ΤΑΙΝΩΝ	
1	Πολυμερές κλωστοβύτη
2	Ασφαλτικό πάχος 10cm
3	Αβγά οροφής
4	Αβγά οροφών οροφών
5	Αβγά οροφών
6	Ασφαλτικό πάχος 10cm
7	Αυτήματα οροφών οροφών
8	Αυτήματα
9	Αυτήματα (επιχρώματα) οροφών
10	Αυτήματα οροφών
11	Αυτήματα οροφών
12	Αυτήματα οροφών
13	Αυτήματα οροφών
14	Αυτήματα οροφών
15	Αυτήματα οροφών
16	Αυτήματα οροφών
17	Αυτήματα οροφών

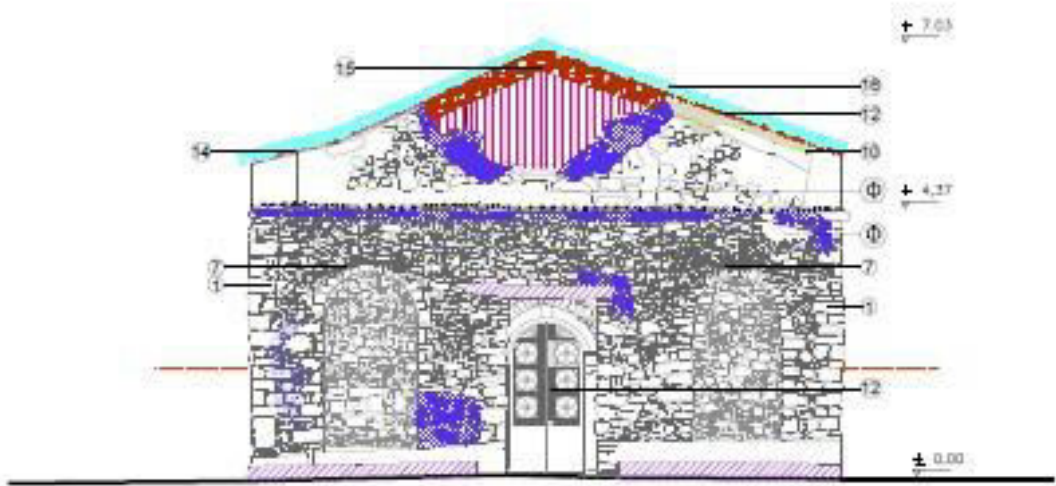

ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ: 04N12

ΥΠΟΜΗΜΑ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ	
Τετραπέλι	
καπρόρωση	
κλίμακιο σιδηρο σκυοδεμας	
αυθεντη μεταλλογεννητων και μεταλλοκλωβος	
επιβαρυνη βαλοειδη	
ανδπινη αυταν	
Επιμελεια στην τοικοποιια	
καθολικη αραυλογεννητας	
διδαστη παρασ	
καθολικησ στις αυθεντ ιων παροθηρον	
κλιμακιο χρωματισμο	
Διδαστη	
Βραση μεταλλων πλακων	
ρηγνιση μεταλλων πλακων	
ιγος παλαιου τουρκου	
αυγη και επικολληση	
διδαστη ελληνασ σιδηρων	
σποδαση κρομαθρον	

ΥΠΟΜΗΜΑ ΥΑΙΚΩΣ	
Διδαστη γαμψη	
Διδαστη πλοια τοικωσ	
Διδαστη σποδαση	
Διδαστη παλαια σιδηρο	
Διδαστη κοψησ	
Διδαστη μεταλλων πλακων κρομαθρον	
Διδαστη σποδαση - πλακων ελλησ	
Διδαστη	
Διδαστη μεταλλων σποδαση	
Διδαστη σποδασησ	
Διδαστη ελλησ	
Διδαστη μεταλλων	
Διδαστη τοικωσ	
Διδαστη πλοιασ σιδηρων	
Διδαστη οκωσ	
Διδαστη μεταλλων οκωσ	

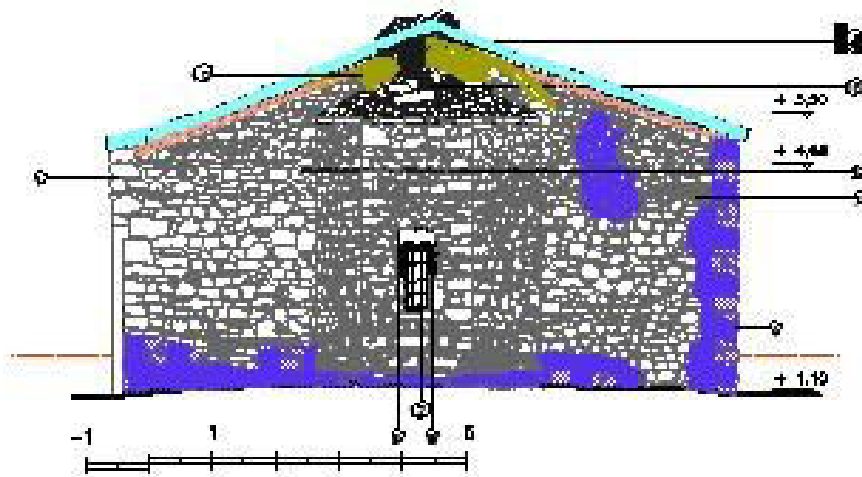

ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ: 04W13

ΥΠΟΜΟΝΗΜΑ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ	
Τροχοπέδη	
καπνός	
κώτηρα στοιχεία σκυροδέματος	
επίσφιξη μικρογονιμίων επί μερογκλωβός	
αβανίτη ξυλοδεξιά	
αντίσφιξη φεγγών	
Επιμετάλλωση στην οροφή	
καθαίρεση αρμολογήματος	
δένωση πέτρας	
καθαίρεση στις τοιχίες των παραθύρων	
νέκρωση χυλοδεξιά	
Δάπεδο	
Ανάσφιξη μεροβρέμων πλάκων	
ρηγμάτωση μεροβρέμων πλάκων	
Ιχνος παλατιούρου πέτρας	
σπίλη και επικάλυψη	
θρόνος ξύλινος στοιχεία	
σπατάλη κρομμύ	

ΥΠΟΜΟΝΗΜΑ ΥΛΙΚΩΝ	
1	κόνιμο γυψοβάψ
2	αβανίτη πέτρα πλάκα
3	λίθια σφονδύλια
4	λίθια τριαντά φονδύρια
5	λίθος κορήτης
6	σπατάλη- πλάκα κρομμύ
7	σπασμένη σπινθηροειδής-πλακαβίτς, λίθι
8	ξυλοδεξιά
9	κλώμαξ ή τριαντάφονδύρια
10	λίγη σκυροδέματος
11	σπατάλη ξύλινη
12	σπατάλη μεροβρέμων
13	αβανίτη πέτρας
14	λίθια πέτρας στήλης
15	λίθια ξυλοδεξιά
16	κρομμύ ή θρόνος ξύλινο

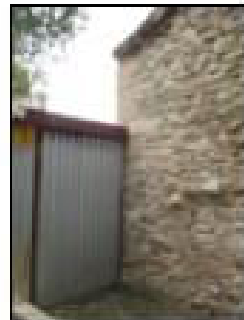

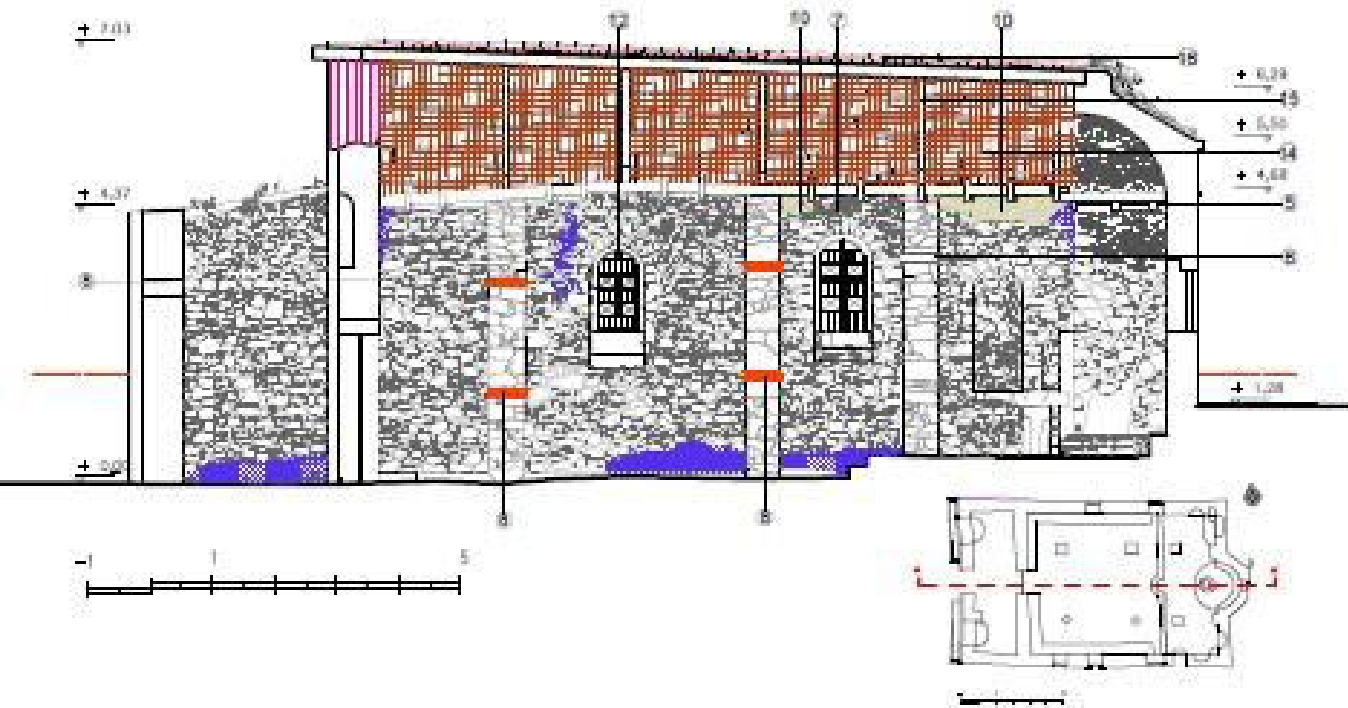

KOORDINAT SCHEMŲ: 04/10

TYMCHERNA KAP-OLYTAN	
Zemės paviršius	
1/1 žemė	
1/2 šilumos izoliacija	
1/3 vidinio apdailos sluoksnis	
1/4 vidinio lubų	
1/5 žemės paviršius	
1/6 žemės paviršius	
1/7 žemės paviršius	
1/8 žemės paviršius	
1/9 žemės paviršius	
1/10 žemės paviršius	
1/11 žemės paviršius	
1/12 žemės paviršius	
1/13 žemės paviršius	
1/14 žemės paviršius	
1/15 žemės paviršius	
1/16 žemės paviršius	
1/17 žemės paviršius	
1/18 žemės paviršius	
1/19 žemės paviršius	
1/20 žemės paviršius	
1/21 žemės paviršius	
1/22 žemės paviršius	
1/23 žemės paviršius	
1/24 žemės paviršius	
1/25 žemės paviršius	
1/26 žemės paviršius	
1/27 žemės paviršius	
1/28 žemės paviršius	
1/29 žemės paviršius	
1/30 žemės paviršius	
1/31 žemės paviršius	
1/32 žemės paviršius	
1/33 žemės paviršius	
1/34 žemės paviršius	
1/35 žemės paviršius	
1/36 žemės paviršius	
1/37 žemės paviršius	
1/38 žemės paviršius	
1/39 žemės paviršius	
1/40 žemės paviršius	
1/41 žemės paviršius	
1/42 žemės paviršius	
1/43 žemės paviršius	
1/44 žemės paviršius	
1/45 žemės paviršius	
1/46 žemės paviršius	
1/47 žemės paviršius	
1/48 žemės paviršius	
1/49 žemės paviršius	
1/50 žemės paviršius	

TYMCHERNA KAP-OLYTAN	
1	1/1 žemės paviršius
2	1/2 žemės paviršius
3	1/3 žemės paviršius
4	1/4 žemės paviršius
5	1/5 žemės paviršius
6	1/6 žemės paviršius
7	1/7 žemės paviršius
8	1/8 žemės paviršius
9	1/9 žemės paviršius
10	1/10 žemės paviršius
11	1/11 žemės paviršius
12	1/12 žemės paviršius
13	1/13 žemės paviršius
14	1/14 žemės paviršius
15	1/15 žemės paviršius
16	1/16 žemės paviršius
17	1/17 žemės paviršius
18	1/18 žemės paviršius
19	1/19 žemės paviršius
20	1/20 žemės paviršius
21	1/21 žemės paviršius
22	1/22 žemės paviršius
23	1/23 žemės paviršius
24	1/24 žemės paviršius
25	1/25 žemės paviršius
26	1/26 žemės paviršius
27	1/27 žemės paviršius
28	1/28 žemės paviršius
29	1/29 žemės paviršius
30	1/30 žemės paviršius
31	1/31 žemės paviršius
32	1/32 žemės paviršius
33	1/33 žemės paviršius
34	1/34 žemės paviršius
35	1/35 žemės paviršius
36	1/36 žemės paviršius
37	1/37 žemės paviršius
38	1/38 žemės paviršius
39	1/39 žemės paviršius
40	1/40 žemės paviršius
41	1/41 žemės paviršius
42	1/42 žemės paviršius
43	1/43 žemės paviršius
44	1/44 žemės paviršius
45	1/45 žemės paviršius
46	1/46 žemės paviršius
47	1/47 žemės paviršius
48	1/48 žemės paviršius
49	1/49 žemės paviršius
50	1/50 žemės paviršius

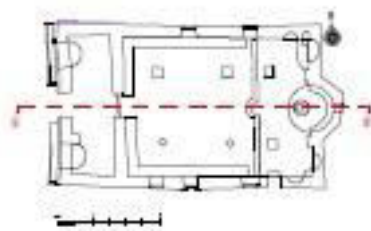

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ	
Τροχίλιση	
κατάπτωση	
επίπεδα στοιχεία αποκόλλησης	
ανάστροφη μερογγοποίηση και αχρονολογία	
αβραμική βραδεία	
ανάστροφη φερόν	
Επιμήκυνση στην τακτοποίηση	
απόσπασμα αποκόλλησης	
βελούνη πέτρας	
καθάρσεις στις κοιλίες των παραθύρων	
υπότοιχοι γραμμοί	
άμμοδα	
βελούνη αποκόλληση πέτρας	
σπυγώδης αβραμική πέτρα	
γυαλά πελάτης πέτρας	
σπάση και αποκόλληση	
βελούνη ύψων στοιχείων	
αποκόλληση κεραμικών	

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΥΛΙΚΩΝ	
1	Αβραμική γραμμοί
2	Βελούνη αποκόλληση πέτρας
3	Αβραμική αποκόλληση
4	Αβραμική πέτρα/αβραμική πέτρα
5	Αβραμική πέτρα
6	Αποκόλληση πέτρας από
7	Αποκόλληση αβραμική/αβραμική/αβραμική
8	Αβραμική
9	Αβραμική/Αβραμική/αβραμική
10	Αβραμική
11	Αποκόλληση αβραμική
12	Αποκόλληση αβραμική
13	Αβραμική πέτρα/αβραμική
14	Αβραμική πέτρα
15	Αβραμική
16	Αβραμική πέτρα/αβραμική
17	Αποκόλληση βελούνη από πέτρα

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΡΕΥΝΩΝ: 10802

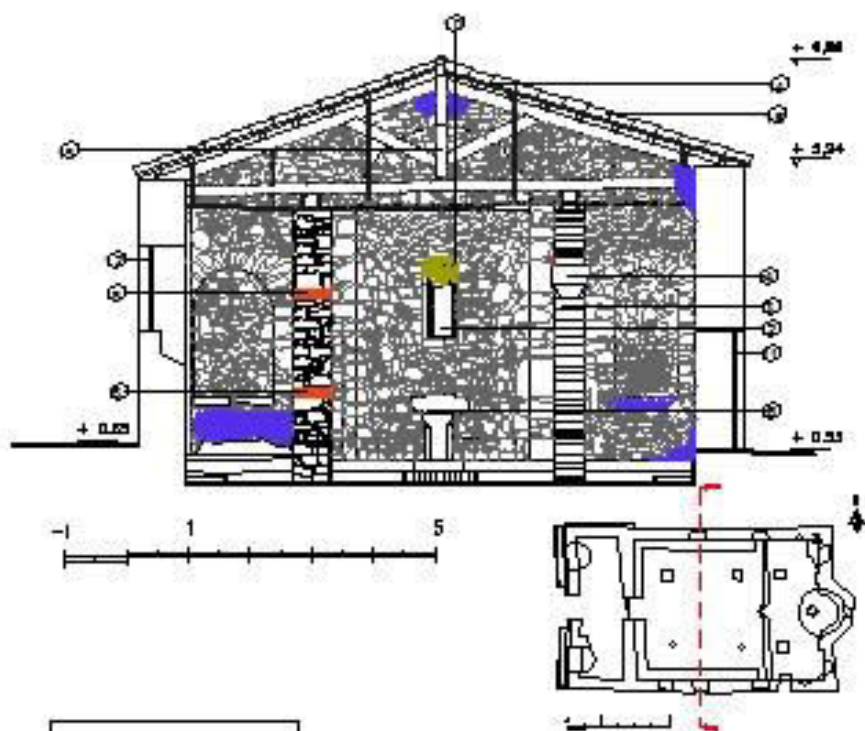

ΥΠΟΜΗΝΗΜΑ ΠΑΡΟΛΟΓΙΑΣ	
Τροποποίηση	
επίχρωση	
κλίση στέγης σκυροδέματος	
αντίστροφη μικρορροές και αποστράγγιση	
φθαλένη ξυλοστέγη	
αύτηξη φινιρί	
Επιπλοές στην υστεροκλίση	
καθίσταση αρμοσθημάτων	
βελούνη πόρτα	
καθίστασης στις τοιχίες των παραθύρων	
νιπτοπυλωναίοι	
άλαδα	
θροιστή μαρμάρινων πλακών	
σημάδια μαρμάρινων πλακών	
ένος μικροκλίμα κτιρίου	
στέγη και αποκάλυψη	
βελούνη ξύλων σκαφών	
σκαφών ξύλων	

ΥΠΟΜΗΝΗΜΑ ΥΛΙΚΩΝ
κάλυψη μονωτική
κάλυψη μαρμα πλακά
κλίση οροφής
κλίση στέγης ξυλοστέγη
κλίση στέγης
μαρμάρινο πάτωμα σκά
σκαφών σκαφών ξύλων
βελούνη
καθίσταση αρμοσθημάτων
βελούνη πόρτα
καθίσταση άλαδα
καθίσταση αρμοσθημάτων
μαρμάρινη πόρτα
κλίση στέγης στέγης
κλίση ξύλων
καθίσταση βελούνη στέγης

ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ: ΤΟΝΕ2

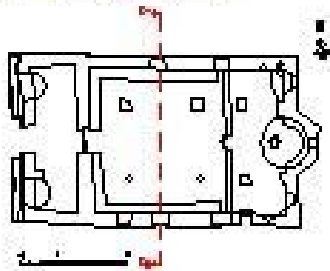
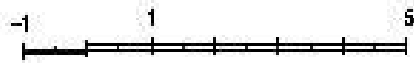
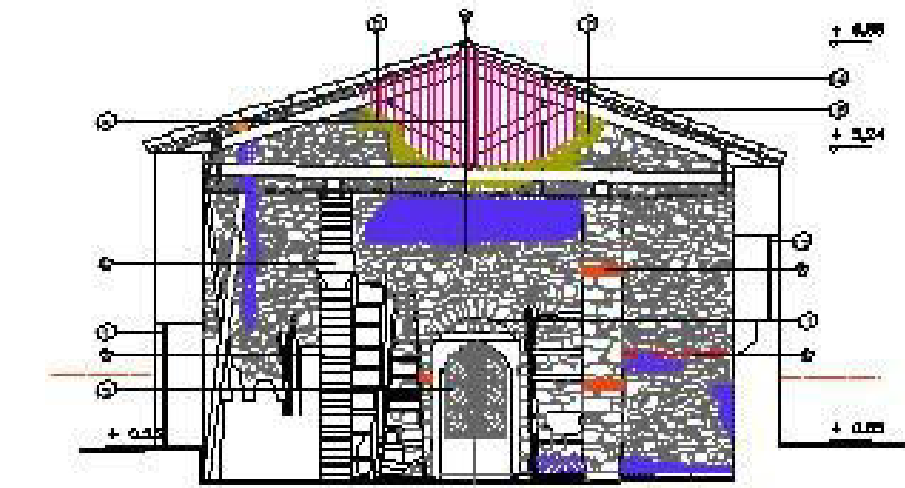

WYKONANIE WIAZOCIEPLA	
Włocianka	
Włocianka	
Włocianka z włókna szklanego	
Włocianka z kruszywa drobnego	
Włocianka z kruszywa	
Włocianka z kruszywa	
Włocianka z kruszywa	
Włocianka z kruszywa	
Włocianka z kruszywa	
Włocianka z kruszywa z kruszywa	
Włocianka z kruszywa	
Włocianka	
Włocianka z kruszywa drobnego	
Włocianka z kruszywa drobnego	
Włocianka z kruszywa drobnego	
Włocianka z kruszywa drobnego	
Włocianka z kruszywa drobnego	
Włocianka z kruszywa drobnego	

WYKONANIE WŁOCIANKI	
1	Włocianka z kruszywa
2	Włocianka z kruszywa drobnego
3	Włocianka z kruszywa
4	Włocianka z kruszywa drobnego
5	Włocianka z kruszywa
6	Włocianka z kruszywa drobnego
7	Włocianka z kruszywa drobnego
8	Włocianka z kruszywa
9	Włocianka z kruszywa drobnego
10	Włocianka z kruszywa
11	Włocianka z kruszywa
12	Włocianka z kruszywa
13	Włocianka z kruszywa
14	Włocianka z kruszywa
15	Włocianka z kruszywa
16	Włocianka z kruszywa

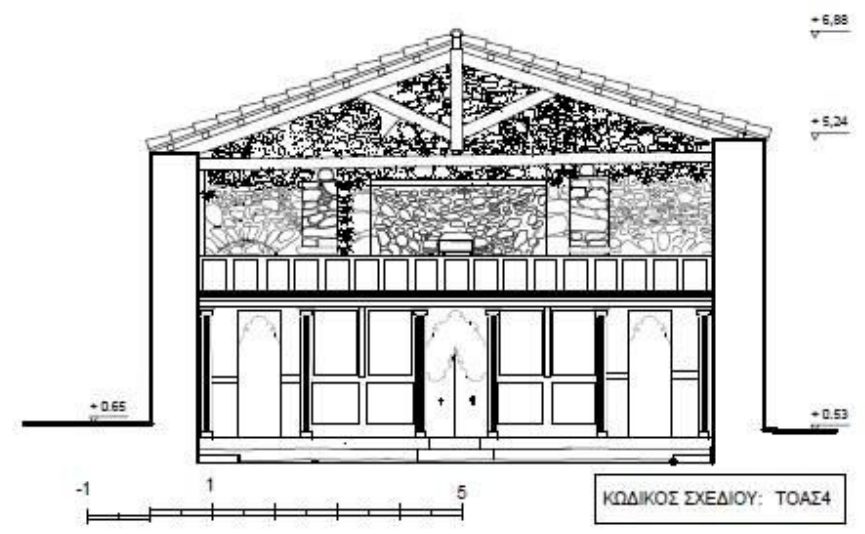
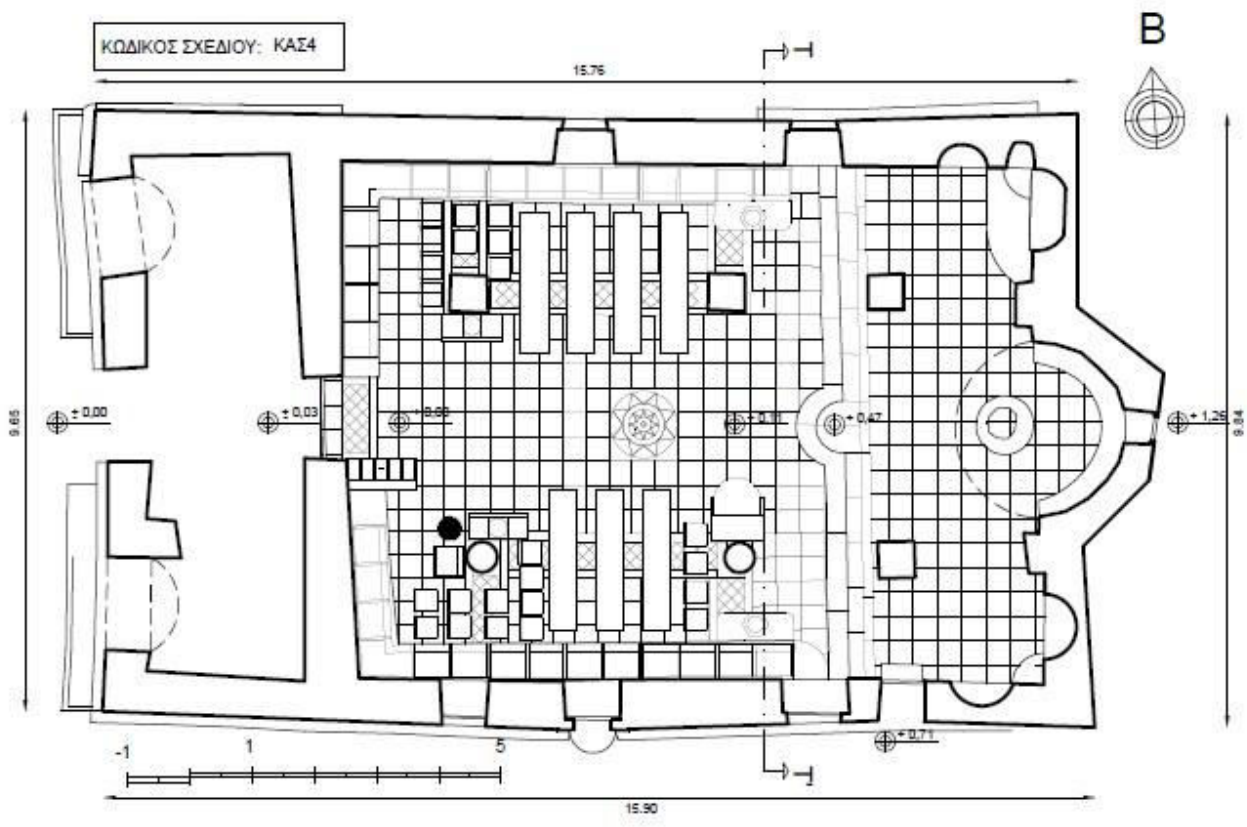

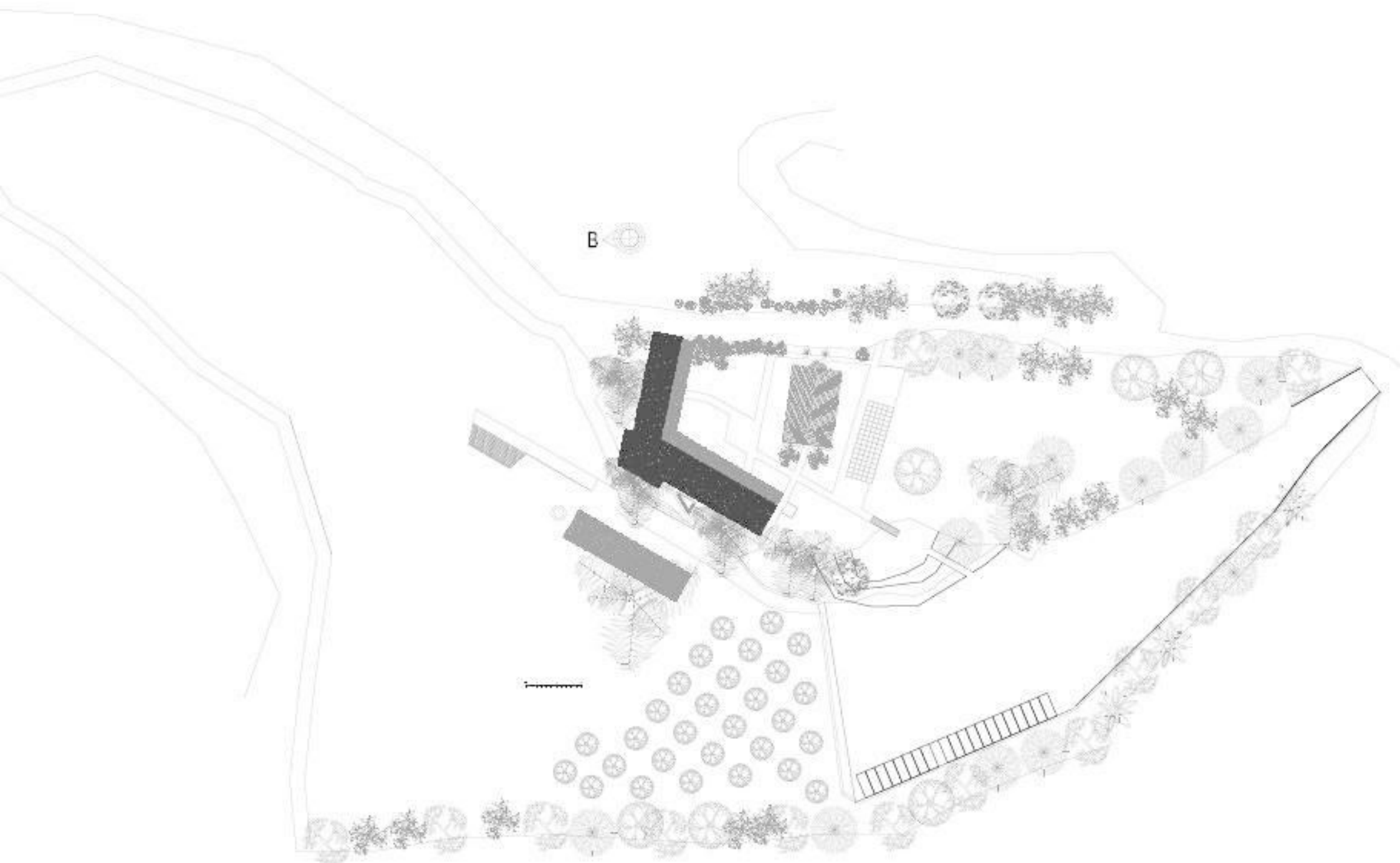
KOLA NO 2 ZOBRAZUJ: TRZECI

WYKONANIE KONSERWACYI	
Strawienie	
wełna mineralna	
wełna mineralna w rolkach	
wełna mineralna w rolkach	
wełna mineralna w rolkach	
wełna mineralna w rolkach	
wełna mineralna w rolkach	
wełna mineralna w rolkach	
wełna mineralna w rolkach	
wełna mineralna w rolkach	
wełna mineralna w rolkach	
wełna mineralna w rolkach	
wełna mineralna w rolkach	
wełna mineralna w rolkach	
wełna mineralna w rolkach	
wełna mineralna w rolkach	

WYKONANIE KONSERWACYI	
1	Łazienka
2	Kuchnia
3	Salon
4	Łazienka
5	Kuchnia
6	Salon
7	Łazienka
8	Kuchnia
9	Salon
10	Łazienka
11	Kuchnia
12	Salon
13	Łazienka
14	Kuchnia
15	Salon
16	Łazienka

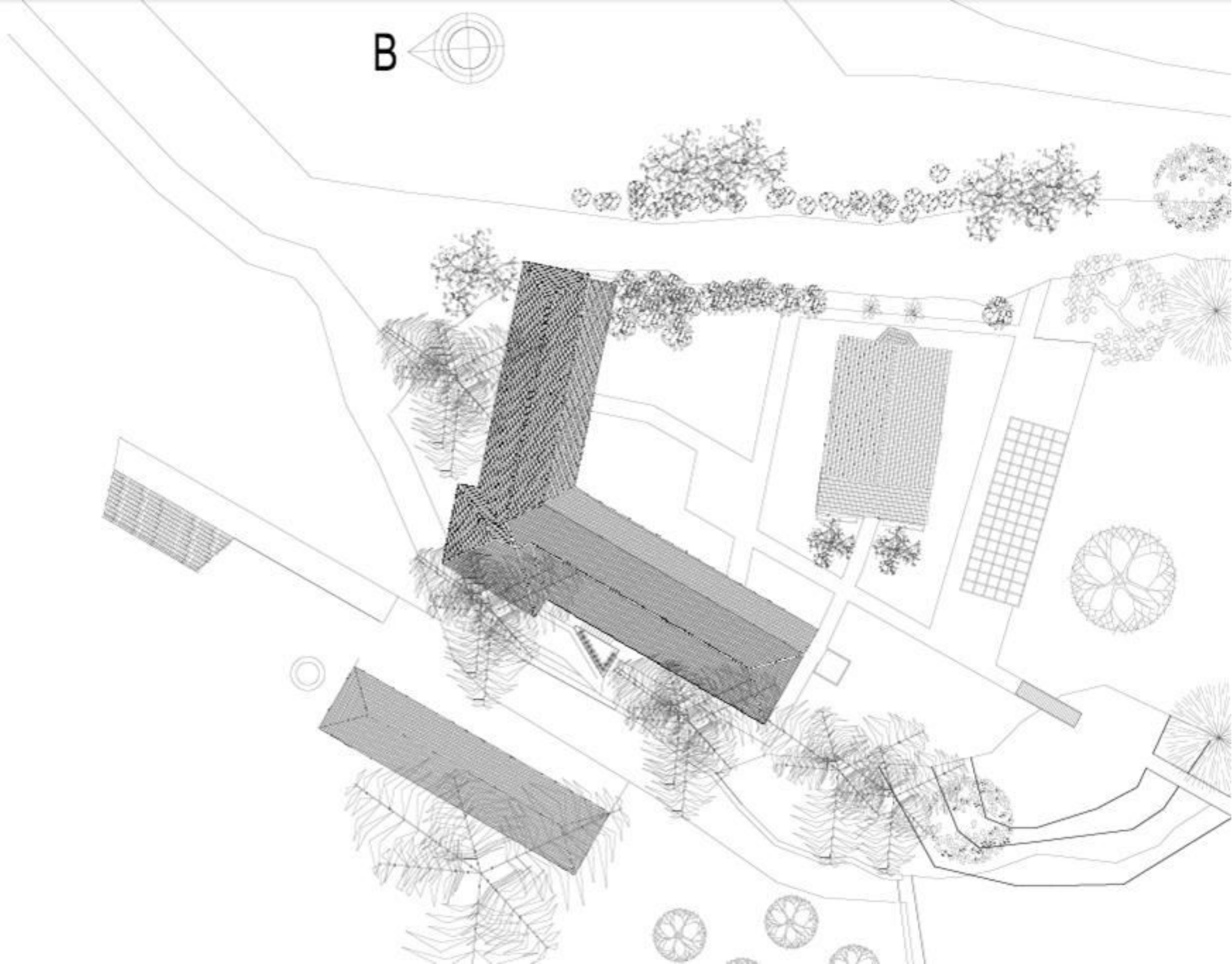

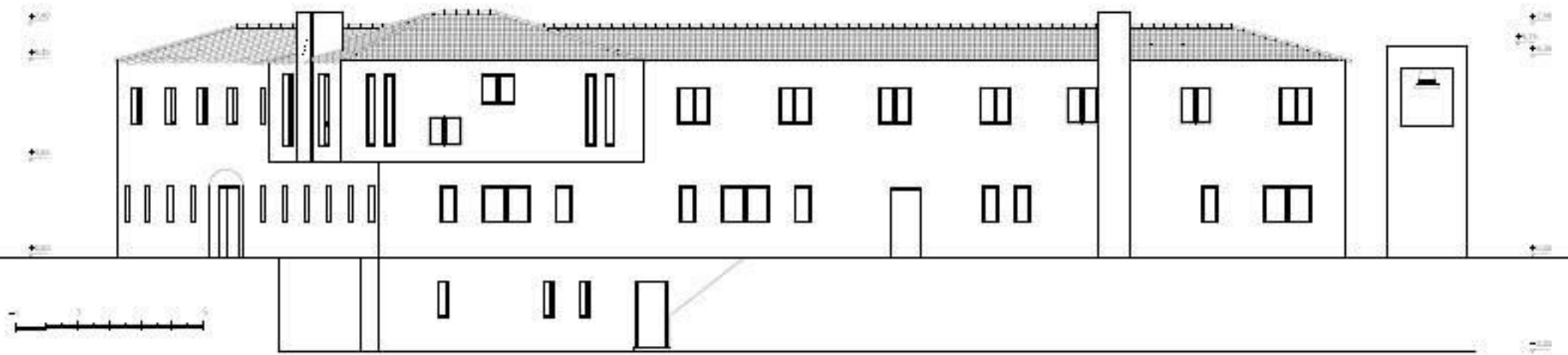

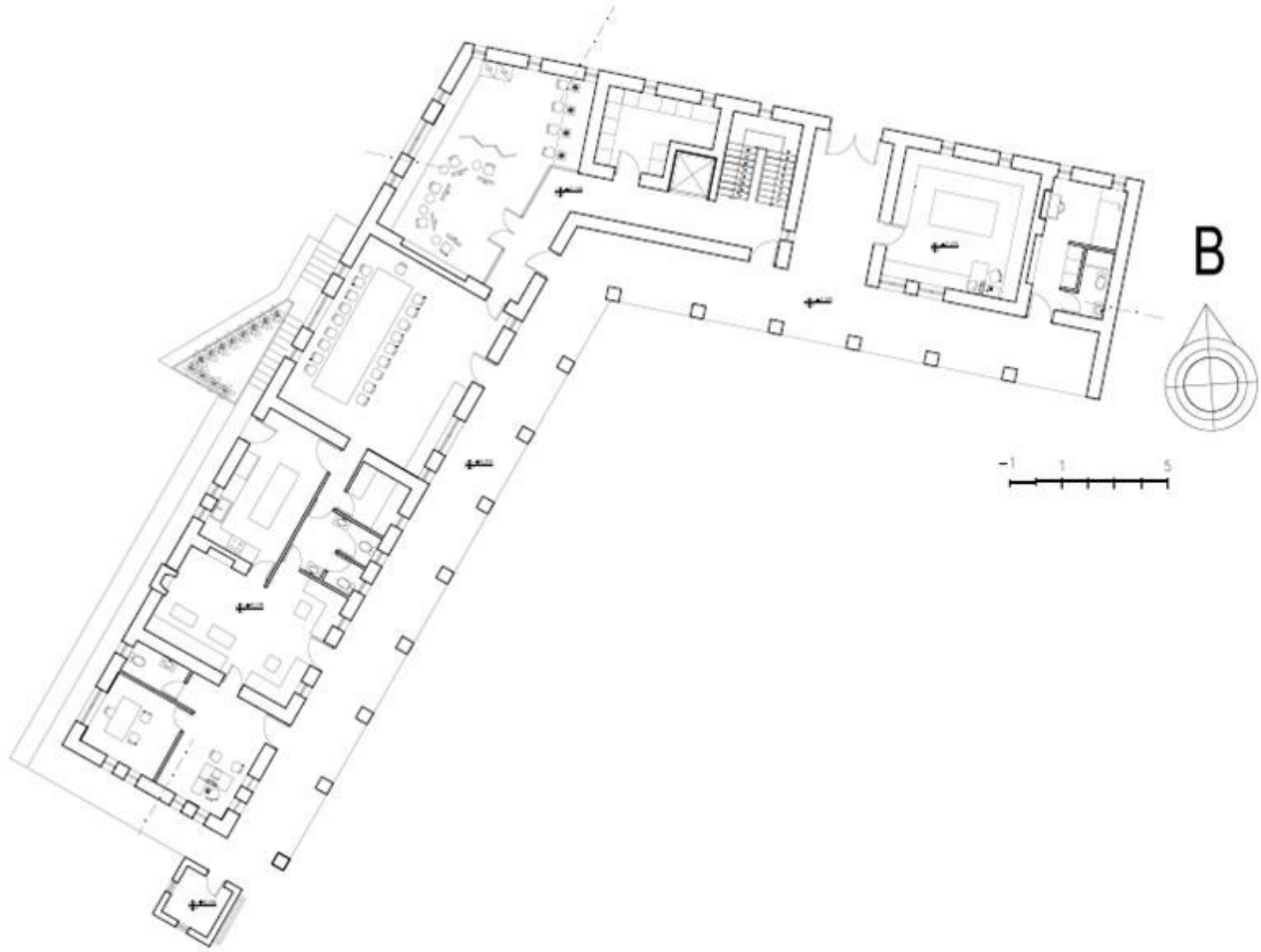
B

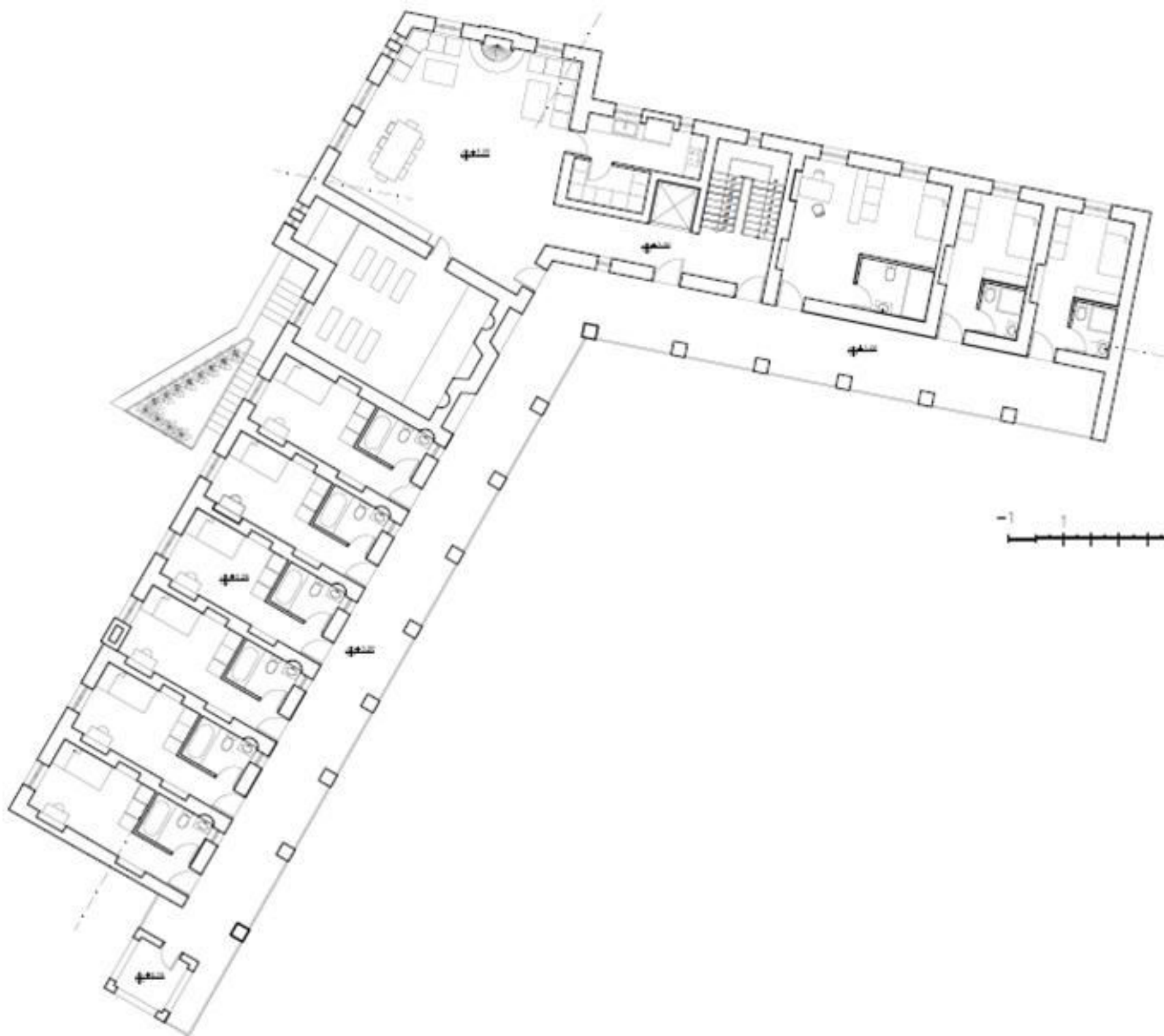

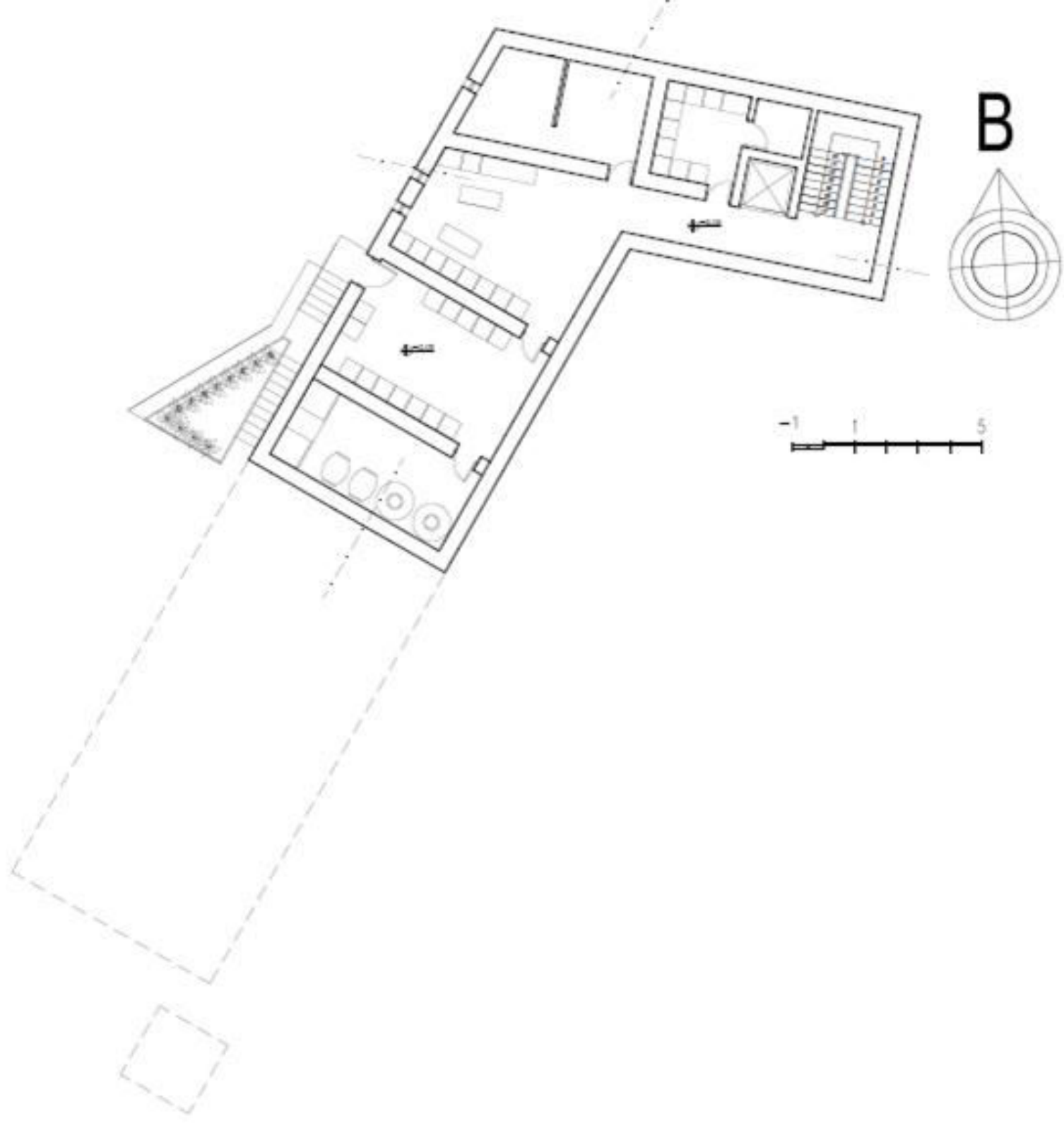
B

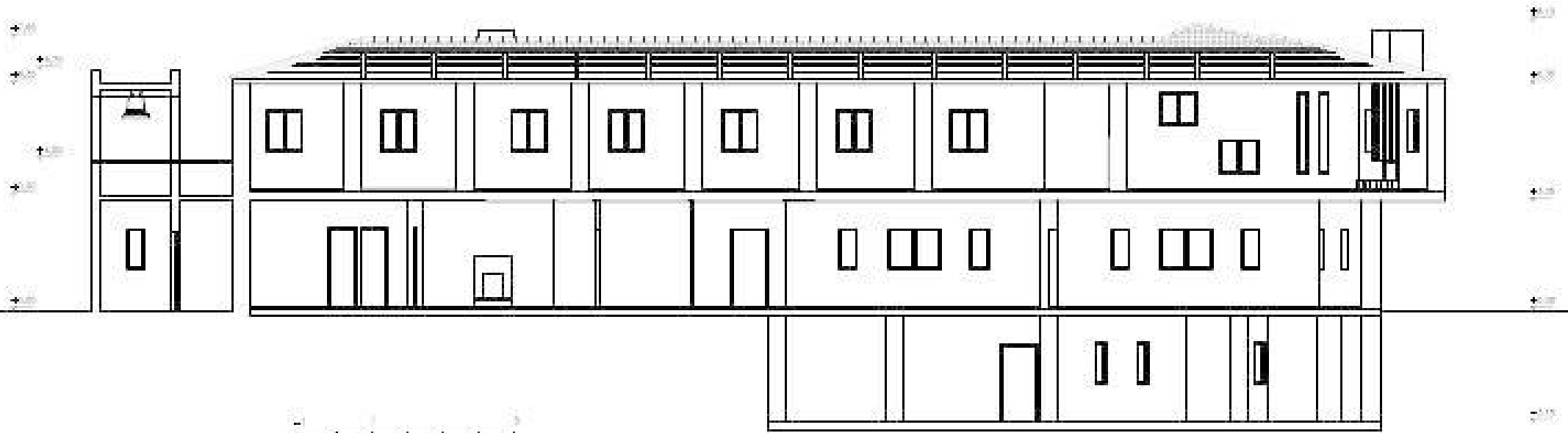

+0.00

+0.20

+0.40

↑

-0.20

